

هو! دنړۍ بام ته مودفتحي قافله وخته

د خبري سرچينو په وينا: په وروستيو كې د اسلامي امارت مجاهدينو د هېواد د شمال ختيځ ولايت بدخشان (كران او منجان) ولسوالۍ په بشپړه توگه د كابل گودا كې رژيم له سلطې څخه ازاده او پكې شاوخوا يې ديرش امريكا پلوي عسکر ژوندي نيولي.

د سياسي چارو كتونكو په اند: د بدخشان په څېرم مهم او ستراتيژيک ولايت كې د برياوو او فتوحاتو دغه نيكمرغه پيل په دې سربيره چې د مجاهدينو لپاره له سياسي او پوځي پلوه لوی ارزښت لري! د كابل امريكا يې دولت او ټولو متجاوزو ځواكونو ته د شرمونكي او مرگونې پيغام په معنی هم دی!! ولې ښكاره ده بدخشان يو آئينی هغه ولايت دی چې د امارت واکمنۍ په مهال نه و نيول شوی، داسي بريښي چې د دغه

د قادرڅښتن په كامل نصرت په ټول هېواد كې په صليبي دښمن او دهغه په لاسپوڅو د ژوندانه كړۍ تنگه شوي، د ځانې او مالي تلفاتو سلنه يې ترډارونكي بريد رسيډلي، ښكاري چې سړن كال به كه خدای كول د افغان قهرمان ولس د اتلوليو تاريخ په نويو شاندارو فتوحاتو او برياوو شاهد وي!! ولې دروانو كاميابو، دقيقو او هدفمنو عملياتو پراخ بهير لويشت لويشت خاوره په صليبي اشغالگرو او دهغوئ په گودا اگيانو سورتنور كړې او گام په گام شديدو او پريكنده گودارونو كلا بند كړي.

د سورغر، سپين غر، هندوكش او د پامير پر هسكو د جهاد او مقاومت ملكوتي زوږ د صليبي شيطان د پيروانو غوږونه كانه او زړونه يې چولي دادی په ډېره ستومانه او ترهيدلي روحيه دخپلي كرغړنې دفاع لپاره ناکامه و سلي او حربي كاروي!

ولایت پتمن ولس او مجاهدي پرگنې نور د بهرنیو یرغلگرو ځواکونو له وحشتونو، ظلمونو، ناامنیو اداري فسادونو، فحشاوو او نورو بد مرغیو څخه تر دوه پوزو راغلي او هرو مرو غواړي چې د هغوئ له خونړیو مونږو ځان ته نجات ورکړي.

د کارپوهانو په نظر: بدخشان کې د انوی حیرانوونکې پوځي پرمختګ به په ټول شمال زون اغیز پر سیاسي، ورسره په ګاونډیو ولایتونو تخار او کندوز کې به هم ګڼې سیمې او ولسوالۍ مجاهدینو ته په لاس ورشي!

همداراز جوتنه شوه چې د افغانستان ټول مسلمان قومونه او توکمونه له هر ډول ژبنیو، قومي او ستمي تبعیضونو څخه لري دي او دخپل ګران هېواد د علیا مصالحو او اقدارو دفاع ته په ګډه ژمنتیا لري، هر قشر او هر فرد ته یې استقلال او ازادي له ځان، اولاد او شتمنیو هم ګرانه ده.

امریکايي تثلیث پرستان باید له زړو ومني چې د دوی د نفاق او شقاق اچولو ټولې دسیسې خنثا او ناکامه شوي، افغانان څنګ چې پروت ګډ د هر یرغلګر ځواک د تیری په مقابل کې جنگیدل، نن یو واریا په هم هغه ملي روحیه اود اسلامي وحدت په جذبه سرشار او په نه ماتیدونکي پولادي عزم د دوی په وړاندې یو ځواک او یو موټی دي!!!

راځو دیته! چې سربېرېالي عملیات او هیښونکي سوې له ځان سره داخل ګرځند پیغام

بدرګه کوي چې امریکا او یرغلګر دي نور خپلو کرغېړنو هېلو، جارحانه عزایمو او شومو ارادو ته د پای ټکي کېږدي. د ازادو ملیتونو او په کورنیو چارو کې له مغرضانه لاسوهنو دې ډډه وکړي! او ژر تر ژره دې خپله له جعل کاریو او تزویرونو جوړه شوي شیطاني ستراتیژي لغوه اعلان کړي!!

کنه هغه وخت او شېبې رالڼدې شوي چې لکه د ویت نام پشان دخپلو شیطاني پالیسو بد عواقب اونه هیریدونکي تراخه دلته هم وڅکي، په کامل باور! افغان ولس په قاطع عزم د خپل هېواد د ازادۍ او استقلال دبیرته لاسته راوړو قطعي پریکړه کړي!! او په هره بیه چې وي خپله ازادي غواړي!! هیڅکله هم پر ديو ته غلامی او سرتیتي نه زغمي! او دنړۍ هیڅ زبرځواک او ښکېلاک نشي کولی چې د دې میړنې قام د دې پولادي هوډ په وړاندې شگلن بندونه واچوي، تاریخ په دې شاهددی چې وړاندې هم افغانانو د دوی (امریکایانو) پشان څو مغروري او کبرجني امپراطورۍ ړنګې او د زوال کندی ته غورځولي! دې لږ کې تازه دنړۍ بام (پامیر) ته دمجاهدو قافلو فاتحانه تلل او ختل به هم که خدای کول د دوی دبشپړ زوال اود ګران هېواد دسترې او شاندارې فتحې لوی ارمغان راوړي.... هو!

بیا د پامیر له سره پورته ګردله وخته
دنړۍ بام ته مو د فتحې قافله وخته

پخښ لست مرگ

، نشتر جدید بر زخمهای ملت مظلوم ورنج دیده ام

به سعادت ، خوشبختی و به بارگاه محبوب اش می رساند ، نتیجه ونهایت مرگ ، برای مسلمان آنقدر زیبا است که بخاطرش صدمه باید تلخی جان کندن را تحمل کرد ، ولی مرگ تامرگ تفاوت دارد ، کسانی که به جرم مسلمان بودنش سزاوار قتل بی رحمانه کمونستهای سفاک شدند زخمهای فراوانی را در قلب باز ماندگان ، پدر ومادر ، خانم وپسر ، دوست وبرادر برجا گذاشتند ، همه دوستان و خانواده گان شهداء تصور خواهد نمودند که وابسته گان شان به کدام بی رحمی و ناامیدی ها جان شان را سپرده خواهد باشند ؟ چقدر تصورات ، آرمان ها و امیدهای ناتمام شان را

را پور ها ، معلومات ولست های که اخیرا از طرف منابع خبری نشر شد ، شهادت دسته جمعی پنج هزار افغان مسلمان را به دستهای منحوس کمونسیت های ضد اسلام وکشور یقینی و تایید نمود ، این حادثه کدام رویداد عادی نه بوده بلکه زخم های سی وچند ساله را باری دیگر نشتر زد و ناله پنج هزار خانواده و وابستگان آنها را به یاد شهداء گم نام آنها بلند نمود ، زمانی که من لست مرگ را مرور می میکردم ، طوری احساس می نمودم که گویا جنازه هر کدام زیر چشمم خطور می کند و هر نام قلبم را تکان میداد ، مرگ در حقیقت ، برای مسلمان تحفه خداوند لایزال است که از زندگی ناساز ، ناکام و اندوهگین مسلمان را

در حین انتظار شهادت حتمی ایشان زیر چشم گذشتانده خواهد بودند؟ چه سان هر فرد خانواده را به ناامیدی کامل به یاد آورده خواهد بودند؟ چه نیازها در آخر عمر داشتند؟ آیا شکم شان سیر بود؟ آیا ضرورت به آب داشتند و یا خیر، چه ناگفتنیهارا با خود عازم آخرت کردند، چقدر با یأس و ناامیدی دوچار شدند؟ چه تصویری در مورد بی گناهی شان می کردند، الهی خودت به حال آنها ترحم کامل نما، باز ماندگان چشم به راه آنها را که اکنون به دیدن نامهای گم شده گان خود، آنها را در لست مرگ یافتند و از دیدن آنها ناامید شدند نعم البدل و صبر جمیل عطا فرما، الهی ظالمان قاسی القلب را در هر جای که قرار دارند به جز اعمال شیطانی ایشان برسان! الهی به قدرت و بزرگی ات انتقام این مظلومان را خودت از ظالمان بگیر و به سزای سنگین دنیوی و اخروی دوچارشان نما!

عرض به ملت آشک بردیده!

ملت‌ی درد دیده و مظلوم ام! چون اکنون باری دیگر زخم‌های تازه شد، به یاد شهداء گم شده ات افتادی! نام برادران، اقارب و دوستان را در لست مرگ سراغ یافتی! خیر است، این همه قربانی‌ها و تحمل زجر بخاطر یک هدف بود، بخاطر یک ذات و یک دین بود، بخاطر یک محبوب بود که بارها باید بخاطرش اندوه‌ها، زخم‌ها و ناله‌ها را تحمل کرد، ولی یک خواهش دیگر نیز دارم، بیا دیگر تصمیم قوی بگیر که من بعد به قاتلین ملت باری دوم در سرنوشت سازی کشور اجازه نه ده!! اجازه مده که بقایای رژیم بیگانه پرست و مرتد کمونستی هنوز هم در قضایای علیای کشورداری ات سهم گیرند و چهره

های منحوس خود را به تغییر نامها و یا تغییر جهت‌ها کتمان سازند، هنوز هم داد از مردم داری و سرنوشت سازی کشورت زنند، این مجرمین تاریخ و عار پیشانی ات را دیگر اجازه نه ده که در رسانه‌ها، تجمعات و نشست‌ها هنوز هم تصمیم گیر ملت و دولت داری باشند، هنوز هم نسخه‌های بيشرفت و عقب رفت را به خوانش گیرند، آن بقایای مزدور که یک بار به تمام ملت، انسانیت و ارزشهای افغانی ات امتحان دادند، ناکام و روی سیاه شدند، با ارتکاب چنین جنایات نابخشودنی اکنون نیز داد از حقوق بشر، ساختار نظام، و چه گونگی سرنوشت ملت می زنند، این سفاکان باید با محکمه ملت روبرو شوند، هر فرد آنها مجرم شناخته شده و در جنایات مردم کشی و کشور فروشی سهیم دانسته شوند، این که هنوز هم این افراد نامطلوب حق زندگی کردند در کشور را دارند این را باید احسان برزگ مردم خود شمارند و همچو برده گان سر آفتاده امرار زندگی شرم آور نمایند، اگر این جنایت پیشه گان هنوز هم سعی دارند که در امور سیاسی و اجتماعی کشور، باری دیگر هم باید خیل باشند، در مقابل آنها اقدام جدی صورت گیرد، ملت مظلوم، ورثه شهداء گم نام، افغانهای اصیل و وارثین راستین این سرزمین باید در برابر هر اقدام و تحرک کمونستها و بقایای جنایت پیشه نظام بدنام آنها ایستاده شوند تا سرحد مرگ آنها را زیر تهدید و فشار نگهدارند، تا این عار ملت و کتله فاسد جامعه مامثل برده‌های سرخم و مزدوران کفر خواه، با سر افکندگی مایه عبرت آینده گان ما گردند.

به امید چنین روز

د اسلام اساسات

ح

مفتي شاهد "حقاني"

معاشرات...) که د الله نصرت راسره مل وو، نو گام په گام به د دین ددې پورته ذکر شویو شعبو څخه دخپلې وسې سره سم هغه مباحثه (شهامت) په وزینې مجلې کې پرله پسې تر تحقیق او څیړنې لاندې نیسو، چې نن سبا یې اړتیا ډیره او مزیدې سپړنې ته اړوي، دا بیا داسې خورا ارزښتمن فصلونه دي، چې دانساني ژوند له ټولو اړخونو سره اړیکه لري، بلکې په ټولیزه توګه به ووايو چې دانسان نیکمرغه معیشت په همدې شمیرل شویو اساساتو ولاړ دی، چې دیوه الهي دین په صفت اسلامي شریعت دې ټولو مواردو کې ځانګړې لارښوونې او اصول لري او په عملي کولو سره یې مسلمان مکلف وي.

دا چې د حج ورځې شپې دي، او د حجازو یشرې له قافلو سره د الله ﷻ د کعبې ډیرې میینان او در رسول الله ﷺ د زیارت عاشقان په تلو دي، نو د بلاغت فی البحث غوښتنه همداوه، چې پر نورو ارکانو عباداتو او په عباداتو کې د حج په ځینو مهمو مسایلو بحثونو ته لومړیتوب ورکړل شي.

د تحقیقي مباحثو په دې لړ کې به انشاء الله تعالی کوشش کوو، چې داړونده فصلونو څخه هغه مسایل تر څیړنې لاندې ونیسو، چې هغه شننې ته نن سبا ډیر ضرورت لري او په

مشهور محقق او د حنفي مذهب خور انوموتی عالم (علامه زین ابن نجیم) رح د کنز الدقایق په څیریزه شرح (البحر الرایق) لومړي جلد کې داسې کارې چې: (اعلم ان مدار الدین متعلق بالاعتقادات والعبادات والمعاملات والمزاج والاداب.....) د حنفي فقه ددې علامه د څیړنې په بنسټ د اسلامي دین ګردې چارې پدې پنځو بنسټونو راڅرخي، چې هغه عقاید، عبادات، معاملات، عقوبات یا حدود او آداب دي، زین ابن نجیم رح ددې اجمال د تفصیل پر وخت کارې چې: اعتقادات پنځه دي (په الله ﷻ ایمان، په ملایکو، په کتابونو، په رسولانو او د قیامت په ورځ باندې ایمان راوړل دي، عبادات هم پنځه ډوله دي: لمونځ، زکات، روژه حج او جهاد، معاملات هم پنځه قسمه دي: مالي معاوضات، مناکحات، مخاصمات، امانات او ترکات، مزاجریا سزاګانې هم په پنځه ډوله دي: یوه مزجره د قتل نفس، مزجره د مال اخستلو، مزجره دهټک الستر، مزجره د هټک العرض او مزجره د قطع البیضه، او آداب بیا په څلور قسمه دي: اخلاق، شیم حسنه، سیاسات او

ورځني ژوند کې ورته دخلکو اړتيا ډیره وي، دلته چې تحقیق کوو، نودنورو څلورگونو مډاهو اقوال به هم له استدلالاوسره مله راوړو او تشریح به پکې کوو انشاءالله تعالی!

ددې گنې خپنه کې به دا عنوانونه تر بحث لاندې

ونیسو:

حج څه ته وايي؟

حج کوم فضیلت لري؟

دحج دفرضیت دلايل،

دحج ټاکلې میاشتې:

دحج اداکول علی الفور (دمگړۍ) فرض دي که علی سبیل التراخي؟

آیا پر ماشوم حج شته؟

آیا یو څوک دبل چا په عوض هم فرضي یا نفلي حج کولای شي؟

دعربي ژبپوهانو دتحقیق له مخې د(حج) په (حاء) تورې فتحه او کسره دواړه باک نلري، خو په دومره توپیر چې فتحه یې مشهوره او کسره یې نامشهوره ده، کله چې (حج) په فتحې د(حاء) سره ومنو، نویا یې معنی محض قصد یا اراده ده، ځینې محققین ژبپوهان بیا وايي، چې په فتحې دحاء سره (حج) دیوه خورا لوی او سپیڅلې ځای ارادې ته ویل کیږي، نومشهوره معنی یې لومړنۍ ده، او(تاج العروس فی الماده) کې یې پر(حاء) دکسري لغت هم را نقل کړی، چې هلته بیا داسم یا دحج دنوم په معنی دی او که دکسري په صورت کې ورسره مدوره (تاء) هم راشي، نویو کړت حج کولو ته وایي، لکه پدې عبارت کې چې (الحج: بفتح الحاء ویجوز کسرهاً، هُوَ لُغَةُ الْقَصْدِ، حَجَّ إِلَيْنَا فَلَانَ: أَي قَدِمَ، وَحَجَّهَ يَحْجُّهُ حَجًّا: قَصْدَهُ. وَرَجُلٌ مَحْجُوجٌ، أَي مَقْصُودٌ. هَذَا هُوَ الْمَشْهُورُ.

وَقَالَ جَمَاعَةٌ مِنْ أَهْلِ اللُّغَةِ: الْحَجُّ: الْقَصْدُ لِمُعْظَمِ.

وَالْحَجُّ بِالْكَسْرِ: الْأَسْمُ. وَالْحِجَّةُ: الْمَرَّةُ الْوَاحِدَةُ، وَهُوَ مِنَ الشَّوَادِ، لِأَنَّ الْقِيَاسَ بِالْفَتْحِ (۱)

خو دشریعت په اصطلاح کې حج یوه ځانگړي ځای ته (کعبه شریفه او عرفات) په خاص وخت کې (دحج میاشتو کې) دځانگړیو اعمالو دترسره کولو لپاره (چې هغه طواف، وقوف او سعی ده) په مخصوصو شرایطوسره اراده کول دي، لکه چې همدا مفهوم دفتح القدیر او نورو فقهی کتابونو داسې افاده شوي:

تَعْرِيفُ الْحَجِّ اصْطِلَاحًا: الْحَجُّ فِي اصْطِلَاحِ الشَّرْعِ: هُوَ قَصْدُ مَوْضِعٍ مَخْصُوصٍ (وَهُوَ الْبَيْتُ الْحَرَامُ وَعَرَفَةُ) فِي وَاقْتٍ مَخْصُوصٍ (وَهُوَ أَشْهُرُ الْحَجِّ) لِلْقِيَامِ بِأَعْمَالٍ مَخْصُوصَةٍ وَهِيَ الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ، وَالطَّوَافُ، وَالسَّعْيُ عِنْدَ جُمُهورِ الْعُلَمَاءِ، بِشَرَايِطٍ مَخْصُوصَةٍ يَأْتِي بَيَانُهَا كَمَا فِي..... بِتَصَرُّفٍ يَسِيرُ عَنْ فَتْحِ الْقَدِيرِ لِلْكَمَالِ بْنِ الْهَمَامِ وَزِيَادَةَ السَّعْيِ ٢/١٢٠، الْاِخْتِيَارُ ١/١٣٩، وَالشرح الكبير للدردير علی مختصر خليل ٢/٢، وَمَغْنِي الْمَحْتِاج ١/٤٥٩، وَشرح منتهى الإرادات ١/٤٧٢، وَالتعريفات ص ٨٢)

دحج فضیلت

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ... فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ} (سورة الحج/ ٢٧-٢٨ .)

ترجمه: او غږو کړه (ای ابراهیمه) په خلکو کې دحج (دادا کولو) لپاره، چې راشي (حاجیان) تاته پلي او سپاره، په هر ډنگر او ښ چې راځي (دا اوبسان) له هرې لیرې لارې (ژورې لري) څخه لپاره ددې چې حاضر شي (دغه خلک ځای ددنیوي او اخروي) گټو خپلوته، او چې یاد کړي نوم دالله په هغو خوړو (دلوی اختر) کښې چې معلومې دي په (ذبح د) هر حیوان چسې ورکړی دی الله ﷻ دوی ته له بڼې ژبو چارپایانو څخه، پس خورئ تاسوله هغې (غوښې) څخه او خورئ یې په بد حاله فقیر.

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ

وَلَدَتْهُ أُمُّهُ . "أَخْرَجَهُ الْبَخَارِيُّ (الفتح ۳/ ۳۸۲- ط السلفية) ،
ومسلم (۲/ ۹۸۳ ، ۹۸۴- ط الحلب) ثبأه: حضرت ابوهريره
روایت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايې: چې چا دالله ﷻ لپاره
حج وکړ (له حج نه پس يې) نه بدکار وکړ او نه فسق ، دابه له حج
نه بيرته (يعنې له گناهونو نه به داسې پاک وي) کورته
راستون شي ، لکه په کومه ورځ چې مور ږيرولی وي .

ثبأه: ابوهريره ﷺ فرمايې چې رسول الله ﷺ وفرمايل چې
حاجيان او عمره کوونکي دالله وفد (وفدونه) دي که دعا ورته
وکړي قبولوي يې ، او که بخښنه ترې وغواړي نو بخشش ورته
کوي .

<وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ، قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: نَرَى
الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ أَفْلا نُجَاهِدُ؟ قَالَ: لَا ، لَكِنْ أَفْضَلَ
الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ " أَخْرَجَهُ الْبَخَارِيُّ (الفتح ۳/ ۳۸۱- ط
السلفية) ، والنسائي (۵/ ۱۱۴- ط المكتبة التجارية

ثبأه: حضرت عايشه فرمايې چې ما وويل چې يا رسول
الله: مونږه جهاد ترټولو غوره عمل وينو ايا مونږه جهاد
ونکړو؟ هغه ﷺ وفرمايل چې نه ، لکن غوره جهاد مقبول حج دی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ > رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ: إِيْمَانٌ بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ ، قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، قِيلَ: ثُمَّ
مَاذَا؟ قَالَ: حَجٌّ مَبْرُورٌ " أَخْرَجَهُ الْبَخَارِيُّ (الفتح ۳/ ۳۸۱- ط

السلفية) ، ومسلم (۱/ ۸۸- ط الحلبي) ثبأه: ابوهريره
ﷺ فرمايې چې له رسول الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې کوم
عملونه غوره دي؟ نو ده ﷺ ورته وفرمايل چې په الله ﷻ او دهغه
په رسول ايمان راوړل ، بيا چا وويل چې نو بيا کوم يو؟ نو ده
ﷺ ورته وفرمايل چې دالله ﷻ په لاره کې جهاد کول
، بيا چا وويل چې بيا کوم يو؟ نور رسول الله ﷺ ورته وفرمايل چې
مقبول حج ﷻ .

د حج د فرضيت دلايل :

حج د اسلام له اركانو څخه پنځم رکن دی او په هر مکلف
چې ((زاد اوراحله)) يعنې د تللور اتللو د بسني پوره وسايل او
استطاعت ولري ، په ټول عمر کې صرف يو ځل فرض عين دی
، ددې فرضيت په درې گونو شرعي دلايلو (کتاب الله ، سنت
الرسول او اجماع) ثابت دی (الحکم التکليفی للحج :

-الحج قرض عين على كل مكلف مستطيع في العمر
مرة ، وهو ركن من أركان الإسلام ، ثبتت فرضيته بالكتاب
والسنة والإجماع).

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: > تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَإِنَّهُمَا
يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا يَنْفِي الْكَبِيرُ حَبَثَ الْحَدِيدِ وَالذَّهَبِ
وَالْفِضَّةَ ، وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُورَةِ ثَوَابٌ إِلَّا الْجَنَّةُ " (۱) .
أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ (۳/ ۱۶۲- ط الحلبي) وقال: " حديث حسن
صحيح . " ثبأه: عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايې چې متابعت
د حج او عمرې تر منځ وکړئ ، ځکه د ادواړه فقر او گناهونه
داسې له منځه وړي لکه د آهن گرد بڼی . اور چې د اوسپنې
، سرو او سپينو زرو خبری او زنگ پاکوي ، او د حج مقبول بدله
نشته مگر جنت دی .

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
" الْحُجَّاجُ وَالْعُمَارُ وَقَدْ لَدَّ اللَّهُ ، إِنْ دَعَوْهُ أَجَابَهُمْ وَإِنْ اسْتَعْفَرُوهُ
عَفَّرَ لَهُمْ . " (أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَهَ (۲/ ۹۲۶- ط الحلبي) ، وقال
البوصيري: " في إسناده صالح بن عبد الله ، قال البخاري فيه:
منكر الحديث . " ولكن له شاهد من حديث ابن عمر ، أخرجه
ابن ماجه تلو حديث أبي هريرة ، يتقوى به

د حج د فرضیت قرآني نص: { وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ } سورة آل عمران / ۹۷ . ژباړه: اودالله ﷻ لپاره په هغه خلکو د بیت الله شریف قصد او اراده لازم ده، چې دلاری وده لري، او چا چې کفر وکړ، پس یقینا چې الله ﷻ له مخلوقاتو نه غني او بې پروا دی. دې آیت کې په صراحت سره د حج فرضیت جوت دی، چې د استدلال وجه یې داسې ده چې: دلته آیت کې د (ولله علی الناس...) راغلی اودا د الزام او ایجاب صیغه ده او همدې سره یې فرضیت راغی، په (لله) کې دا لام د الزام لپاره دی، بلکې مونږه گورو چې د حج فرضیت باندې ډیر اشد تاکید شوی اودا ځکه چې په مقابل کې یې د (ومن کفر...) (راغلی، چې دلته د فرضیت مقابل کې کفر راغلی، نو د سیاق نه داسې برداشت کولای شو، چې د مسلمان د شان څخه داده، چې حج به نه پریرېږي اود حج پرېښودل دنا مسلمانانه کیدو شونتیا لري.

لکه په (الموسوعة الفقيه) کې داسې عبارت دی چې: .

فهذه الآية نص في إثبات الفرضية، حيث عبّر القرآن بصيغة { ولله على الناس } وهي صيغة إلزام وإيجاب، وذلك دليل الفرضية، بل إننا نجد القرآن يؤكد تلك الفرضية تأكيداً قوياً في قوله تعالى: { وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ } فإنه جعل مقابل الفرض الكفر، فأشعر بهذا السياق أن ترك الحج ليس من شأن المسلم، وإنما هو شأن غير المسلم.

د سنت دلیل: جامع صحيح البخاری او صحيح مسلم کې د رسول الله ﷺ څخه د ابن عمر رضی الله عنهما په سند متفق علیه روایت راغلی چې فرمایي: - "بني الإسلام على خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصيام رمضان، والحج" ("أخرجه البخاري (الفتح) / ۴۹ - ط السلفية)، و مسلم (۱/ ۴۵۱ - ط الحلبي) ژباړه: رسول الله ﷺ فرمایي چې اسلام په پنځو اساساتو ولاړ دی: پدې خبره شهادت ورکول چې الله ﷻ یو دی اود عبادت وړ لده نه پرته بل څوک نشته، او بل دلمانځه اقامه کول، د زکات ورکول، د رمضان روژه نیول او حج.

دې حدیث شریف کې تعبیر په (بنی الاسلام...) سره وشو، دا پدې دلالت کوي، چې حج د اسلام له ارکانو نه یو رکن دی او خورا مهم فرض دی (وقد عبّر بقوله: "بني الإسلام...") .
فدل علی أن الحج ركن من أركان الإسلام).

په یوه بل روایت کې چې مسلم شریف له ابې هریره رضی الله عنه روایت کړی داسې راغلي: وأخرج مسلم عن أبي هريرة قال: > خطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: أيها الناس قد فرض الله عليكم الحج فحجوا فقال رجل: أكل عام يا رسول الله؟ فسكت حتى قالها ثلاثاً، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لو قلت نعم لوجبت ولما استطعتم... > أخرجه مسلم (۲/ ۹۷۵ - ط الحلبي).

ژباړه حضرت ابو هریره رضی الله عنه فرمایي چې مونږ ته رسول ﷺ خطبه راكوله، نو ويې فرمايل چې ای خلکو! الله ﷻ پر تاسو حج فرض کړی، نو حج وکړئ! نو یوه سړي ورته وویل یا رسول الله ﷻ آیا هر کال؟ نو رسول الله ﷻ چوپ شو او ځواب یې ورنکړ، تردې چې درې کرته یې ورته وویل، نو رسول الله ﷺ ورته وویل چې که ما هو، ویلی وي، نو بیا به در باندې هر کال واجب شوی وی، پداسې حال کې چې ستاسو وده به نه وه. (المنذري) په (الترغيب والترهيب) کې لیکلي چې د حج د فرضیت په باب ډیر احادیث شته، تردې چې د تواتر اندازې ته هم رسیدلي او قطعي علم او یقین افاده کوي (وقد وردت الأحاديث في ذلك كثيرة جداً حتى بلغت مبلغ التواتر الذي يفيد اليقين والعلم القطعي اليقيني الجازم بثبوت هذه الفريضة) (انظر الترغيب والترهيب للمنذري ۲/ ۲۱۱ - ۲۱۲، والمسلك المتقسط ص ۲۰).

د اجماع دلیل: په ټول عمر کې یو کړت په مستطیع مسلمان باندې د حج په فرضیت دامت اجماع منعقد ده، اودا مسئله له هغو څخه ده، چې له دین څخه معلومه ده او منکر ترې کافر دی لکه (المغني ۳/ ۲۱۷، ونهاية المحتاج ۲/ ۳۲۹، ولباب المناسك ص ۱۲-۱۷، مع شرحه المسلك المتقسط في المنسك المتوسط لعلي القاري، شرح رسالة ابن أبي زيد القيرواني ص ۴۵۵). غوندي مشهورو کتابونو کې د عبارت داسې راغلی دی: وأما الإجماع: فقد

واجب دی، یعنې که څوک دتګ راتګ پیسې او وسایل ولري، نودمګرې پرې واجب دي او ځنډ کول پکې ګناه ده، چې د امام صیب سره پدې نظر کې امام ابو یوسف رح، امام مالک رح په راجح قول کې د امام احمد بن حنبل رح په ګډون ملګري دي، دوی ټول پدې عقیده دي چې پر چا حج واجب شو، نو سمدستي دې یې ادا کړي او که ځنډ پکې وکړي ګناهګار دی، داشو د جمهور و علمانو و نظر، خو بل طرف ته بیا امام محمد بن الشیباني رح او امام شافعي رح پدې نظر دي، چې د حج وجوب پرې علی التراخي دی، یعنې ځنډ کې پرې ګناه نشته، دزیاتې تشریح لپاره لاندینی عبارت ښه وضاحت لري:

وَجُوبُ الْحَجِّ عَلَى الْقَوْرِ أَوْ التَّرَاحِي:

اختلفوا في وجوب الحج عند تحقق الشروط هل هو على القور أو على التراخي؟ ذهب أبو حنيفة في أصح الروايتين عنه وأبو يوسف ومالك في الراجح عنه وأحمد (١) إلى أنه يجب على القور، فمن تحقق فرض الحج عليه في عام فأخره يَكُونُ آثِمًا، وإذا أداه بعد ذلك كان آذَاءً لا قضاءً، وارتفع الإثم.

وذهب الشافعي وإمام محمد بن الحسن إلى أنه يجب على التراخي، فلا يَأْتُمُ الْمُسْتَطِيعُ بِتَأْخِيرِهِ. والتأخير إثمًا يجوز بشرط العزم على الفعل في المستقبل، فلو خشي العجز أو خشي هلاك ماله حرم التأخير، أما التعجيل بالحج لمن وجب عليه فهو سنة عند الشافعي ما لم يمُتْ، فإذا مات تبين أنه كان عاصيًا من آخر سنوات الاستطاعة (٢)

(١) المسلك المتقسط ص ٤٤، وانظر الهداية وفتح القدير ١٢٣/٢، وشرح الرسالة لابن أبي الحسن ١/٤٥٤، ومواهب الجليل وفيه تفصيل الخلاف في المذهب ٢/٤٧١-٤٧٢، والشرح الكبير ٢/٣-٣ وحاشية الدسوقي، ورجح الفورية بقوة حتى قال "ينبغي للمصنف الاقتصار عليه". والمغني ٣/٢٤١، والفروع ٣/٢٤٢.

(٢) الأم ١١٧/٢-١١٨، وروض الطالب ١/٤٥٢، ومغني المحتاج ١/٤٢٠، والمسلك المتقسط، وفتح القدير الموضوعين السابقين).

أَجْمَعَتِ الْأُمَّةُ عَلَى وَجُوبِ الْحَجِّ فِي الْعُمْرِ مَرَّةً عَلَى الْمُسْتَطِيعِ، وَهُوَ مِنَ الْأُمُورِ الْمَعْلُومَةِ مِنَ الدِّينِ بِالضَّرُورَةِ يَكْفُرُ جَا حِدَةً،

د حج ټاکلې میاشتې:

عبد الله بن عمر رضي الله عنه جمهور صحابه كرام رضي الله عنهم او تابعين رح پدې نظر دي، چې د حج دادا کولولپاره درې معلومې میاشتې ټاکل شوي دي (شوال، ذی قعدة او ذی الحجې لس ورځې) لکه ددې لاندینې آیت په تفسیر کې چې راغلي:

ذَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى لِلْحَجِّ زَمَانًا لَا يُؤَدَّى فِي غَيْرِهِ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: { الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ } (سورة البقرة / ١٩٧)

قال عبد الله بن عمر وجماهير الصحابة والتابعين ومن بعدهم: هي شوال وذو القعدة وعشر من ذي الحجة (انظر تخريجه في المستدرک ١٧٢/٢، وقال: "صحيح على شرطهما" ووافقه الذهبي، وانظر تفسير الطبري ١٢٠/٤-١٢١، وابن كثير ١/٢٣٢).

ووقع الخلاف في نهار يوم النحر، فقال الحنفية والحنابلة: هو من أشهر الحج. وقال الشافعية: آخر أشهر الحج ليلة النحر، وليس نهار يوم النحر منها.

لنډه ژباړه او مفهوم: الله ﷻ د حج دادا کولولپاره داسې وخت ټاکلی، چې ددې څخه په غیر بل وخت کې نه ادا کېږي، لکه چې فرمایي (د حج لپاره معلومې میاشتې دي) حضرت عبد الله بن عمر، جمهور صحابه، تابعین او ددې څخه وروستني دا وایي چې (داد شوال او ذی قعدة میاشتې او ددې الحجې د میاشت لس ورځې دي) پدې کې اختلاف دی، چې دلوی اختر ورځ هم د حج په میاشتو کې راځي که نه؟ احناف او حنبله وایي: چې هو راځي او شوافع وایي چې دلوی اختر شپه پکې راځي، خو ورځ پکې نه راځي.

د حج ادا علی الفور (دمګرې) واجب ده که علی التراخي (په ځنډ)؟

پدې باب څلور ګونه مذاهبو کې اختلاف کتل کېږي، هدايه، فتح القدير، هنديه فتاوی او نور وکتا بونو کې دامام ابو حنیفه رح اصح قول داسې لیکل شوی چې علی الفور حج

څلص مطلب او ژباړه: حج په عمر کې یو کړت واجب دی او دا علی الفور لازم دی، همدا خبره تر نن ورځه صحیح ده، نو تاخیر پکې د شتمنۍ په شتون کې دوهم کال ته مباح ندی، خو که بیا هم یې وروسته کړي، دا هم ادا ده قضاء نده، داد تراخي خبره دامام محمد رح قول دی او تلوار پکې غوره دی، د طرفینو ترمنځ داد اختلاف موضوع ددې نه نشأت اخلي، چې ددې شخص د سلامتیا غالب گمان شتون ولري، که دناروغۍ یا سپین ږیرتوب له امله یې د مړینې احتمال ډیرو، نو د ټولو په اجماع سره بیا په وجوب کې دلته ورته وسعت (تراخي) نشته، نتیجه یې دا کیږي چې څوک علی الفور باندي ولاړ دي، نو د ګناه په صورت کې هغه بیا د داسې شخص شهادت نه مني او فاسق ورته وایي، خو که چیرته د عمر په وروستیو کې یې هم ادا کړي، ددې ګناه څخه په اجماعی اقوالو سره خلاص شو، خو که داسې ومي، چې حج یې ونکړي، نو اجماعاً ګناهگار شو.

په فوري وجوب د جمهورونقلی دلیل: دترمذي دا حدیث چې فرمایي ((مَنْ مَلَكَ زَادًا. وَرَأَحَلَّةٌ تَبْلُغُهُ إِلَى بَيْتِ اللَّهِ، وَلَمْ يَحُجَّ فَلَا عَلَيْهِ أَنْ يَمُوتَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا " حدیث: " مَنْ مَلَكَ زَادًا أَوْ رَأَحَلَّةً تَبْلُغُهُ إِلَى بَيْتِ اللَّهِ... " أخرجه الترمذي (٣/ ١٧٧- ط الحلي) من حدیث علي بن أبي طالب، وقال الترمذي: " هذا حدیث غریب لا نعرفه إلا من هذا الوجه، وفي إسناده مقال، و هلال بن عبد الله مجهول، والحارث يضعف في الحديث. "

ژباړه: څوک چې د زاد او راحلې (خورک، څښاک او ترانسپورتې وسیلې) څښتن شي، داسې چې بیت الله شریف ته یې رسولی شي او ده بیا هم حج ونکړي، نو ده باندي نشته یعنې دا بیا باک نلري چې یهودي مري که نصراني.

که څه هم ترمذي ورته د تضعیف ګوته نیولې، خو سړی حیران شي، چې دا څنګه کیدای شي چې داسې لویې لویې درې ګونه علمي سټې چې امت یې په امامت ویاړې پداسې یوه روایت باندي دې استدلال وکړي، نو ښکاري داسې چې ددوی له نظره دا حدیث ضعیف نه دی، که فرضا وی، نو جمهورو به پرې دلیل نه نیولی (والله اعلم) خو که وگورو هغې بلې خوادشوا فغو خواته هم کوم داسې مصرح نقلی دلیل نشته، بلکې د اصول فقه یوه قاعده ده اوبس. البته

ژباړه: کله چې د حج شروط متحقق شي، نو دلته بیا پکې اختلاف رامنځته کیږي، چې دمګړۍ یې ادا کول لازم دي که نه دوخت وسعت پکې شته؟ د حضرت امام ابو حنیفه رح په اصح الروایتین کې، دامام ابویوسف رح په نزد، دامام مالک رح په راجح قول او هم دامام احمد بن حنبل په عقیده (علی الفور) پرې حج واجب دی، په چا کې همدا کال د حج فرضیت تحقق پیدا کړي او ده وځنډاوه، نو ګناهگار شو، خو که چیرته یې ددې کال څخه پس ادا کړي، نو دا هم ادا ده قضاء نده، او د ګناه څخه خلاص شو. دامام شافعي رح او امام محمد بن الحسن رح په نزد په (تراخي) سره واجب دی، نو شتمن سړی یې په ځنډ سره نه ګناهگار کیږي، او تاخیر پکې پدې شرط روا دی، چې دا یې راتلونکې کې د کولو کلکه هوډ لري، که چیرته له دې نه ویریده، چې له ادا کولو نه به یې عاجز شي، یا به یې مال له منځه لاړ شي نو پدې وخت یې تاخیر نا روا دی، خو دامام شافعي رح په نظر د هغه چا لپاره چې استطاعت لري، په حج تعجیل کول ورته سنت دي، تر هغې پورې چې ونه مري، کله چې ومري، نو څرګنده شوه، چې دا سړی د شونتیا او ځواکمنۍ په وروستیو کلونو عاصي او نافرمانه و.

په عالمگیری فتاوي کې داسې لیکل شوي (وَأَنْ لَا يَجِبَ فِي الْعُمْرِ إِلَّا مَرَّةً كَذَا فِي مُحِيطِ السَّرْحَسِيِّ، وَهُوَ قَرَضٌ عَلَى الْفَقْرِ، وَهُوَ الْأَصَحُّ فَلَا يُبَاحُ لَهُ التَّأْخِيرُ بَعْدَ الْإِمْكَانِ إِلَى الْعَامِ الثَّانِي كَذَا فِي خِرَازَةِ الْمُفْتَيْنِ).

فایدا آخره، وَأَدَّى بَعْدَ ذَلِكَ وَقَعَ أَذَاءٌ كَذَا فِي الْبَحْرِ الرَّائِقِ وَعِنْدَ مُحَمَّدٍ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى - يَجِبُ عَلَى التَّارِخِي وَالتَّعْجِيلِ أَفْضَلُ كَذَا فِي الْخُلَاصَةِ.

وَالْخِلَافُ فِيمَا إِذَا كَانَ غَالِبُ ظَنِّهِ السَّلَامَةُ أَمَّا إِذَا كَانَ غَالِبُ ظَنِّهِ الْمَوْتُ أَمَّا بِسَبَبِ الْهَرَمِ أَوِ الْمَرَضِ فَإِنَّهُ يَتَصَيَّقُ عَلَيْهِ الْوُجُوبُ إِجْمَاعًا كَذَا فِي الْجَوْهَرَةِ النَّبِيرَةِ وَتَمَرَّةُ الْخِلَافِ تَظْهَرُ فِي حَقِّ الْمَأْتَمِّ حَتَّى يَفْسُقَ وَتُرَدَّ شَهَادَتُهُ عِنْدَ مَنْ يَقُولُ عَلَى الْفَقْرِ، وَلَوْ حَجَّ فِي آخِرِ عُمْرِهِ فَلَيْسَ عَلَيْهِ الْإِثْمُ بِالْإِجْمَاعِ، وَلَوْ مَاتَ، وَلَمْ يَحُجَّ أَثْمَ بِالْإِجْمَاعِ كَذَا فِي التَّبْيِينِ. فتاوی عالمگیری ج/ ٤٣٣

د جمهور وود نظر د ثبوت لپاره یو بل حدیث شریف هم شته، چې امام سبکی رح په خپله فتاوی کې را نقل کړی چې دامام احمد بن حنبل، ابوداود، ابن ماجه په خیرله ثقاتو څخه یې را نقل کړی دی، چې هغه پدې ډول دی: «وقد روي من حدیث ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم من أراد الحج فليعجل رواه الإمام أحمد وأبو داود وابن ماجه بألفاظ مختلفة»

ښه! ځکه چې دا خبره د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده.

ښه! ځکه چې دا خبره د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده.

رواه أحمد وابن ماجه وسيأتي قوله عليه السلام "من كسر أو عرج فقد حل وعليه الحج من قابل"

د جمهورو عقلي دليل: المَعْفُولُ: وَذَلِكَ أَنَّ الْاِخْتِيَاظَ فِي أَدَاءِ الْفَرَاضِ وَاجِبٌ، وَلَوْ أَنَّ الْحَجَّ عَنْ السَّنَةِ الْأُولَى فَقَدْ يَمْتَدُّ بِهِ الْعُمْرُ وَقَدْ يَمُوتُ فَيَقُوتُ الْفَرَضُ، وَتَقْوِيَتُ الْفَرَضِ حَرَامٌ، فَيَجِبُ الْحَجُّ عَلَى الْقَوْرِ اِخْتِيَاظًا.

ښه! ځکه چې دا خبره د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده.

د شوافعو دليل: وَاسْتَدَلَّ الشَّافِعِيُّ وَمَنْ مَعَهُ بِمَا يَلِي: أ- أَنَّ الْأَمْرَ بِالْحَجِّ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ} سورة آل عمران ٩٧. مُطْلَقٌ عَنْ تَعْيِينِ الْوَقْتِ، فَيَصَحُّ أَدَاؤُهُ فِي أَيِّ وَقْتٍ، فَلَا يَثْبُتُ الْإِلْزَامُ بِالْقَوْرِ، لِأَنَّ هَذَا تَقْيِيدٌ لِلنَّصِّ، وَلَا يَجُوزُ تَقْيِيدُهُ إِلَّا بِدَلِيلٍ، وَلَا دَلِيلَ عَلَى ذَلِكَ. وَهَذَا بِنَاءٌ عَلَى الْخِلَافِ أَنَّ الْأَمْرَ عَلَى الْقَوْرِ أَوْ لِلتَّرَاخِي (أَنْظَرُ مُصْطَلَحَ: أَمْرٌ.) ښه! ځکه چې دا خبره د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده. خو د جمهور په غرضه یې راغلې ده.

٧- الصَّحِيحُ عِنْدَ الْحَنَفِيَّةِ أَنَّ الْأَمْرَ لِمَجْرَدِ الطَّلَبِ، فَيَجُوزُ التَّأَخِيرُ كَمَا يَجُوزُ الْبَدَارُ، وَعَزِي إِلَى الشَّافِعِيِّ وَأَصْحَابِهِ. وَاخْتَارَهُ الرَّازِيُّ وَالْأَمَدِيُّ.

وَقِيلَ: يُوجِبُ الْقَوْرَ، وَعَزِي إِلَى الْمَالِكِيَّةِ وَالْحَنَابِلَةِ وَالْكَرْخِيِّ، وَاخْتَارَهُ السَّكَاكِيُّ وَالْقَاضِي.

وَتَوَقَّفَ الْإِمَامُ فِي أَنَّهُ لِلْقَوْرِ أَوْ لِلْقَدْرِ الْمُشْتَرَكِ بَيْنَ الْقَوْرِ وَالتَّرَاخِي (٤). (شرح مسلم الثبوت ١/ ٣٨٧، ٣٨٨. والبرهان للجويني ٢٣١-٢٤٧.)

د شوافعو بل دلیل:

ب- (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَحَ مَكَّةَ عَامَ ثَمَانٍ مِنَ الْهَجْرَةِ، وَلَمْ يَحُجَّ إِلَّا فِي السَّنَةِ الْعَاشِرَةِ وَلَوْ كَانَ وَاجِبًا عَلَى الْقَوْرِيَّةِ لَمْ يَتَخَلَّفْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ فَرَضٍ عَلَيْهِ) (الأم ٢/ ١١٨، وانظر حاشية القليوبي على شرح المنهاج ٢/ ٨٤، وبدائع الصنائع للكاساني ٢/ ١١٩).

ژباړه او خلص مطلب: شوافع وايي چې رسول الله ﷺ مکه مکرمه په اتم هجري کال فتح کړي، خو حج يې په لسم کال وکړ، نو که چيرته علي الفور فرض وی، نو ده ﷺ به د داسې يوه فرض نه چې پرده لازم و تخلف نوی کړی.

د نیل الاوطار مصنف د شوافعو ددې وروستي دلیل په ځواب کې: واحتجوا بأنه صلى الله عليه وآله وسلم حج سنة عشر وفرض الحج كان سنة ست أو خمس وأجيب بأنه قد اختلف في الوقت الذي فرض عليه الحج ومن جملة الأقوال أنه فرض في سنة عشر فلا تأخير ولو سلم أنه فرض قبل العاشرة فتراخي صلى الله عليه وآله وسلم إنما كان لكرهه الاختلاط في الحج بأهل الشرك لأنهم كانوا يحجون ويطوفون بالبيت عراة فلما طهر الله البيت الحرام منهم حج صلى الله عليه وآله وسلم فتراخي له عذر ومحل النزاع التراخي مع عدمه (نيل الاوطار)

ژباړه اولنډ مفهوم: د شوافعو ددې استدلال څخه چې رسول الله ﷺ په لسم هجري کال حج ادا کړی، پداسې حال کې چې په ده ﷺ باندې په پنځم يا شپږم هجري کال کې فرض شوی و، داسې ځواب شوی چې پدې کې هم اختلاف دی، چې پرده ﷺ کوم کال حج فرض شوی و، ځينې داسې اقوال هم شته، چې پرده ﷺ حج دهجرت په لسم کال فرض شوی نو که داسې شي، نو بيا خو هيڅ تراخي يا ځنډ پکې ندی راغلی، او که داسې و منو، چې له لسم کال څخه مخکې فرض شوی و، نو دده ﷺ دا تاخير ددې کبله و، چې نه يې غوښتل چې له مشرکينو سره يې په حج کې اختلاط راشي، ځکه دوی به حج او عمره په برېښه کوله، نو کله چې الله ﷻ ترې کعبه پاکه کړه، نور رسول الله ﷺ بيا حج هم وکړ، نو څرگنده شوه چې دده ﷺ د حج دادا تراخي د عذر له کبله وه.

د شوافعو د لومړي دليل څخه چې د اصول فقه ددې قاعدې له مخې چې (يجب العمل بالمطلق على إطلاقه إلا بدليل يدل على تقييده؛ لأن العمل بنصوص الكتاب والسنة واجب على ما تقتضيه دلالتها حتى يقوم دليل على خلاف ذلك) / الاصول من علم الاصول) د تقييد د مطلق لپاره يې دليل غوښت همداد (نيل الاوطار) ځواب هم ښه علمي او منطقي دی، هغه داسې چې که د حج فرضيت په لسم هجري کال شوی وي، نو بيا خو پکې د تقييد او اطلاق اړتيا نشته او که فرضيت يې د لسم هجري کال څخه مخکې شوی وي، (پنځم يا شپږم کال) نو بيا ددې نوموړې عذريه وجه يې دا تاخير هم ددې قاعدې نه خروج ندی، او څرنگه چې د قران کریم تفسير رسول الله ﷺ کاوه، نو د مطلق د تقييد دليل همدا مذکور حديث هم کيدای شي (وعن سعيد بن جبير عن ابن عباس عن الفضل أو أحدهما عن الآخر قال "قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم من أراد الحج فليتعجل فإنه قد يمرض المريض وتضل الرحلة وتعرض الحاجة")

رواه أحمد وابن ماجه وسيأتي قوله عليه السلام "من كسر أو عرج فقد حل وعليه الحج من قابل" والله اعلم.

نو د حج فرضيت علي الفور، تراخي يې يې عذر گناه او وروسته يې ادا کول قضاء نه بلکې ادا ده!

د ماشوم د حج مسئله:

د فقهاوو په اتفاق سره دا خبره ثابته ده، چې له بلوغ نه مخکې پر ماشوم حج واجب ندی، خو که د حج مناسکوته حاضر شي، نو ترې صحيح کيږي او دابه يې نفل وي، البته پرده به فرضي حج لکه د پخوا په خير فرض پاتې وي، چې کله بلوغ ته ورسېږي، نو بيا به فرضي حج وکړي، لکه دې لاندیني عبارت کې چې دا مفهوم ښه څرگند دی: وَمِنْهَا الْبُلُوغُ (فَلَا يَجِبُ عَلَى الصَّبِيِّ كَذَا فِي فِتَاوَى قَاضِي حَاوِي وَلَوْ أَنَّ الصَّبِيَّ حَجَّ إِذَا قَبْلَ الْبُلُوغِ فَلَا يَكُونُ ذَلِكَ عَنْ حُجَّةِ الْإِسْلَامِ وَيَكُونُ تَطَوُّعًا، (فتاوی هندیه ج ٥/ ص ٤٢٧)

لَا يَجِبُ الْحَجُّ عَلَى الصَّبِيِّ قَبْلَ الْبُلُوغِ إجماعًا، لكن إذا فعله صح منه، وكان ثقلًا، وعليه حجة أخرى إذا بلغ إجماعًا.

نظر غوره داده چې وارث ترې صدقه او خیرات وکړي یا ورته دعا وکړي.

د جمهورو نقلی او عقلی دلایل:

استدل الجمهور على مشروعية حج الإنسان عن غيره بالسنة الثابتة المشهورة، وبالعقل.

نقلی دلایل:

أما السنة: فمنها حديث ابن عباس رضي الله عنه قال: "جاءت امرأة من خثعم عام حجة الوداع، قالت: يا رسول الله: إن قريضة الله على عباده في الحج أدركت أبي شيخاً كبيراً لا يستطيع أن يستوي على الرحلة، فهل يضي عنه أن أحج عنه؟ قال: نعم". أخرجه البخاري (الفتح ٢٢/٤ - ط السلفية)، مسلم (٩٧٣/٢ - ط الحلبي)

ژباړه: حضرت ابن عباس ؓ فرمایې چې د خثعم قبیلې یوه ښځه په حجة الوداع کې راغله، رسول الله ﷺ ته یې وویل چې ای د الله ﷻ رسول! یقیناً چې د الله ﷻ فریضه په بندگانو باندې حج کې زما پلار پداسې حال کې موندلې چې هغه ډیر سپین ږیری او مشردی، ددې وسه نلري چې په سپرلۍ باندې ځان ټینګ کړي، آیا دهغه نه به داپوره شي چې زه دهغه لپاره حج وکړم؟ رسول الله ﷺ ورته وویل چې هو!

وعن ابن عباس أيضاً: "أن امرأة من جهينة جاءت إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقالت: إن أمي نذرت أن تحج فلم تحج حتى ماتت أفأحج عنها؟ قال صلى الله عليه وسلم: نعم حجي عنها، أرايت لو كان على أمك دين أكننت قاضيته؟.. افضوا الله، قال له أحق بالوفاء" (١). أخرجه البخاري (الفتح ٢٤/٤ - ط السلفية)

ژباړه: او د ابن عباس ؓ نه همدارنگه روایت شوی، چې د جهینه قبیلې یوه ښځه رسول الله ﷺ ته راغله، نو یې ویل یقیناً زما مور نذر اېښی و، چې حج به کوي، تردې چې وفات شوه، آیا زه ترې حج وکړم؟ نور رسول الله ﷺ ورته وویل چې هو! ته دهغې څخه حج وکړه، ته خبر راکړه (ستا په فکرياً نظر) که ستا په مور پورې وي، آیاته یې ادا کونکې یې؟ د الله

وتتفاوت كيفية إخراج الصبي وأدائه المناسك بتفاوت سببه هل هو مميز أو لا.

وقد سبق بيان ذلك مفصلاً في مصطلح إخراج فائظره (١٣١-١٣٢) ويلحق بالصبي غير المميز المجنون جئونا مطبقاً باتفاقهم (على تفاصيل في إفاقته وما يلزم فيها). انظر المسلك المتقسط ص ٧٨، والإيضاح ص ٥٥٢، والشرح الكبير ٣/٢، والمغني ٣/٢٤٩.

دبل چا پر ځای دحج فریضه ادا کول

د جمهورو (حنفي، شافعي او د حنبلي) علماو په عقیده دبل چا پر ځای یو څوک دهغه په مصرف او اجازه حج کولای شي، یوازې دامام مالک رح په نظر دبل چا څخه دحج ادا کول نا روا دي، دلایل به ددواړو طرفینو راوړل شي، دامسئله به هم راوړل شي، چې آیا دبل چا لپاره دحج کولو لپاره د نائب حج شرط دی او که نه؟ پدې باب به هم اختلاف المذاهب راوړل شي او واضحه به کړو، چې دا حنفویه مذهب کې د نائب لپاره اولاً خپل حج شرط ندی او نور مذاهب داسې څرگندوي، چې باید نائب پخپله حج کړي وي، صاحب دفتح القدیر او نورود حج عن الغیر دجواز په باب د مذاهبو اختلاف داسې تحریر کړی:

مَشْرُوعِيَّةُ الْحَجِّ عَنِ الْغَيْرِ :

١١٤- ذهب الجمهور (الحنفية والشافعية والحنابلة) إلى مشروعية الحج عن الغير وقابليته للنيابة، وذهب مالك على المعتمد في مذهبه إلى أن الحج لا يقبل النيابة لا عن الحي ولا عن الميت، معذوراً أو غير معذور. وقالوا: إن الأفضل أن يتطوع عنه وليه بغير الحج، كأن يهدي أو يتصدق عنه، أو يدعوه، أو يعنق (٢). (انظر فتح القدیر ٢/٣٠٨، ومغني المحتاج ١/٤٢٨ - ٤٢٩، والمغني ٣/٢٢٧ - ٢٢٨، ومواهب الجليل ٢/٥٤٣، وحاشية الدسوقي ١/١٨.)

لنډ مفهوم او ژباړه: جمهور علماو وايي چې حج عن الغير روادی او دامام مالک رح باوري قول دادی، چې ندی روا، او پدې باب نه د ژوندې اونه هم د مړه نيابت روادی، خوددوی په

ﷺ (د فريضي) قضاء راوړئ! پس الله ﷻ ډير احق دی په وفا کولو سره (يعني چې په خپل نذرو وفا ورسره وکړي).

د جمهور ورو دليل عقلي:

وَأَمَّا الْعَقْلُ، فَقَالَ الْكَمَالُ بْنُ الْهَمَامِ: وَكَانَ مُقْتَضَى الْقِيَاسِ أَنْ لَا تَجْرِيَ النَّيَابَةُ فِي الْحَجِّ، لِتَضَمُّنِهِ الْمَشَقَّتَيْنِ الْبَدَنِيَّةِ وَالْمَالِيَّةِ، وَالْأُولَى لَمْ تَقُمْ بِالْأَمْرِ، لَكِنَّهُ تَعَالَى رَخَّصَ فِي إسْقَاطِهِ بِتَحْمِلِ الْمَشَقَّةِ الْآخَرَى، أَعْنِي إِخْرَاجَ الْمَالِ عِنْدَ الْعَجْزِ الْمُسْتَمِرِّ إِلَى الْمَوْتِ، رَحْمَةً وَقَضْلًا، وَذَلِكَ بَأَنْ يَدْفَعَ نَفَقَةَ الْحَجِّ إِلَى مَنْ يَحُجُّ عَنْهُ، بِخِلَافِ حَالِ الثَّدْرَةِ فَإِنَّهُ لَمْ يَعْذُرْهُ لِأَنْ تَرَكَّهُ لَيْسَ إِلَّا لِمُجَرَّدِ إِثَارِ رَاحَةِ نَفْسِهِ عَلَى أَمْرِ رِيَّةٍ، وَهُوَ بِهَذَا يَسْتَحِقُّ الْعِقَابَ، لَا التَّخْفِيفَ فِي طَرِيقِ الإسْقَاطِ، وَإِنَّمَا شَرَطَ دَوَامَهُ (أَيِ الْعُذْرِ) إِلَى الْمَوْتِ لِأَنَّ الْحَجَّ فَرَضَ الْعُمُرَ ("فتح القدير ٢/ ٣١٠")

خلص مفهوم: علامه کمال ابن الهمام په فتح القدير کې ليکي چې: د قیاس غوښتنه داده چې په حج کې نیابت په هېڅ ډول جایز نشي اودا ځکه چې دا د دوو تکالیفو متضمن وي، یو مشقت مالي بل بدني، لومړی مشقت چې بدني دی د امر څخه نه پوره کيږي، نو الله ﷻ ددې مشقت په اسقاط سره رخصت ورکړ، په تحمل د دوهم مشقت، چې هغه مالي دی، دادې امله چې دا ترې عاجز دی او عجز یې مستمر دی، ترمینې پورې، دادا الله ﷻ محض رحمت او فضل دی، دا شخص به بل چاته لگښت ورکړي او هغه به ددې پر ځای ترې حج وکړي...

وَقَالَ ابْنُ قُذَامَةَ: هَذِهِ عِبَادَةٌ تَجِبُ بِإِفْسَادِهَا الْكَفَّارَةُ، فَجَازَ أَنْ يَتَوَمَّعَ غَيْرُ فِعْلِهِ فِيهَا مَقَامَ فِعْلِهِ، كَالصَّوْمِ إِذَا عَجَزَ عَنْهُ أَفْتَدَى بِخِلَافِ الصَّلَاةِ (٣). " (المغني ٣/ ٢٢٨)

ژباړه: ابن قدامه په المغني کې ليکي چې: دا حج عبادت دی او په افساد يې کفار ه راځي، نو جایزه چې د بل چا کړنه پدې کې ده په ځای ودرول شي، لکه روژه چې د عجز په صورت کې ترې کفار ه ادا کيدای شي، دلمانځه په خلاف چې دا سې پکې نشي کيدای.

وَأَخَذَ الْمَالِكِيَّةُ بِالْأَصْلِ، وَهُوَ عَدَمُ جَرَيَانِ النَّيَابَةِ فِي الْعِبَادَةِ الْبَدَنِيَّةِ، كَالصَّوْمِ (مواهب الجليل في الموضع السابق، وفيه توسع، والتاج والكيل لمختصر خليل ٧/ ٣

ژباړه: او مالکيانو په اصل باندې اعتماد کړی او هغه داسې چې په بدني عباداتو کې نیابت جایز ندی، لکه په روژه کې چې ندی روا.

دبل چاپر ځای دحج کولو شرطونه

لومړی شرط:

أولاً - شُرُوطُ وَجُوبِ الإِحْجَاجِ :

- ١١٥ يُشْتَرَطُ لَوْجُوبِ الإِحْجَاجِ عَنِ الْمُكَلَّفِ عِنْدَ الْجُمُهورِ - خِلَافًا لِلْمَالِكِيَّةِ - : الْعَجْزُ عَنْ أدَاءِ الْحَجِّ الْوَاجِبِ عَلَيْهِ . وَيَشْمَلُ ذَلِكَ مَا يَلِي :

أ - كُلُّ مَنْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْحَجُّ وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى الْحَجِّ بِنَفْسِهِ وَحَضَرَهُ الْمَوْتُ يُجِبُّ عَلَيْهِ الْوَصِيَّةُ بِالْإِحْجَاجِ عَنْهُ عِنْدَ الْحَنْفِيَّةِ . سِوَاءَ حُجَّةِ الْإِسْلَامِ ، أَوِ النَّذْرِ ، أَوِ الْقَضَاءِ .

وَلَمْ يُوقَفِ الشَّافِعِيَّةُ وَجُوبُ الإِحْجَاجِ عَنْهُ عَلَى الْوَصِيَّةِ إِجْرَاءً لِلْحَجِّ مَجْرَى الدِّيُونِ .

أَمَّا الْمَالِكِيَّةُ : فَلَا يُوجِبُونَ عَلَيْهِ الْوَصِيَّةَ ، وَلَا يَسْقُطُ عَنْهُ الْفَرْضُ بِأَدَاءِ الْغَيْرِ عَنْهُ - كَمَا هُوَ أَصْلُ مَذْهَبِهِمُ الَّذِي عَرَفْنَاهُ - لَكِنْ إِذَا أَوْصَى تَقَدَّتْ وَصِيَّتُهُ ، وَإِنْ لَمْ يُوصَ لَمْ يُرْسَلْ مَنْ يَحُجُّ عَنْهُ .

ب - مَنْ تَوَقَّرَتْ فِيهِ سَائِرُ شُرُوطِ وَجُوبِ الْحَجِّ وَاحْتَلَّ شَيْءٌ مِنْ شُرُوطِ الأدَاءِ بِالنَّفْسِ ، يُجِبُّ عَلَيْهِ أَنْ يَحُجَّ عَنْ نَفْسِهِ ، أَوْ يُوصِيَ بِالْإِحْجَاجِ عَنْهُ إِذَا لَمْ يُرْسَلْ مَنْ يَحُجُّ عَنْهُ .

ج - مَنْ تَوَقَّرَتْ فِيهِ شُرُوطُ وَجُوبِ الْحَجِّ بِنَفْسِهِ فَلَمْ يَحُجَّ حَتَّى عَجَزَ عَنِ الأدَاءِ بِنَفْسِهِ يُجِبُّ عَلَيْهِ أَنْ يَحُجَّ عَنْهُ فِي حَالِ حَيَاتِهِ ، أَوْ يُوصِيَ بِالْإِحْجَاجِ عَنْهُ بَعْدَ مَوْتِهِ .

وَيَتَحَقَّقُ الْعَجْزُ بِالْمَوْتِ ، أَوْ بِالْحَبْسِ ، وَالْمَنْعِ ، وَالْمَرَضِ الَّذِي لَا يُرْجَى زَوَالُهُ كَالزَّمَانَةِ وَالْقَالَجِ ، وَالْعَمَى وَالْعَرَجِ ، وَالْهَرَمِ الَّذِي لَا يَقْدِرُ صَاحِبُهُ عَلَى الاسْتِمْسَاكِ ، وَعَدَمِ أَمْنِ الطَّرِيقِ ، وَعَدَمِ الْمَحْرَمِ بِالنِّسْبَةِ لِلْمَرْأَةِ ، إِذَا اسْتَمَرَّتْ هَذِهِ الْأَقَاتُ إِلَى الْمَوْتِ (المسلك المتقسط ص ٢٨٧ ، والإيضاح في مناسك الحج للنووي وحاشيته للهيثمي ص ١٠٨، ١٠٩، ومغني المحتاج

۱/ ۴۲۸-۴۲۹، والمغني ۳/ ۲۲۷-۲۲۸، والفروع ۳/ ۲۴۵، ومواهب الجليل ۲/ ۵۴۳.)

دپورتني عبارت لنده ترجمه: دجمهورو علماووپه عقیده دبل چا څخه دحج کولو شرطونه دا دي چې: الف- هميشنی عجز يعنې دا آمر داسې معذروي، چې تر مړينې پورې يې عجز پاتې وي، اوداپه څو نور وفرو عاتو مشتمل دی، يودا چې کله پدې شخص فرضي، نذر او يا هم قضايې حج وي، نودا ځانوپه نزد په ده باندې وصيت لازم دی، چې نور څوک يې ترې کړي. ب- په يوه شخص کې دحج اداء بالنفس شروط بشپړ شول، خو يو شرط يې متخلل يا منتفی شو، چې دده دحج کولو مخه يې ونيوله، نودا به يو څوک دځان پر ځای حج ته ليري او که څوک نه وو، نو چاته به يې وصيت کوي. ج- په چاکې چې دحج دوجوب شروط پوره شول، خودې شخص ادا نکړ، تردې چې دا ترې نور عاجز شو، نو واجب ده، چې يادده په ژوند کې ترې حج وشي او يا هم چاته دا وصيت وکړي، اودعجز تحقّق په مړينه، اسارت، منع کولو، اوهغه مرض راځي، چې دزوال هيله يې نوي، لکه فالج، پروندوالی، هميشنی مرض، گوډوالی، داسې سپين ږيرتوب، چې ځان نشي ټينګولی، دلاري نا امني، دښځې سره دمحرّم نشتوالی، چې داټول آفات تر مړينې پورې پاتې شي.

دوهم شرط:

ثَانِيًا: شُرُوطُ النَّائِبِ عَنْ غَيْرِهِ فِي الْحَجِّ:

۱۱۲- اشترط الشافعيّة والحنابلة لاجزاء الحجّ القرض عن الأصل أن يكون النائب قد حجّ حجة الإسلام عن نفسه أولاً، وإلا كانت الحجة عن نفسه، ولم تجزئ عن الأصل، وهو قول الأوزاعي وإسحاق بن راهويه (المجموع والمهذب ۷/ ۹۸، والإيضاح ص ۱۱۹، والمغني ۳/ ۲۴۵، والفروع ۳/ ۲۲۵-۲۲۲.)

واكتفى الحنفية بأهلية المأمور لصحة الحجّ، بأن يكون مسلماً عاقلاً، فأجازوا أن يكون المأمور لم يحجّ عن نفسه حجة الإسلام (وهو المسمّى صرورة)، (الضرورة: من لم يحجّ وأجازوا حجّ العبد، والمراهق عن غيرهم، وتصح هذه الحجة البدليّة وتبرأ ذمة الأصل، مع الكراهة التزيهية بالنسبة للأمير، والكراهة التخريمية بالنسبة للمأمور إن كان تحقّق وجوب الحجّ

عليه. وتحوّ ذلك عند المالكية في الحجّ عن الميت يصحّ على القول بوجوب الحجّ على التّراخي عندهم، أمّا على وجوبه على الفور فيحرم الحجّ عنه). المسلك المتقسط ص ۲۹۹، وفيه مناقشة حول المراهق ص ۳۰۰-۳۰۱، وتنوير الأبصار مع شرحه وحاشيته ۲/ ۳۳۱، ومواهب الجليل ۳/ ۵، والشرح الكبير ۲/ ۱۸-۲۰.)

خلص مفهوم: شوافعو او حنابلو شرط کړي، چې هغه څوک دبل چاپه نيابت حج کولای شي، چې ده پخپله حج کړی وي، که ده نوې کړي، نو دنيابت حج به دنايب څخه حساب شي اودآمر څخه به نه ادا کيږي، خو احناف بيا داسې کوم شرط دحج په نيابت عن الغير کې نه ږدي، چې دې نايب عن الغير دې ضرور پخپله حج کړی وي، بلکې دوئ يوازې دحج دصحت لپاره د نايب په اهليت بسنه کوي، احناف وايي چې دومره بس دی، چې دا نايب مسلمان او عاقل وي، نودوئ دا اجازه ورکړي، چې هغه مامور چې حجة الاسلام يې نوې کړی، هم دحج نيابت کولای شي او دې کس ته (الضرورة) وايي يعنې هغه څوک چې حج يې پخپله ندی کړی، خودبل چاپه عوض يې کوي، همدا سې احناف دمړيې او مراهق حج هم جايز بولي، نودې کې دامر غاړه دکراهت تنزيهې سره مله خلاصيږي، ((البته په (تنقيح الفتاوى الحامدية) کې لاندیني عبارت کې چې دې پسې به راشي، داسې ليکلې، چې دا کار خلاف الافضل دی، دکراهت تنزيه الفاظ هلته نه تر سترگو کيږي) اود مامور په حق کې هغه وخت کراهت تحريمي صورت نيسي چې پخپله پکې دحج شروط پوره وي اودا يې دځان لخوا نه ادا کوي.

دحنفي مسلک مشهور کتاب (تنقيح الفتاوى الحامدية) دې لاندیني عبارت کې هم د(حج الصرورة) دجواز حکم تر سترگو کيږي لکه چې ليکي: (سئل) في رجل أوصى بأن يحجّ عنه بمبلغ سماء من ثلث ماله قد دفعه الوصي لرجل لم يحجّ عن نفسه فهل يجوز حجه عن الميت (الجواب): يجوز لمن لم يكن حجّ عن نفسه أن يحجّ عن غيره لكنه خلاف الأفضل ويسمى حجّ الصرورة من الصر وهو الشدّ قال في المصباح أصرّ على نفقته لأنه لم يخرجها في الحجّ وهل يجب عليه أن يمكث بمكة حتّى يحجّ عن نفسه لم أره إلا في فتاوى أبي السعود المفسر وصورته (مسألة) كعبه شريفة به واربين زير

عالمگيري فتاوی کې د حج الضروره لپاره داسې شرطونه ایښي:

.....وَلِجَوَازِ النَّيَابَةِ فِي الْحَجِّ شُرَاطٌ.

(منها) : أَنْ يَكُونَ الْمَحْجُوجُ عَنْهُ عَاجِزًا عَنِ الدَّاءِ بِنَفْسِهِ وَلَهُ مَالٌ، فَإِنْ كَانَ قَادِرًا عَلَى الدَّاءِ بِنَفْسِهِ بَأَنْ كَانَ صَحِيحَ الْبَدَنِ وَلَهُ مَالٌ أَوْ كَانَ فَقِيرًا صَحِيحَ الْبَدَنِ لَا يَجُوزُ حَجُّ غَيْرِهِ عَنْهُ.

(وَمِنْهَا) : اسْتِدْمَامَةُ الْعَجْزِ مِنْ وَقْتِ الْإِحْجَاجِ إِلَى وَقْتِ الْمَوْتِ هَكَذَا فِي الْبَدَائِعِ حَتَّى لَوْ أَحَجَّ عَنْ نَفْسِهِ وَهُوَ مَرِيضٌ يَكُونُ مُرَاعَى فَإِنْ مَاتَ أَجْزَأَهُ، وَإِنْ تَعَاثَى بَطَلَ وَكَذَا لَوْ أَحَجَّ عَنْ نَفْسِهِ وَهُوَ مُحْبُوسٌ، كَذَا فِي التَّبْيِينَ فَإِنْ أَحَجَّ الرَّجُلُ الصَّحِيحُ عَنْ نَفْسِهِ رَجُلًا ثُمَّ عَجَزَ لَمْ تُجْزِئْهُ الْحَجَّةُ، كَذَا فِي السَّرَاجِ الْوَهَّاجِ وَإِذَا شَرَطَ عَجْزَ الْمُتَوَسِّلِ لِلْحَجِّ الْقَرْصُ لَا لِلتَّقِلِّ، كَذَا فِي الْكُنْزِ فَقِي الْحَجِّ التَّقِلُّ تَجُوزُ النَّيَابَةُ حَالَةَ الْقُدْرَةِ؛ لِأَنَّ بَابَ التَّقِلِّ أَوْسَعُ، كَذَا فِي السَّرَاجِ الْوَهَّاجِ (وَمِنْهَا) : الْأَمْرُ بِالْحَجِّ فَلَا يَجُوزُ حَجُّ الْغَيْرِ عَنْهُ بِغَيْرِ أَمْرِهِ إِلَّا الْوَارِثُ يَحُجُّ عَنْ مَوْرَثِهِ بِغَيْرِ أَمْرِهِ

فَإِنَّهُ يُجْزِيهِ (وَمِنْهَا) : نِيَّةُ الْمَحْجُوجِ عَنْهُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ، وَالْأَفْضَلُ أَنْ يَقُولَ بِلِسَانِهِ: لَتَيْتُكَ عَنْ فَلَانٍ.

(وَمِنْهَا) : أَنْ يَكُونَ حَجُّ الْمَأْمُورِ بِمَالِ الْمَحْجُوجِ عَنْهُ فَإِنْ تَطَوَّعَ الْحَاجُّ عَنْهُ بِمَالِ نَفْسِهِ لَمْ يَجْزِ عَنْهُ حَتَّى يَحُجَّ بِمَالِهِ وَكَذَا إِذَا أَوْصَى أَنْ يَحُجَّ بِمَالِهِ وَمَاتَ فَتَطَوَّعَ عَنْهُ وَارِثُهُ بِمَالِ نَفْسِهِ، كَذَا فِي الْبَدَائِعِ وَمِنْهَا) : أَنْ يَحُجَّ رَاكِبًا حَتَّى لَوْ أَمَرَهُ بِالْحَجِّ فَحَجَّ مَاشِيًا يَضْمَنُ التَّفَقُّةَ وَيَحُجُّ عَنْهُ رَاكِبًا، كَذَا فِي الْبَدَائِعِ ثُمَّ الصَّحِيحُ مِنَ الْمَذْهَبِ فِيمَنْ حَجَّ عَنْ غَيْرِهِ أَنْ أَصْلَ الْحَجِّ يَقَعُ عَنِ الْمَحْجُوجِ عَنْهُ وَلِهَذَا لَا يَنْسَقُطُ بِهِ الْقَرْصُ عَنْ الْمَأْمُورِ وَهُوَ الْحَاجُّ، كَذَا فِي التَّبْيِينَ وَالْأَفْضَلُ لِلنَّاسِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَحُجَّ رَجُلًا عَنْ نَفْسِهِ أَنْ يَحُجَّ رَجُلًا قَدْ حَجَّ عَنْ نَفْسِهِ، وَمَعَ هَذَا لَوْ أَحَجَّ رَجُلًا لَمْ يَحُجَّ عَنْ نَفْسِهِ حَجَّةَ الْإِسْلَامِ يَجُوزُ عِنْدَنَا وَسَقَطَ الْحَجُّ عَنِ الْأَمْرِ، كَذَا فِي الْمُحِيطِ وَفِي الْكَرْمَانِيِّ الْأَفْضَلُ أَنْ يَكُونَ عَالِمًا بِطَرِيقِ الْحَجِّ وَأَفْعَالِهِ، وَيَكُونُ حُرًّا عَاقِلًا بَالِغًا، كَذَا فِي غَايَةِ السَّرُوجِيِّ شَرْحُ الْهِدَايَةِ (الفتاوى الهندية) ج/٢ ص/٣٥٠

لنډ مطلب: حج الضروره هغه وخت کې جايږدي، چې لاندیني شرطونه پکې پوره شي الف: چې محجوج عنه ترپايه

فقير عمرک حج شريف ايجون تعيين ايتديکي اقچه اولوب عمرو نيته حج ايله شرعا جائزاً ولو رمى (الجواب): اگرچه جائز درأ ما بر دفعه حج ایده نه ايتدرمک کر کدرزیرا وندن واروب حج ایتیمک لازم اولور انده مجاوراً وليجق عمرک حجبني اثمآم اتمش اولور ا.ه.

قلت وفي هذا الكلام بحث إن لم يوجد ثقل صريح لآنه حج بقدره الغير لا بقدره نفسه وماله وإذا تم الحج تمضي أشهر الحج فإنها شوال وذو القعدة وعشر ذي الحجة فكيف يجب عليه المكث حتى تأتي أشهره فإذا كان فقيراً وله عائلة في بلده فوجوب المكث عليه إلى السنة الآتية بلا نفقة مع ترك عياله يحتاج إلى ثقل صريح في ذلك فتأمل ثم بعد ذلك رأيت بخط بعض الفضلاء ناقلاً عن مجمع الأنهر على ملتقى الأبحر ما صورته.

ويجوز إحجاج الضرورة ولكن يجب عليه عند رؤية الكعبة الحج لنفسه وعليه أن يتوقف إلى عام قابل ويحج لنفسه أو أن يحج بعد عودة أهله بماله وإن فقيراً فليحفظ والناس عنها غافلون وصرح علي القاري في شرح منسكه الكبير بأنه بوضوئه لمكة وجب عليه وفي نهج التجارة لابن حمزة هذه المسألة من كلام حسن فلتراجع.

(أقول) وقد ألف سيدي عبد الغني التابلسي رسالة في ذلك جنت فيها إلى عدم الوجوب وثقل بعض العلماء أن السيد أحمد بادشاه ألف رسالة في الوجوب والله تعالى أعلم (تنقيح الفتاوى الحامدية) ج/١ ص/٤٧

دپورتني عبارت لنډ مطلب: امام شامي په تنقيح الفتاوى کې د سوال او جواب په بڼه ليکې چې حج الضروره (دبل چا لپاره د داسې چا حج چې پخپله يې حج نوې کړي) جواز لري، البته خلاف الافضل دی، اوس دا مسئله چې دا شخص چې پخپله يې حج ندی کړی، دکعبې شريفې په کتو پرې حج لازمېږي که نه؟ ژوره اختلافي مسئله ده، ځينې همدا سې حکم کوي، چې پدې شخص بل حج دخان لپاره که څه هم فقير وي واجب شو، او ځينې نور علماء يې وجوب باندې حکم نه کوي، خود امام شامي رح ترجيح په (اقول) سره همدا سې ښکاري چې وجوب پرې نشته په هر صورت دا اختلافي مسئله ده.

د حج د کولو څخه عاجز او د مال خاوند وي، ب: عجزيې مستدام وي، يعنې د فرضيت له وخته تر مړينې پورې دوام وکړي، ج: دمحجوج عنه امر پکې شرط دی، دخپل وارث نه علاوه بل څوک دمحجوج عنه بې امره دده پر ځای حج نشي کولای، د: د احرام پر وخت دمحجوج عنه لپاره نيت کول، غوره داده چې په ژبه ووايي چې (لبيک عن فلان..... ه: دامامور حج بايد دآمر په پيسو سره وي، و: حج بايد په سپرلي وکړي، که د حج امريې ورته وکړاوه پلي وکړ دپيسو ضمان به ورکوي..... اود مذهب مسئله داده، چې څوک دبل چا لپاره حج کوي، اصل حج دمحجوج عنه نه واقع کيږي، نوځکه دامامورنه حج هم نه ساقطیږي، نوښه داده چې څوک دځان پر ځای څوک حج ته ليري، داسې څوک دې وليږي، چې هغه يو ځل حج ځان ته کړي وي، خو که بيا يې هم داسې څوک وليږه، چې هغه پخپله حج نه وکړي، زمونږ په مذهب کې صحيح ده او دامر نه حج ساقط شو.

د حج عن الغيره باب د طرفينو دلايل

اَسْتَدَلُّ الْأَوَّلُونَ: بِمَا أَخْرَجَ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا "أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: لَبَيْكَ عَنْ شُرْمَةَ. قَالَ: مَنْ شُرْمَةُ؟ قَالَ: أَخِي، أَوْ قَرِيبِي. قَالَ: حَجَّجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ، ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُرْمَةَ". أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ (٢/ ٤٠٣ - تحقيق عزت عبيد دعاس)، وابن ماجه (٢/ ٩٢٩ - ط الحلبي)، وأعل بالارسال كما في التلخيص لابن حجر (٢/ ٢٢١ - ط شركة الطباعة الفنية) ثم ذكر له طريقا آخر قواه به.

ژباړه: شوافعو د سنن ابی داود او ابن ماجه په هغه حديث استدلال کړی، چې حضرت ابن عباس څخه روايت شوی، چې رسول الله ﷺ له يوه کس څخه واوريدل، چې ويل يې (لبيک عن شبرمه) نوده ﷺ ورته وفرمايل: چې شبرمه څوک دی؟ هغه سړې ورته وويل چې ورورمې دی، يا يې وويل چې خپلوان مې دی، نور رسول الله ﷺ ورته وفرمايل چې آياتا دخپل ځان لپاره حج کړی؟ هغه سړې ورته وويل چې نه، نوده ﷺ ورته وفرمايل چې لومړی دخپل ځان لپاره حج او بيا د شبرمه لپاره وکړه.

تشریح: لکه چې پورتنې عبارت کې ذکر شول، (د شبرمه) د حج ددې حديث شريف په باب د تعليل بالارسال خبره

خود ددې طريق څخه په تلخيص کې حافظ ابن حجر رح وکړه، اود امام طحاوي په (مشکل الاثار) کې داد (شبرمه) حديث په نورو سندونو شته، چې امام طحاوي رح پکې داسې مقال کړی، چې ددې په سند کې (عززه) راغلی او يحيى بن سعيد (صاحب الحديث) له عززه نه راضي نه و (والله تعالى اعلم بالصواب) ((قال: حدثنا عبدة بن سليمان الكلابي، عن سعيد، عن قتادة، عن عزرة، عن سعيد بن جبير، عن ابن عباس رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم سمع رجلا يقول: لبيك عن شبرمة. قال: «من شبرمة؟» قال: أخ أو قريب لي. قال: «هل حججت قط؟» قال: لا. قال: «اجعل هذه عنك، ثم اخرج عن شبرمة»..... ثم اعتبرنا هذا الحديث وما روي سواه مما يدخل في هذا المعنى، فوجدنا هذا الحديث إنما يدور على عزرة، وعزرة هذا هو عزرة بن تميم، وقد ذكر لي هارون بن محمد العسقلاني عن الغلابي قال: كان يحيى بن سعيد لا يرضى عزرة، يعني صاحب هذا الحديث، وموضع يحيى من هذا هو الموضع الذي لا مثل له فيه، ثم اعتبرنا ما روي عن رسول الله صلى الله عليه وسلم في هذا المعنى سوى ذلك)) (مشکل الاثار للطحاوي) والله اعلم.

د احنافو دليل: وَأَسْتَدَلَّ الْحَنَفِيُّ بِإِطْلَاقِ حَدِيثِ الْحُثَمِيِّ السَّابِقِ، فَإِنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا: (حُجِّي عَنْ أَبِييكَ) مَنْ غَيْرِ اسْتِخْبَارَهَا عَنْ حَجَّجَهَا لِنَفْسِهَا قَبْلَ ذَلِكَ، وَتَرَكَ الْأَسْتِفْصَالَ يَنْتَزِلُ مَنْزِلَةً عُمُومِ الْمَقَالِ.

ژباړه: احنافو په اطلاق د حديث د (ختعميه) سره استدلال کړی، چې مخکې تير شو، او رسول الله ﷺ ورته وفرمايل چې (.....) له خپل پلار څخه دې حج وکړه (پرته لدې څخه چې ددې نه خبر ترلاسه کړي، چې آيا تاد دې څخه مخکې پخپله حج کړی که نه، دلته چې تفصيل ترک شوی او ترک د تفصيل د عموم د مقال په منزله کې نازليري) نودلته حديث شريف مطلق راغلی، کوم داسې قيد پکې نشته، چې لومړی ته حج وکړه او بيا يې د پلار لپاره وکړه.

د حج عن الغير د صحت دريم شرط

أ- يُشْتَرَطُ أَنْ يَأْمُرَ الْأَصِيلُ بِالْحَجِّ عَنْهُ، بِاتِّفَاقِ الْعُلَمَاءِ بِالنِّسْبَةِ لِلْحَيِّ.

إشارة لذلك في الشرط السابق ، وانظر الفروع ٣ / ٢٥٠ وفيه قوله : " تجوز النيابة بلا مال . "

خلص مطلب : له پورتنیو عبارتو نوخه داسی نتیجہ اخلوچی : دریم شرط دصحت دحج دادی ، چي محجوج عنه به نایب ته امر کړی کړی وي ، چي دده له خوا حج وکړي ، دامرپه ژوند کي دا شرط دتولو علماووپه اتفاق سره دی ، خوله مړیني وروسته يي احناف او مالکیان له وصیت پرته حج ناروا بولي ، البته احناف وایي چي وارث له خپل مورث نه دده په مړینه حج کولای شي او دا جایز ده ددي امید شته چي تري قبول شي ، خوشوافع او حنابلہ وایي ، چي که اصیل ومړ اوده باندي حجة الاسلام فرض شوی و ، نولازما به يي له مال متروکه خخه حج کولای شي .

دبل کس پر خای نفلي حج

مَشْرُوعِيَّتُهُ :

-اتَّفَقَ الْجُمْهُورُ عَلَى مَشْرُوعِيَّةِ حَجِّ النَّفْلِ عَنِ الْغَيْرِ بِإِطْلَاقٍ ، وَهُوَ مَذْهَبُ الْحَنْفِيَّةِ وَأَحْمَدَ . وَأَجَازَهُ الْمَالِكِيَّةُ أَيْضًا مَعَ الْكَرَاهَةِ فِيهِ وَفِي النَّيَابَةِ فِي الْحَجِّ الْمَنْدُورِ .

(١) المسلك ص ٢٩٣ ، والشرح الكبير ٢ / ٢٠ ، ومغني المحتاج ١ / ٤٧٠ في إجارة العين ، وحاشية الإيضاح ص ١٢١ - ١٢٢ ، والمجموع ٧ / ٢٠٣ .

(٢) المسلك المتقسط ص ٢٩٢ ، والشرح الكبير ٢ / ١٢ ، والمجموع ٧ / ١١٤ - ١١٥ ، والمغني ٣ / ٢٣٤ - ٢٣٥ .

أما الشافعية ففصلوا وقالوا : لا تجوز الاستنابة في حج النفل عن حي ليس بمعضوب ، ولا عن ميت لم يوص به .

أما الميت الذي أوصى به والحي المعضوب إذا استأجر من يحج عنه ، ففيه قولان مشهوران للشافعية : أصحهما الجواز ، وأنه يستحق الأجرة .

والقول الآخر عدم الجواز ، لأنه إنما جاز الاستنابة في القرض للضرورة ، ولا ضرورة ، فلم تجز الاستنابة فيه ، كالصحيح ، ويقع عن الجير ، ولا يستحق الأجرة .

أما الميت فلا يجوز حج الغير عنه بدون وصيته عند الحنفية والمالكية . (المسلك المتقسط ص ٢٨٨ ، والدر بشرحه وحاشيته ٢ / ٣٢٨ ، والشرح الكبير ٢ / ١٨ - ١٩ ، وإجزاء تبرع الأجنبي بحجة الفرض عن من لم يوص ، رواية مرجوحة عند الحنفية . انظر رد المحتار ٢ / ٣٢٨ ، ٣٤ ، ٣٧ .)

وَاسْتَشْنَى الْحَنْفِيَّةُ ، إِذَا حَجَّ أَوْ أَحَجَّ عَنْ مُورَثِهِ بِغَيْرِ إِذْنِهِ فَإِنَّهُ يُجْزِيهِ ، وَتَبَرَأَ ذِمَّةُ الْمَيِّتِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى ، مُسْتَدَلِّينَ بِحَدِيثِ الْحَنَفِيَّةِ ، فَإِنَّهُ لَمْ يُفْصَلْ فِي حَقِّ السَّائِلِ هَلْ أَوْصَى أَوْ لَمْ يَوْصَ ، وَهُوَ وَارِثٌ .

وَذَهَبَ الشَّافِعِيَّةُ وَالْحَنَابِلَةُ إِلَى أَنَّهُ : مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ حَجٌّ وَجَبَ الْإِحْجَاجُ عَنْهُ مِنْ جَمِيعِ تَرَكَتِهِ ، سَوَاءً أَوْصَى بِهِ أَمْ لَا ، كَمَا تُقْضَى مِنْهَا ذِمَّتُهُ سَوَاءً أَوْصَى بِهَا أَمْ لَا . فَلَوْ لَمْ يَكُنْ لَهُ تَرَكَةٌ اسْتَحْبَّ لَوَارِثِهِ أَنْ يَحُجَّ عَنْهُ ، فَإِنْ حَجَّ عَنْهُ بِنَفْسِهِ أَوْ أَرْسَلَ مَنْ حَجَّ عَنْهُ سَقَطَ الْحَجُّ عَنِ الْمَيِّتِ ، وَلَوْ حَجَّ عَنْهُ أَجْنَبِيٌّ جَازَ ، وَإِنْ لَمْ يَأْذَنْ لَهُ الْوَارِثُ ، كَمَا يُقْضَى دَيْنُهُ بِغَيْرِ إِذْنِ الْوَارِثِ (شرح المنهاج بحاشيتي قليوبي وعميرة ٢ / ٩٠ ، والسياق منها ، والإيضاح مع حاشيته ص ٢٠٩ ، والمجموع ٧ / ٧٨ ، والمغني ٣ / ٢٤١ ، والفروع ٣ / ٢٤٩)

وَمَا خَذَهُمْ تَشْبِيهُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَجَّ بِالذِّينِ ، فَأَجْرُوا عَلَى قِضَاءِ الْحَجِّ أَحْكَامَ الدِّيُونِ . فَإِذَا مَاتَ وَالْحَجُّ فِي ذِمَّتِهِ يَجِبُ الْإِحْجَاجُ عَنْهُ مِنْ رَأْسِ الْمَالِ وَلَوْ لَمْ يَوْصَ ، وَهُوَ مُقَدَّمٌ عَلَى وَقَاءِ الدِّيُونِ ، عِنْدَ الشَّافِعِيَّةِ .

وَقَالَ الْحَنَابِلَةُ : مَنْ ضَاقَ مَالُهُ وَكَانَ عَلَيْهِ دَيْنٌ يُحَاصُّ نَفَقَةُ الْحَجِّ مِنَ الدِّينِ ، وَيُؤْخَذُ لِلْحَجِّ حَصَّتُهُ فَيَحُجُّ بِهَا مِنْ حَيْثُ تَبْلُغُ . (المغني ٣ / ٢٤٤ ، والفروع ٣ / ٢٥١)

ب- أَنْ تَكُونَ نَفَقَةُ الْحَجِّ مِنْ مَالِ الْأَمْرِ كُلِّهَا أَوْ أَكْثَرُهَا عِنْدَ الْحَنْفِيَّةِ ، سَوَى دَمِ الْقُرْآنِ وَالتَّمَتُّعِ ، فَهَمَّا عَلَى الْحَاجِّ عِنْدَهُمْ . لَكِنْ إِذَا تَبَرَّعَ الْوَارِثُ بِالْحَجِّ عَنْ مُورَثِهِ تَبَرَأَ ذِمَّةُ الْمَيِّتِ إِنْ لَمْ يَكُنْ أَوْصَى بِالْإِحْجَاجِ عَنْهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (رد المحتار ٢ / ٣٢٨ ، والتنوير وشروحه ٢ / ٣٣٨ - ٣٣٩ ، وانظر المسلك المتقسط ص ٢٨٩ - ٢٩٠)

أما الشافعية والحنابلة فقد أجازوا أَنْ يَتَبَرَّعَ بِالْحَجِّ عَنْ غَيْرِ الْمَيِّتِ مُطْلَقًا ، كَمَا يَجُوزُ أَنْ يَتَبَرَّعَ بِقِضَاءِ دَيْنِهِ (كما سبق

وي) اودا نور شرطونه لکه اسلام، عقل، بلوغ غوندې بې سره گډ دي، خو په دومره توپیر چې داد (تمیز) هغه صفت یې احنافو په مراقت سره مقید کړی دی.

د حج کولو لپاره څوک په اجاره نیول:

احناف، اسحاق بن راهویه اودامام احمد په مشهور قول کې په حج عن الغیر کې استئجار نا مشروع دی، او شوافع د مالکیانو په گډون وایې چې جایز دی، لاندینی عبارت کې وضاحت لري:

«ذَهَبَ أَبُو حَنِيفَةَ وَإِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوِيَّةٍ وَهُوَ الْأَشْهَرُ عَنْ أَحْمَدَ إِلَى أَنَّهُ لَا يَجُوزُ الْأَسْتِجَارُ عَلَى الْحَجِّ». (المسلك المتقسط ص ۲۸۸، ورد المحتار ۲/ ۲۲۸-۲۲۹، والمغني ۳/ ۲۳۱، والفروع ۳/ ۲۵۲، ۲)

وَذَهَبَ الشَّافِعِيُّ إِلَى الْجَوَازِ، وَبِهِ أَخَذَ الْمَالِكِيُّ، مُرَاعَاةً لِخِلَافِ الشَّافِعِيَّةِ فِي جَوَازِ النَّيَابَةِ فِي حَجِّ النَّفْلِ (۳). (فَلَوْ عُقِدَتِ الْإِجَارَةُ لِلْحَجِّ عَنِ الْغَيْرِ فَهِيَ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ بَاطِلَةٌ، لَكِنَّ الْحُجَّةَ عَنِ الْأَصِيلِ صَحِيحَةٌ، عَلَى التَّحْقِيقِ فِي الْمَذْهَبِ، وَيُسَمُّونَ الْأَجِيرَ: مَأْمُورًا، وَنَائِبًا، وَقَالُوا لَهُ نَفَقَةُ الْمَثَلِ فِي مَالِ الْأَصِيلِ، لِأَنَّهُ حَبَسَ نَفْسَهُ لِمَنْفَعَةِ الْأَصِيلِ فَوَجَبَتْ نَفَقَتُهُ فِي مَالِهِ (۴))

لنډه ژباړه: په المسلك المستقط، ردالمحتار المغني او الفروع کې ليکلي: چې د احنافو او په مشهور قول د امام احمد کې استئجار بالحج عن الغیر نا روا دی، او شوافع یې په جواز قایل دي، همدې قول باندې مالکیان هم تمسک کوي، که چیرته یې په استئجار بالحج عن الغیر سره عقد وکړي، د امام ابو حنیفه رح په نزد دا عقد باطل دی، خو د مذهب تحقیقي مسئله داده، چې حج له اصیل څخه صحیح دی، او دوی دې صورت کې دې اجیر ته مامور او د نایب نوم اخلي او وایې چې دې نایب ته د اصیل له مال څخه نفقه المثل اخستل صحیح ځکه ده، چې ده خپل نفس د اصیل د منفعت لپاره محبوس کړی و، نو نفقه یې دده په مال کې واجب ده والله اعلم بالصواب

وَيَدُلُّ لِلْجَمْهُورِ عَلَى صِحَّةِ حَجِّ النَّفْلِ عَنِ الْغَيْرِ الْمُسْتَطِيعِ بِنَفْسِهِ أَنَّهَا حُجَّةٌ لَا تُلْزَمُهُ بِنَفْسِهِ، فَجَازَ أَنْ يَسْتَنْبِطَ فِيهَا كَالْمَعْضُوبِ.

وَلَأَنَّهُ يُتَوَسَّعُ فِي النَّفْلِ مَا لَا يُتَوَسَّعُ فِي الْقَرْضِ، فَإِذَا جَازَتْ النَّيَابَةُ فِي الْقَرْضِ فَلَا تَجُوزُ فِي النَّفْلِ أَوَّلَى.

ژباړه او خلص مفهوم: جمهور و علم او ویدې اتفاق کړی، چې نفلي حج د بل چا څخه مطلقا صحیح دی، همدا د احنافو، امام احمد بن حنبل مذهب دی، مالکیان یې له کراهت سره صحیح بولي، شوافع پکې تفصیل کوي: دوی وایې چې نفلي حج مطلقا ندی روا، د ژوندي شخص څخه هغه وخت روا دی، چې مزمنه او داسې ناروغي ولري، چې له ځایه حرکت نشي کولای، د مړه نه هغه وخت روا دی، چې وصیت یې کړی وي، که چیرته ژوندي ناروغيه او بې ځواکه یا د مړه په وصیت څوک په کرایه یا اجاره د نفلي حج لپاره ونیسي، دې کې دوه قوله دي، په اصح قول کې یې صحت دی او غیر اصح کې یې عدم صحت دی، شوافع وایې چې په فرضو کې خو د عذر له کبله د نیابت جواز و، دلته داسې کوم مجبوریت نشته او جمهور علما ورته په دلیل کې وایې، یو خودا چې په نفلو کې وسعت دی او بل داداسې حج دی، چې التزام پکې نشته، نو ځکه مطلقا پکې نیابت روا دی.

شروطه:

يُشْتَرَطُ لِصِحَّةِ حَجِّ النَّفْلِ عَنِ الْغَيْرِ:

الإِسْلَامُ، وَالْعَقْلُ، وَالتَّمْيِيزُ، وَقِيْدَةُ الْحَنَفِيَّةِ بِالْمُرَاقَةِ، وَأَنْ يَكُونَ النَّائِبُ قَدْ حَجَّ الْقَرْضَ عَنْ نَفْسِهِ، وَلَيْسَ عَلَيْهِ حَجٌّ آخَرُ وَاجِبٌ، وَذَلِكَ عِنْدَ الشَّافِعِيَّةِ وَالْحَنَابِلَةِ كَمَا يُشْتَرَطُ نِيَّةُ الْحَاجِّ النَّائِبِ الْحُجَّةَ عَنِ الْأَصِيلِ (۱). (انظر بحث الحج النفل عن الغير في المسلك المتقسط ص ۲۹۹، والمغني ۳/ ۲۳۰، والشرح الكبير وحاشية الدسوقي عليه ۲/ ۱۸، والمذهب وشرحه المجموع ۷/ ۹۲-۹۴.)

خلص مفهوم: مخکې مو وویل چې د احنافو په نزد په نفلي حج کې نیابت مطلقا مشروع دی، خود شوافعو او حنابلو په مذهب کې مقید جواز لري (نایب به پخپله حاجي

په کابل کې د علماوو! په نامه دشوې غونډې اړه د اسلامي امارت

غبرگون او د علماوو فتوا

د دليل په توگه ږدو چې له واقعاتو پرده پورته کوي او د افغانستان دروان جهاد او مقاومت لپاره ليدلوري، استقامت او شرعي حيثيت ټاکي، همدا دلائل زموږ د مسلمان ولس د قناعت او ديني حجتيت لپاره کفايت کوي. کوم چې تاسو په خپلو خبرو کې يادونه کړې چې گڼې دلته جهاد عقيدوي جهاد نه بلکې دنورو موخو لپاره روانه جگړه ده!! موږ درنه غوښتنه کوو چې آباد داسې موخې هم په نړۍ کې شته چې يوڅوک دې يې لپاره له خپل حکومت، منصب، مقامونو، سر، مال او ټول ژوند نه تير شي؟، که وي نو په تاسو ده چې د ديني عالمانو په توگه يې راته په گوته کړئ چې هغه هدف ماسو له شرعي مکلفيت رفع کولو او عقيدوي بنسټ درلودلو نه بل څه کيدلای شي؟

لاندې موږ تاسو ته دروان جهاد د پيل په اړه په افغانستان باندې د کفارو او دهغوۍ ترير غل مخکې د خپلو ۱۲۰۰ ديني جیدو عالمانو فتواچي دولس کاله مخکې يې صادره کړي د خپل دليل په توگه وړاندې کوو او د خپلو قربانيو او ستړياوؤ لپاره يې بالکل کافي بولو.

د افغانستان اسلامي امارت

۱۹/۱۱/۱۴۳۴ هـ.ق

۳/۷/۱۳۹۲ هـ.ش - ۲۵/۹/۲۰۱۳ م

د کرزي ادارې د خپل بډا اړانو په لارښوونه د خپل ځان د تېرې او خلاصون لپاره د ځينو هيوادونو ديني عالمان راغونښتي وو او په افغانستان کې يې دروان جهاد په اړه تيره ورځ په کابل کې خپل نظريات ورکړل، په افغانستان کې يې جهاد عقيدوي جگړه نه بلکې دنورو موخو درلودونکي وبلله او يادونه يې وکړه چې دلته روان جهاد جهاد نه ده، موږ په ټول درناوي چې دنړۍ ديني څيرو او عالمانو ته يې لرو، په کابل کې راغونډو شوو عالمانو ته وايو چې متأسفانه تاسو په کاملې نا آگاهۍ سره خبرې کړي، د افغانستان وضعيت او دروان جهاد پيل ته مو هيڅ نظر نه دی کړی او يا ممکن ورته پام شوي موند وي، په ناخبرۍ سره حکم او يا د کابل لاسپوڅې ادارې په غوښتنه راټوليدل او خبرې کول تر ټولو وړاندې د راغونډو شوو عالمانو حيثيت او علمي مقام ته شديد صدمه واردوي چې موږ په هيڅ صورت هم نه غواړو چې د ديني اشخاصو حيثيت دې د دسيسو ښکارشي، موږ يادو عالمانو ته ورپه زړه کوو چې زموږ جهاد په پوره بصيرت او د خپلو جیدو ديني څيرو او زبده علماء کرامو د لارښوونو او فتوا په ورکولو سره پيل شوي ده چې موږ نور له تاسو سره له خپلې خوا هيڅ دليل نه وايو بلکې داوسني جهاد د پيل لپاره د خپلو هغو ۱۲۰۰ ديني عالمانو شرعي فتواستاسو مخ ته

د افغانستان په پاک حریم د تیري په اړه د جیدو علماء کرامو شرعي فتوی او پرېکړه لیک

په کابل کې د ۱۴۲۲/۷/۳ هـ ق ۲۰۰۱/۹/۲۱ م نېټې د علماء کرامو د سترې غونډې پرېکړه لیک او شرعي فتوی

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين محمد وعلي آله وأصحابه أجمعين. اما بعد: دا چې د افغانستان ملت همېشه د خپلو سترو مسئلو د حل لپاره علماء کرامو ته مراجعه کړې، علماء کرامو يې د مشکل د حل لپاره نه سترې کېدونکې هلې ځلې کړې، په اوسنۍ لويه پېښه کې چې افغانستان ته د امريکا له لوري د بريد خطر رامنځ ته شوی د افغانستان علماء د خپل درانه مسئوليت له مخې د مشکلاتو د حل لپاره د اسلامي دين په رڼا کې په لاندې ډول فتوی او فيصله صادروي:

۱- د افغانستان علماء د امريکا د تلفاتو په اړه خفگان ښکاره کوي او د افغانستان علماء په دې هيله دي چې امريکا به په افغانستان حمله ونه کړي او ددغې پېښې په اړه دې له پوره زغم او دقت څخه کار واخلي او د موضوع په اړه دې پوره تحقيقات ترسره کړي.

۲- د افغانستان علماء غوښتنه کوي، چې د امريکا دوروستيو پېښو په اړه دې ملګري ملتونه او اسلامي کانفرانس دقيقه پلټنه ترسره کړي، چې اصلي حقيقت معلوم شي او دې ګناه خلکو د ځورولو مخه ونیول شي.

۳- ملګري ملتونه او اسلامي کانفرانس دې د امريکا د جمهور رئيس په دې خبره غور وکړي چې هغه

ويلي دي چې دا جنگ به صليبي جګړه وي، دغې خبرې د ټولې نړۍ مسلمانان په احساساتو راوستلي او نړۍ يې له يوې لويې خطرې سره مخامخ کړې ده.

۴- ددې لپاره چې داوسني جنجال مخه ونیول شي او هم په آينده کې ددا ډول پېښو په صورت کې بدګوماني رامنځته نه شي، د علماء کرامو دغه ستره شوری اسلامي امارت ته سپارښتنه کوي، چې اسامه بن لادن تشويق کړي ترڅو په ممکنه وخت کې په خپله خوښه له افغانستان څخه ووزي او د ځان لپاره کوم بل ځای انتخاب کړي.

که د پورته پرېکړو په رڼا کې بيا هم امريکا قناعت ونه کړي او په افغانستان باندې حمله وکړي د مقدس شريعت په رڼا کې يې حکم په لاندې ډول بيانېږي. لومړی:

زمونږه د فقهي کتابونه ليکي چې که چېرته کافران د مسلمانانو د کوم هيواد د خاورې په حریم باندې حمله وکړي د هغه هيواد په مسلمانانو جهاد فرض ګرځي او د قرآن کریم اياتونه او احاديث مبارکه او د فقهي ټول کتابونه مسلمانانو ته د جهاد امر کوي.

لومړی آياتونه:

۱- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ [التوبة: ۱۲۳].

ترجمه: ای هاغو کسانو چې ايمان مو راوړی دی! جنگ کوئ تاسې له هغو کسانو سره چې نژدې وي تاسو ته له کفارو او ودې مومي دوی په تاسې کې کلکوالی او پوه شئ چې الله تعالی د پرهېزګارانو سره دی.

۲- ﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ﴾ [البقرة: ۱۹۰].

ترجمه: جنگ کوي په لاره د الله کي د هغو کسانو سره چې جنگ کوي له تاسې سره.

وکړي مؤمنانو د مشرکانو سره په مالونو، نفسونو او په ژبو سره.

۳. «وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ» [الأنفال: ۳۹].

ترجمه: او و جنگېږئ له دغو کفارو سره تر هغه پورې چې پاتې نه شي فتنه او شي دين ټول خاص الله - جل جلاله - لره.

۲. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِيْنَةِ، وَأَخَذْتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ، وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ، وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ، سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ» [رواه ابو داؤد ۳/۷۷].

ترجمه: د عبد الله بن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: کله چې تاسو اخستل، خرڅول، شروع کړئ، په عيني سره (بيعه) د عيني دې ته وایي: چې يو انسان څه شی په انسان خرڅ کړي په معلومو روپو سره تر معلومې نېټې پورې بیا بهرته دا خرڅوونکی د دې اخستونکي څخه دغه شی واخلی په کمو روپو سره په نقدو (او تاسې ونيولې لکۍ د غوايانو او راضي شوي په کرهنه او جهاد مو پرېښود، رابه ولي الله پاک په تاسې ذلت او سپکوالی، دا به ستاسو څخه الله تعالی نه لرې کوي تر هغه پورې چې تاسې راجع شئ خپل دين ته.

درېم د فقهاؤ رحمهم الله اقوال:

۱- وفي المبسوط للإمام السرخسي (۱۰/۲): ثم أمر رسول الله صلى الله عليه وسلم بالقتال إذا كانت البداية منهم فقال تعالى «أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا» [الحج ۳۹ / أي: أذن لهم في الدفع وقال تعالى «فَانْقَاتِلُوا فَاقْتُلُوهُمْ» [البقرة: ۱۹۱] وقال تعالى «وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا» [الأنفال: ۲۱] ثم أمر بالبداية بالقتال فقال تعالى «وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً» [البقرة: ۱۹۷] وقال تعالى «فَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى تَجِدُ دِينَكُمْ» [التوبة: ۵] وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا: لا إله إلا الله».

۴. «أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ» [الحج: ۳۹].

ترجمه: حکم ورکړی شوی دی هغو کسانو ته چې جنگ ورسره کاوه شي په دې سبب چې بېشکه په دوی ظلم شوی دی او بېشکه چې الله په مرسته د دوی خامخا قادر دی.

۵. «كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» [البقرة: ۲۱۷].

ترجمه: فرض کړی شوي پر تاسې باندې جنگ کول حال دا چې دغه بد ښکاري تاسې ته او ښايي چې بد گڼئ تاسې يو شی حال دا چې هغه ډېر بهتروى تاسې لره او ښايي چې ښه و گڼئ تاسې يو شی حال دا چې هغه به ډېر بد وي تاسې ته او الله عالم دی تاسې نه پوهېږئ.

دوهم حديثونه:

۱. وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ» [رواه ابو داؤد ۲/۳۲ والنسائي ۲/۷ والحاكم ۲/۸۱].

ترجمه: د انس بن مالک رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: جهاد

د عام نفیر معنی دا ده چې د یوې منطقي او ښار خلکو ته خبر ورکړی شي چې د ښمن راغلی او د ضرر اراده لري، ستاسې د نفسونو اولادونو او مالونو په رابطه، نو کله چې خبر ورکړی شي هغه چا ته چې په جهاد قادروي، د دې ښار او منطقي د اوسېدونکو نه چې جهاد ته ووځي او وړاندې د دې خبرې د ده لپاره روا دي چې جهاد ته ونه ځي.

دوهم:

که کفار په کوم اسلامي هیواد تجاوز وکړي او هغه هیواد تنهاد مقابلې توان ونه لري د نړۍ په ټولو مسلمانانو جهاد فرض عین ګرځي:

۱- في رد المختار (۲/۲۰۱ طبع جدید) (والهنديّة ۲/۸۸) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْكَرْخِيُّ فِي مُخْتَصَرِهِ: وَلَا يَنْبَغِي أَنْ يُخْلِيَ ثَغْرَ مَنْ تُغَوَّرُ الْمُسْلِمِينَ مِمَّنْ يَقَاوِمُ الْعَدُوَّ فِي قِتَالِهِمْ وَإِنْ ضَعُفَ أَهْلُ ثَغْرِ مَنْ الثُّغُورَ عَنِ الْمَقَاوِمَةِ وَخِيفَ عَلَيْهِمْ فَعَلِي مَنْ وَرَاءَهُمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَنْ يَنْفِرُوا إِلَيْهِمْ الْأَقْرَبُ فَالْأَقْرَبُ وَأَنْ يُمَدُّوهُمْ بِالْكَرَاعِ وَالسَّلَاحِ لِيَكُونَ الْجِهَادُ، أَبَدًا قَائِمًا كَذَا فِي الْمَحِيطِ.

ترجمه په ردالمحتار کې ذکر دي چې ابو الحسن الكرخي په خپل مختصر کې ويلي، د مسلمانانو لپاره مناسبه نه ده چې دهغو سرحداتو له جملې چې هلته له کفارو سره مقاومت کيږي کوم سرحد خالي کړي، او که چيرې د دې سرحداتو مسلمانان د کفارو په دفعه کې کمزوري شي نو په هغو مسلمانانو چې دوی ته نږدې دي فرض ده چې مرستې ته ورشي او که هغه هم کمزوري شول نو هغوی ته په ورنږدې نورو فرض دی همداسې الاقرب فالاقرب په دوی لازمه ده چې د جهاد د دوام لپاره د مجاهدينو مرسته وکړي، دامضمون په محيط کې هم ذکر دی.

ترجمه: امام سرخسي رحمه الله په مبسوط کې ذکر کړي دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم بيا امر وکړ په جنگ سره کله چې د مشرکانو له طرفه جنگ شروع کړی شي الله تعالی فرمايلي حکم ورکړی شوی هغو مسلمانانو ته چې جنگ ورسره کيږي په سبب د دې چې بېشکه په دوی ظلم شوی دی. يعنې دوی ته حکم ورکړی شوی دی په دفاع کولو سره. او الله تعالی فرمايلي دي که چېرې کافران تاسو سره جنگ کوي نو تاسو هم د دوی سره جنگ وکړئ او الله تعالی جل جلاله- فرمايي که دوی رجوع صلحې ته وکړي نو ته هم رجوع صلحې ته وکړه. بيا نبی صلى الله عليه وسلم حکم وکړ د جنگ په شروع کولو سره، پس الله تعالی فرمايي: وجنگېږئ له دغو کافرانو سره ترهغې چې فتنه پاتې نه شي او الله تعالی فرمايلي: پس وژنئ تاسې مشرکان په کوم ځای کې چې دوی ومومي. او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: امر شوی دی ماته د الله تعالی له طرفه چې د کافرانو سره جنگ وکړم ترهغې چې دواړه له الله ووايي.

۲- وفي الهنديّة (۲/۸۸) وَعَامَّةُ الْمَشَايخِ رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى قَالُوا: الْجِهَادُ قَرَضٌ عَلَى كُلِّ حَالٍ غَيْرَ أَنَّهُ قَبْلَ التَّفْيِيرِ قَرَضٌ كَفَايَةٌ وَبَعْدَ التَّفْيِيرِ يَصِيرُ قَرَضٌ عَيْنٍ وَهُوَ الصَّحِيحُ، وَمَعْنَى التَّفْيِيرِ أَنْ يُخْبَرَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ أَنَّ الْعَدُوَّ قَدْ جَاءَ يُرِيدُ أَنْفُسَكُمْ وَذُرَارِيَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ فَإِذَا أُخْبِرُوا عَلَى هَذَا الْوَجْهِ افْتَرَضَ عَلَى كُلِّ مَنْ قَدَرَ عَلَى الْجِهَادِ مِنْ أَهْلِ تِلْكَ الْبَلَدَةِ أَنْ يَخْرُجُوا لِلْجِهَادِ وَقَبْلَ هَذَا الْخَبَرِ كَانُوا فِي سَعَةٍ أَلَّا يَخْرُجُوا.

ترجمه: په فتاوی هندیه کې ذکر دي چې عامو مشائخو رحمهم الله ويلي چې جهاد فرض دی په هر حال کې خو د عام نفیر نه وړاندې فرض کفائي دی او وروسته د عام نفیر نه فرض عین ګرځي او دا صحيح خبره ده.

۲- وفي الهندية (۱۸۸-۲) ثُمَّ بَعْدَ مَجِيئِ التَّغْيِيرِ الْعَامِ لَا يَفْتَرِضُ الْجِهَادَ عَلَى جَمِيعِ أَهْلِ الْإِسْلَامِ شَرْقًا وَغَرْبًا قَرْصَ عَيْنٍ وَإِنْ بَلَغَهُمُ النِّفْيُ وَإِنَّمَا يَفْرَضُ مَنْ كَانَ بِقَرْبِ مَنْ الْعَدُوِّ وَهُمْ يَقْدِرُونَ عَلَى الْجِهَادِ وَإِنَّمَا عَلَى مَا وَرَاءَهُمْ مِمَّنْ يَبْعُدُ الْعَدُوَّ فَإِنَّهُ يَفْتَرِضُ قَرْصَ كِفَايَةِ لَا فَرَضَ عَيْنٍ حَتَّى يَسْعَهُمْ تَرْكُهُ فَإِذَا أُحْتِيجَ إِلَيْهِمْ بِأَنْ عَجَزَ مَنْ كَانَ بِقَرْبِ الْعَدُوِّ عَنِ الْمَقَاوِمَةِ مَعَ الْعَدُوِّ أَوْ تَكَاسَلُوا وَلَمْ يَجَاهِدُوا فَإِنَّهُ يَفْتَرِضُ عَلَى مَنْ يَلِيهِمْ فَرَضَ عَيْنٍ ثُمَّ وَثُمَّ إِلَى أَنْ يَفْرَضَ عَلَى جَمِيعِ أَهْلِ الْأَرْضِ شَرْقًا وَغَرْبًا عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ.

ترجمه: په رد المختار کې ذکر دي: زه وایم چې حاصل دا دی چې هر هغه ځای چې په هغه باندې د دښمن د تجاوز او حملې ویره وي نو په امیر د وخت او یا په اوسېدونکو د دې ځای ساتنه د دې ځای فرض ده او که اوسېدونکي د دې ځای په ساتنه قادر نه شي نو په نزدې خلکو فرض دی امداد د دوی ترهغې چې د دښمن د مقاومت لپاره کفایت او پوره والی ثابت شي.

دریم:

که چېرته کفار د مسلمانانو د خاورې په حریم باندې حمله وکړي نو د ضرورت په وخت کې مسلمانان له اسلامي او غیر اسلامي حکومتونو څخه مرسته غوښتلې شي خو په دې شرط چې د اسلام احکام به غالب او ښکاره وي لکه چې زموږ د فقهې کتابونه لیکي:

وفي إعلاء السنن (۱۲/۵۸) نقلًا عن شرح سير الكبير (۳/۱۸۲) ولا بأس بأن يَسْتَعِينِ الْمُسْلِمُونَ بِأَهْلِ الشَّرْكَ عَلَى أَهْلِ الشَّرْكَ إِذَا كَانَ حُكْمُ الْإِسْلَامِ هُوَ الظَّاهِرَ عَلَيْهِمْ، لِأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَعَانَ بِيَهُودِ بَنِي قُرَيْظَةَ، وَخَرَجَ صَفْوَانُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى شَهِدَ حُنَيْنًا وَالطَّائِفَ وَهُوَ مُشْرِكٌ، فَعَرَفْنَا أَنَّهُ لَا بَأْسَ بِالِاسْتِعَانَةِ بِهِمْ، وَمَا ذَلِكَ إِلَّا نَظِيرُ الْاسْتِعَانَةِ بِالْكَلابِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ وَإِلَى ذَلِكَ أَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ بِقَوْلِهِ إِنَّ اللَّهَ لَيُؤَيِّدُ هَذَا الدِّينَ بِأَقْوَامٍ لَا خَلْقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ (طبراني).

قلت: وَعِبَارَةُ شَرْحِ السَّيْرِ تُفِيدُ جَوَازَ الْاسْتِعَانَةِ بِالْكَفَّارِ إِذَا كَانَ حُكْمُ الْإِسْلَامِ هُوَ الظَّاهِرُ سَوَاءً كَانُوا مُشْرِكِينَ أَوْ أَهْلَ الْكِتَابِ.

ترجمه: د اعلاء السنن مصنف په خپل کتاب کې د شرح السير الكبير څخه دارنگې راټولوي: او باک نشته په دې کې چې مسلمانان امداد و غواړي د مشرکانو په

ترجمه: په فتاوی هندیه کې ذکر دي: پس د ثابتېدو د عام نغیر نه جهاد عینا نه فرض کېږي په ټول اهل اسلام باندې د مشرق نه تر مغرب پورې اگر که رسېدلی وي دوی ته ثبوت د عام نغیر: په تحقیق سره جهاد فرض کېږي په هغه چا چې دښمن ته نژدې دي او دوی قادر په جهاد وي او په هغه نورو مسلمانانو چې دښمن څخه لرې وي، په دوی جهاد فرض کفایي دی، نه فرض عین، تردې چې د دوی لپاره جائز دي چې جهاد پرېږدي او کله چې دې لرې مسلمانانو ته ضرورت پیدا شو، په داسې شان سره چې دښمن ته نژدې مسلمانان د مقابلې نه عاجز شي او یا سستي وکړي شي او جهاد یې پرېښود نو بیا جهاد په هغه چا فرض عین دی چې دښمن ته نژدې وي په ترتیب سره، تردې چې جهاد به فرض عین شي، په ټولو مسلمانانو د مشرق نه تر مغرب پورې په دې ترتیب سره.

۳- فی رد المختار (۲/۲۰۱) قُلْتُ: وَحَاصِلُهُ أَنْ كُلَّ مَوْضِعٍ خِيفَ هُجُومُ الْعَدُوِّ مِنْهُ فَرَضَ عَلَى الْإِمَامِ أَوْ عَلَى أَهْلِ ذَلِكَ الْمَوْضِعِ حِفْظُهُ وَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا فَرَضَ عَلَى الْأَقْرَبِ إِلَيْهِمْ إِعَانَتُهُمْ إِلَى حُصُولِ الْكِفَايَةِ بِمَقَاوِمَةِ الْعَدُوِّ.

مقابله کې کله چې د اسلام حکم ظاهر او غالب وي په

کافرانو،

ځکه چې

رسول الله

صلی الله

عليه

وسلم، د

یهودو

د بنی

قینقاع نه

امداد

غوښتی وه

په مقابله د

بنو قریظه

و کې،

صفوان د

نبی علیه

السلام

سره ووت

تردې چې

د حنین او

طائف په

جنگ کې

حاضر و

د اعلاء السنن مصنف وایي چې: د شرح السیر

الکبیر د

عبارت نه د

کافرانو نه د

امداد

غوښتلو

رواوالی

معلومېږي کله

چې د اسلام

حکم غالب وي

په کافرانو

باندې، برابره

خبره ده که دغه

کافران

مشرکان وي

او که اهل

کتاب وي

څلورم:

که د

امریکا د

عملیاتو په

وخت کې کوم

مسلمانان هغه

که افغانان او یا غیر افغانان وي له کفارو سره همکار

شي معاونت او جاسوسي ورته وکړي، هغه کس هم د

خارجي متجاوزینو حکم لري او واجب القتل ګرځي. لکه

چې رد المختار او در المختار د دریم ټوک په ۱۹۸ مخ

کې دغه مسئله ذکر کړې ده. والله سبحانه وتعالی اعلم.

او حال دا چې صفوان مشرک وو، نو مونږ ته معلومه شوه

چې باک نشته په دې کې چې د دوی څخه امداد

وغوښتل شي د کافرانو په ختمولو کې او د دې مثال

داسې دی لکه د سپو څخه استفاده وشي د کفارو په

ختمولو کې او دې ته نبی کریم علیه السلام اشاره کړې په

دې وینا سره چې الله تعالی د دین امداد کوي په داسې

خلکو سره چې آخرت کې یې هیڅ حصه نه وي.

ویشونه ورکړل شوي ، چې ورته پرپام په سعودي عربستان باندې یې پوځ ته د حملې حکم کړی دی ، روسیې یو واریا خپل پخوانۍ دریځ څرگند کړی چې

سوريه کې

کیمیاوي وسلې

د سوريې پوځ نه

بلکې باغيانو

کارولي !!

د سوريې لپاره

د ملگرو ملتونو

خاص استازي

اخضر ابراهيمي

سره د تېلفون له لاري

خبرو کې لا ورو ويلي: امريکي ته پکار دي چې د سوريې په ضد له پوځي گام پورته کولو ډډه وکړي ، بل لورته امريکا هم د سوريې پر ضد گام پورته کولو ته حتمي بڼه ورکړې ده ، د امريکا څلورمه سمندري بېړۍ سيمې ته رسيدلې ، د امريکا ولسمشر او باما د برتانيې له صدراعظم ډيوډ کيمرون سره د تېلفون له لاري د سوريې په روانه وضعیت غږيدلی د ملگرو ملتونو ستر سکرتر بانکي مون ويلي: د امنيت شوری د منظوری پرته په سوريه د حملې اجازه به ورنکړای شي ، په همدې منع کې د سوريې د حکومت مخالفانو د عوه کړي چې د هېواد په شمال کې يې مهم ښارونه نيولي دي ، داروپا يې هېوادو سفيرانو د سوريې اپوزيسيون ته پيغام ليږلی دی چې غربي ائتلاف په نېږدې ورځو کې په سوريه باندې د بريد کولو اراده لري ، په هيگ کې د وينا کولو پر مهال بانکي مون ويلي: مون په سوريه کې دستونزو د حل په موخه ټولي خواوي د مذاکراتو ميز ته راوستل غواړو ، د امنيت شوری ټول غړي هېوادونه بايد سره يو شي او هلته د امنيت راتلو لپاره خپل اثر ورسوخ وکاروي !

اوس مهال د پرمختللي ټيکنالوجۍ او د ميديا د ازادۍ په وجه گردې نړۍ د يوه کلي بڼه موندلې ده ، که د هر کوم هېواد په کوم کونج او کنار کې څه پېښه وشي

، سلاسي

په څو

دقيقو

او ثابتيو کې

ميديا

دهغي

خبرنۍ ته

رسوي ،

تردې چې

نن سبا دنړۍ

د زياترو حکومتونو چارواکي اړ شوي چې دا اعتراف وکړي ، چې ميديا دومره وړاندې هم پرېښودل پکار ندي ، چې هغه دې ديو هېواد حساس ملي ارزښتونه د بحثونو لپاره موضوع وگرځوي.

په هر صورت څو اوونۍ وړاندې د همدې ميديا له لاري نړيوال خبر شول چې دروسي ولسمشر ولادي مير پوتين گواښه کړي که امريکي په سوريې باندې بريد وکړ دوی به يې په ځواب او غبرگون کې په سعودي عربستان حمله وکړي ، چې ټول تفصيل يې په دې لاندې راپور کې داسي راغلی دی:

د دمشق ، ماسکو او واشنگتن خبري چينلونو په استناد دروسي ولسمشر ولادي مير پوتين خپل پوځ ته په سوريه د امريکي د احتمالي د بريد په ځواب کې په سعودي عربستان د حملې حکم ورکړ ، د دې حکم وروسته دروسي د دفاع وزارت په دې اړه په پوځ د ځانگړو بېړنيو تمريناتو د سرته رسولو لارښود پانې او مهال ویشونه وويشل ، د دې پخلی د کريمین له لوري هم شوی چې دروسي پوځ ته د بېړنيو تمريناتو مهال

عربستان د برید ګواښ هم دروسانو اسلام دښمنه عزایم ښکاره کوي، نو په لویه کچه دغه دواړه بریدونه د اسلام او مسلمانانو خلاف دي، او د دواړو په ترڅ کې به یواځې مسلمانان زیانمن کېږي، هم دا راز د دواړو لګښتونه به هم له مسلمانانو اخلي او دا هغه د اسلام دښمنو ځواکونو د پلانو او دسیسو هغه سپیری پایلي دي چې له امله یې مسلمانان نن ورځ پخپلو منځو کې سره لاس او ګریوان دي.

له دې وجې اړتیا ده چې پخپله مسلمانان د دې جنگ بدو عواقبونه پام وکړي او ځانونه ترې څنډې ته کړي، خپلمنځي ستونزي او مشکلات باید له یو بل سره په ناسته او خبرو حل کړي، کنه دنړۍ ټولو کافرانو د مسلمانانو د خپل منځي اختلافونو او له ستونزو په استفاده د مسلمانانو د نابودولو شریک هوډ کړی دی.

پکار خو دا وه چې د ټولو اسلامي هېوادو چارواکي په یوځای ناست وای او ټولو په یو غږ په هغو هېوادونو کې چې جنگونو کې ښکېل دي، واکمن او خلک یې د جنگونو په پای ته رسولو قانع کړي وای او په دې یې پوي کړي وای چې د دې جنگونو تاوان د بل چا لپاره نشته بلکې پخپله د دوی لپاره ملامتونکي دي او هم یې د امریکا او روس په ګډون ټولو کفري هېوادو ته غاښ ماتوونکی ځواب وایلی وای، کوم چې د اسلام او مسلمانانو پر ضد ناوړه عزایم لري، او دا یې په ثبوت رسولې وه چې مسلمانان دیوه تن په څېر دي، که د هر هېواد لخوا پر کوم اسلامي هېواد برید وشو په وړاندې به یې ټول اسلامي هېوادونه پورته کېږي او ورته په ګډه به غاښ ماتوونکی ځواب ورکوي.

په ځانګړې توګه په سعودي عربستان دروسي لخوا د برید د ګواښ په وړاندې سخت او شدید غبرګون ښودل پکار و، اوروښ باید په دې پوی شي چې په

په سوریه کې مخالفانو د بشار لاس له پوځ نه مختلف شمالي ښارونه اوسیمي نیولي دي، او بکې یې له ۵۰ څخه زیات پوځیان وژلي دي په حمص، حمه، او دمشق کې جنگونه شوي، چېرې چې په ښکاره او څرګنده توګه مخالفان په حکومت باندې د کیمیاوي وسلو تورپورې کوي، د ملګرو ملتونو څارونکي د سوريې د هغو سیمو د کتلو لپاره لارې په کومو سیمو کې چې د ناقانونه وسلو د کارولو شک کېږي، د سوريې صدراعظم "وائل الحلقی" ویلي: که په دوی برید وشو نو سوریه به دیرغلګرو لپاره قبرستان شي، د ایران مذهبي مشر آیت الله خامنه اي هم ویلي: که امریکي په سوریه باندې وکړي، نو ټوله سیمه به تباه شي د فرانسې ولسمشر د سوريې په ضد د پوځي برید ملاتړ کړی دی، د ناټو مشر ولفوګ راسموسن "ویلي: د کیمیاوي وسلو کارولو ځواب سوريې ته ورکول پکار دي هم دا راز د ممکنه حملې له امله عراق هم خپلو ځواکونو ته د تیاریسې حکم کړی دی.

اوس دا چې دروسي دولسمشر د وینا په اړه خپاره شوی راپورونه څومره رښتیني او حقیقت لري؟ دا به راتلونکي وښيي، البته د "الکفر ملة واحدة" اصل ته په پام سره دنړۍ ټول کافران خپلو کې د اسلام او مسلمانانو د دښمنۍ په اړه یو دي، له دې وجې که امریکا په سوریه باندې برید کوي نو دا به د سوريې له خلکو سره د امریکا همدري او له هغوی نه د ظلمونو راج لري کولو موخه ونلري، بلکې د دې لپاره چې سوریه یو اسلامي هېواد دی امریکا غواړي د عراق، افغانستان او لیبیا وروسته د دغه اسلامي هېواد ارضي تمامیت اشغال او په شتمنیو یې خپله واچوي له دې وجې د کیمیاوي غازو د کارولو په پلمه غواړي مسلمانان په یو بل نه پای لرونکي ناوړین کې ښکېل کړي، او دروسي له لوري د سوريې د ظالم رژیم د ژغورلو په بهانه په سعودي

سعودي عربستان بريد به ورته ډېر دروند پريوزي، آن تردې چې دروسي نوم به دنړۍ له نقشي هم ورک شي

ديته په پام سره دنړۍ د اسلامي هيوادو واکمن دې د مسلمانانو په اوسني ځورونکي حالت غور وکړي اود کافرانو دشومو پلانونو په وړاندې بايد يو ځواک شي، په دې سربيره ټول اسلامي هېوادو کې د اسلامي قوانينو پلي کولو ته لومړيتوب ورکړي، د مسلمانانو وسايل او شتمنۍ دې بيرته د مسلمانانو دخير، سوکالۍ او فلاح لپاره ولگوي، کافرانو ته دې په لاس نه ورکوي چې هغوی بيرته ددوی پر خلاف وکاروي، هم داراز له کافرانو سره دې د هر ډول تعاون او مرستو ډډه وکړي، له هغوی څخه د ځانو لپاره مرستي او کومکونه غواړي، ولې چې د اسلامي لارښوونو له مخې دغه دواړه کاره کول ناروا دي څنگه چې په احد غزوه کې له يهودي جنگياليو څخه د مرستي غوښتنو څخه رسول الله (ﷺ) منع کړي وه:

په مجمع الزوايد کې روايت دی:

عن أبي حميد الساعدي أن النبي ﷺ خرج يوم أحد حتى إذا جاوز ثنية الوداع فإذا هو بكتيبة خشناء فقال: من هؤلاء؟ قالوا: عبد الله بن أبي في ستمائة من مواليه من اليهود من بنى قنيقاع فقال: وقد اسلموا؟ قالوا: لا يا رسول الله! قال: مروهم فليرجعوا فإننا لانستعين بالمشركين على المشركين (مجمع الزوائد ٥٣٩٣ مخ د حديث شمېره ٩٥٧١)

له حضرت ابو حميد ساعدي (رضي الله عنه) روايت دی چې دا حد په ورځ رسول الله (ﷺ) له مدينې طيبي ووت کله چې "ثنية الوداع" ته ورسيد هلته يې يو لښکر وليد، رسول الله (ﷺ) وپوښتل دا څوک دي؟ صحابه وو عرض وکړ چې عبد الله بن أبي دی، د بني قنيقاع قبيلې له شپږ سوه يهودي حليفانو سره يوځای روان دی، رسول الله (ﷺ) وپوښتل: ايا دوی مسلمانان شوي؟ صحابه وو

عرض وکړ: دا الله (ﷻ) رسول له ندي مسلمانان شوي! رسول الله (ﷺ) ورته وفرمايل: ورشئ هغوی ته ووايئ چې بيرته لاړشئ ولې مونږ د مشرکانو په خلاف له مشرکانو مرسته نه اخلو!

هم داشان که په هر اسلامي هېواد باندې کافران حمله وکړي او يا ورباندې د حملې اراده ولري دنړۍ ټولو مسلمانانو واکمنو او خلکو ته پکار دي چې هغوی پخپلو ځانو حمله وکړي و بايد د دفاع لپاره يې پورته شي، څنگه چې حضرت معاويه (رضي الله عنه) يوه عيسايي پاچاته ځواب ورکړ:

والله لئن لم تنته وترجع الى بلادك يا لعين! لأصطلحن أنا وابن عمي عليك ولأخرجن من جميع بلادك ولأضيقن عليك الارض بما رحبت، فعند ذلك خاف ملك الروم وانكف وبعث يطلب الهدنة (البدايه والنهايه ٨٨٩٠ مخ)

په الله سوگند! که ته لاس په سر نشوي او بيرته خپل وطن ته دې ستون نشوي نواي ملعونه! زه او ځما د کا کا ځوی (حضرت علی رضی الله عنه) به ستا په خلاف سوله وکړو او زه به تاله خپلو سيمو وباسمه، او زمکه به در باندې تنگه کړم، په دې درم پاچا وډار شو او د سولي لپاره يې امير معاويه (رضي الله عنه) ته استازي راوليږل

که نن هم د ټولو اسلامي واکمن پخپلو منځو کې سره متحد او يوشې او په يوه سياسي مرکزيت باندې يوځای شي او د خپلو ټولو ستونزو د حلول لپاره د دغه مرکزيت څخه د يوې مؤثري مرجع په حيث کارواخلي، ټول په ګډه د يو بل په درد دردمن او په خوښيو يې خوښمن شي نو هغه ورځ لري نده چې د کافرانو ټول شوم پلانونه خنثی او دنړۍ مسلمان ولسونه تري نجات ومومي!

د پنجشیر له غازي سره مرکه

ماڅنګه د افغاني عيسایانو مشر وواژه

که داراته ووايست چې د عيسويانو د مشرد وژلو قصد او اراده مو څنګه وکړه که په دې هکله څه تفصيلات ورکړي او په قتل يې څنګه کاميابه شوي؟

جواب:

زه په ۱۳۸۵/۳/۵ هـ د پاکستان د کويټي ښار څخه د پېښور ښار د مولوی حسن جان صاحب مدرسې ته د دستار بند يو د مراسمو لپاره روان شوم چې دوه ورونه (عبدالقيوم ذاکري او عبدالاحد ذاکري) مې هلته اوسيده.

د دستار بند يو تر مراسمو وروسته کويټي ته دبیرته تګ لاره بنده شوه ځکه په دې وخت کې د بلوچستان په صوبه کې د دې صوبي تر ټولو غټ مشر اکبر بګټي د پاکستان د حکومت له خوا په يوه جګړه کې ووژل شو.

د اکبر بګټي تر مرګ سمدستي وروسته د احتجاج په توګه بلوڅانو تر څه مظاهرات پيل کړل چې په نتيجه کې د پېښور او کويټي تر مينځ غزیدلي لاره بنده شوه.

نودغه وخت ما اراده وکړه چې د کابل له لاري کويټي ته لاړ شم.

درنولو ستونکو! داخل مو دهغه يونتن مجاهد طالب سره چې څو کاله وړاندې يې د پنجشیر په ولايت کې د مړتدو عيسويانو يو مشر وژلی او تر اوږد حبس وروسته راخوشی شوی دی، مرکه کړې چې ټکي په ټکي يې ستاسو مخ ته ږدو.

سوال:

محترمه! که تر هر څه مخکې گرانولو ستونکو ته ځان معرفي کړئ مهرباني به مو وي.

جواب:

زما نوم عبدالحمید د کندهار ولايت اوسيدونکی او د دې ولايت د يوه مشهور عالم مولوی عبدالله (ذاکري) مشر زوی يم او پنځه کاله د امارت په وخت کې په پنجشیر کې بندي وم او دوه کاله او درې مياشتې مې اوس د کرزي په دوره کې د عيسويانو د يوه مشر د قتل په تور د پنجشیر په زندان کې تير کړل چې اوس څه موده مخکې دراکول شوي حبس وروسته خوشي شوم.

سوال:

په سهار کې مې د پېښور څخه د کابل په لور حرکت وکړ، په کابل کې مې شپه د یوه ملګري نعمت الله سره چې اصلي د پنجشیر او سیدونکی دی وکړه.

په سهار کې د دې په عوض کې چې د کندهار له لاري کويټي ته ستون شم اراده مو وکړه چې لاړ شو پنجشیر ته ځکه چې زه پوره پنځه کاله د امارت په وخت کې د مسعود سره په پنجشیر کې بندې ووم.

د دې ولایت ډیرې سیمې مې لیدلي وې نو شوق مې دا وو چې په ازاده ژوند کې یې پنجشیر یوځل بیا و وینم او زړې خاطري را ژوندی کړم.

په سهار کې د محمد عثمان په نوم د یوه بل پنجشیري سره چې د دې ولایت د ”روخه“ ولسوالۍ او سیدونکی دی، دهغه په موټر کې روان شولود پنجشیر په لور. پنجشیر ته په رسیدو سره سم هڅه مو وکړه چې د پنجشیر هغه نوي تعمیرات و وینو چې د کرزي په وخت کې جوړې شوي دي، په هغو کې یو د مسعود په قبر د ایرانیانو له ځوانوې جوړه شوې ګنبد وه، هغې ته ورغلو.

موږ په همدې سیمه کې په منظره بوخت وو چې یو غټ قومندان (قوماندان بهلول خان چې د دې ولایت د آبدري او سیدونکی دی) او په ساده جامو کې د پولیسو په مینځ کې ولاړ وو، ماته یې اشاره وکړه چې دلته راشه او پوښتنه یې وکړه چې څوک او د کوم ځای یې چې پټکی دي هم تړلی او دلته د څه لپاره راغلی یې؟

ما ورته وویل چې د کندهار او سیدونکی یم او د دې ځای د سیل لپاره راغلی یم ځکه چې د طالبانو په وخت کې دلته زه پنځه کاله بندي ووم، نو اوس غواړم هغه زړې خاطري را ژوندی کړم.

بیایې پوښتنه وکړه چې د زیارت چې پر جوړې داسې پیژني؟

ما ورته وویل هو خلک وايي چې د مسعود دی. او وی ویل دا چې ته طالب یې او د طالبانو په وخت کې پنځه کاله په دې ولایت کې د امیر صاحب سره بندې شوی هم یې نو کیدای شي دې زیارت ته د انفجار وړ کولو په موخه راغلی یې او یا غواړي چې دده د مرګ سالګره ګډه وږه وکړي چې درې ورځې وروسته یعنې د سنبلې په اتلسم تاریخ تر سره کیږي او زموږ یې د امنیت دنده په غاړه ده.

ما ورته وویل: دا چې کندهار او پنجشیر دواړه د دې هیواد مربوط ولایتونه دي او زه د کندهار یم نو پنجشیر ته دراتګ لپاره کومه ویزه او پاسپورټ نه غواړي او زه مخکې طالب وم خواوس طالبان نشته اونه زه کومي اړیکې ورسره لرم.

تړپوښتنو وروسته زه او خپل ملګری محمد عثمان خپل موټر ته وختلو او د ولایت د ودانۍ په لور روان شو (چې د دې ولایت د پاراخ په سیمه کې دی) خود ولایت نوې ودانۍ او ورسره نژدې دهغو شپیتو تنو طالبانو زیارت ته ولاړ شو چې هغه وخت د ”بارک“ د مشهور محبس سره نژدې په خدای مرګ مړه او بیا موږ په یوه هدیره کې دفن کړي وه.

د طالبانو تر زیارت کولو وروسته د ولایت ودانۍ ته نژدې په داسې حال کې چې موږ په موټر کې سپاره او د کابل په لور روان وو، د پولیسو څو موټرونه زموږ د موټر په شا وخوا کې ودریدل او موږ ته یې دراکوزید و اشاره وکړه چې بالاخره یې زه او زما ملګری محمد عثمان د موټر سره پولیسو د دې ولایت د امنیت د قوماندانۍ توقیف ځای ته بوتلو.

د شپې په تیریدو سره سهار مهال د دې قوماندانۍ اړوند یوه مستنطق زموږ څخه داسې پوښتنې پیل کړې

مسجد ملا امام (ملا عبدالستار مرحوم) د آذان کولو پر وخت په توپک ویشتلې او شهید کړی وو، چې نوموړی د همدې قتل په تور په دې زندان کې بندي وو.

سوال:

نور خان د کوم ځای او سیدونکی وو او دی څنگه، ولي او کوم وخت ستاد معلوما توله مخې عیسوی شوی وو؟

جواب:

نور خان د پنجشیر ولایت د آبدري او سیدونکی وو او دده دا خبني نیک محمد په وینا چې کله دی څو کاله وړاندې ایران ته تللی وو بیا یې هلته دارمنستان هیواد تبعه یوې عیسوي ښځې سره نکاح کړی وه چې هغې بیادې د اسلام څخه مرتد او د عیسوي دین پیروان یې وگرځاوه.

اودی دمگړۍ ددې ولایت د ټولو عیسویانو مشري کوي او ده به هروخت په زندان کې داپه ښکاره ویل چې په دې ولایت کې موږ د مرتد عبدالرحمن غوندي شپيته کسان نور داسي مرتد کړي او اوس د عیسوي مذهب پیروان دي.

سوال:

که په دې هکله راته توضیحات ورکړي چې ولي نور خان دخپل مسجد ملا امام شهید کړی وو؟

جواب:

د مسجد ملا امام نور خان په دې غرض شهید کړی وو چې کله نور خان مسیحي په خپل کلي کې پریوه دیوال لیکلي وو چې پیغمبر زنده به تر است از پیغمبر مرده العیاذ بالله.

دکلي ملا امام دده سره په دې خبره جنجال راغی چې بالاخره ملا صاحب ددې ولایت چارواکو ته عارض شو.

لکه تیره ورځ چې والي زموږ څخه د مسعود قبر ته نږدې کړي وي، البته زما جواب هماغه وو.

دورځي په تیریدو سره ما زدیگر مهال زه او محمد عثمان یې دواړه د امریکا یانو یوه مرکز ته چې ددې ولایت په “دشتک” سیمه کې موقعیت لري بوتلو.

امریکا یانو راته وویل: چې ستاسي په دوسیه کې لیکل شوي چې تاسي د مسعود قبر ته د انفجار ورکولو او د مسعود د سالگرې چې پکښې کرزی او فهیم هم ګډون کوي د ګډوډۍ په موخه راغلي یاست.

ما او ملګري په جواب کې دراتګ او د گرفتاری قیصه په مخکني او مفصل ډول ورته بیان کړه.

دهغوی قناعت حاصل شو او موږ سهار مهال امریکا یانو بیرته ددې ولایت مرکزي محبس ودانۍ ته) چې د مسعود په وخت کې دهغه بانک وو) واستول او راته وویل چې تاسي زموږ سره کوم جرم نلري.

بندي خاني ته تر ننوتلو مخکې هغه پولیسو چې موږ یې د امریکا یانو څخه راوستلی وو، ددې محبس قوماندان (میر بابا چې ددې ولایت د عتابه ولسوالۍ او سیدونکي وو) وویل چې دغو خلکو د مسعود قبر ته انفجار ورکاوه چې لاس په لاس مو ونیول.

ددې خبرې په اوریدو سره د محبس ساتونکو پولیسو زما څخه واسکت، ساعت او هغې پیسې چې راسره وي د چوراو چپاول په ډول واخیستي او موږ یې د محبس هغې تګاوی ته چې ددوی په اصطلاح غټ مجرمین پکښې ساتل کیدل ورشوه کړو.

اوپه دې محبس کې زموږ سره د نور خان په نوم یو داسي مجرم هم وو چې ددې ولایت د ټولو عیسایانو مشرو او په خپل کلي (آبدړه) کې یې دخپل

خو ددې ولايت چارواکو ملا صاحب ته ويلي وه چې اوس ديمکراسي ده او هرڅوک چې هر مذهب ته اوږي پروانلري او ته په دې کار کې ملامت يې.

او زه ډير احساساتي شوم او په زورمې کلمه طيبه وويل او پرده مې د تېرگزارو کې. ترگزارو وروسته دى غوڅار او بې هوشه شو.

نور خان چې پوه سو چې ملا امام خومې ملامت کې نو چه کله ملا امام په خپل کلي (آبدره) کې د سهار پر آذان

تر پېښې وروسته زه پوليسو تکاوى ته شوه کړم اودى يې ددې ولايت د ايتالويانو د (خانم گيت) شفاخاني (ايمرجنسي) ته يووړ.

و دريد، نو نور خان په ټوپک وواژه او نوموړى ملا صاحب شهيد شو. ان الله وانا اليه راجعون

سوال :

تاسو څو لومړۍ د مسعود قبر ته د انفجار ورکولو په غرض نيول شوى واست نو د نور خان په وهلو سره بله دوسيه درته جوړه نه شوه ؟

که داراته ووايست چې څنگه او په کوم حالت کې مود عيسويانو دغه مشر قتل کړ ؟

سوال :

جواب :

بلي هوزمادوسيه ډير درنده او نوره هم پېچلي شوه ځکه تر پېښې يو ساعت وروسته ددې ولايت د مرافعه څارنوالۍ څارنوال (څارنوال امين) راغى، زما څخه يې پوښتنه وکړه ما پورتنۍ قيصه ورته بيان کړه.

د سنبلې شپاړم تاريخ او سهار شپږ نيمې بجې وې چې نور خان دعادت له مخې د محبس بنديانو ته د سپورت لارښونه کوله.

جواب :

نوموړي څارنوال د محل حادثه او د پېښې د شاهدانو څخه تر ليدو وروسته يې ماته دوهمه دوسيه جوړه کړه.

په دې سهار يو بندي سینه کشي په خلاصو لاسونو کوله او نور خان چې په سپورت کې د ټولوبنديانو استاذ وو ورته وويل چې لاسونه بنده کړه.

سوال :

ترو هلو وروسته دغه عيسايي څو ورځي وروسته مې شواو تابيا وليد کنه ؟

په دې وخت کې زه ددوى د سيل لپاره داشپرخاني مخې ته دچاى پخولوځاى ته نژدې راغلم او کښينستم .

جواب :

د دريو ورځو په تيريدو سره نور خان پوليسو په ټپي حالت کې د شفاخاني څخه بيرته محبس ته راوړ.

نور خان او شاگرد يې ماته راغلل او ويل چې دا څنگه کيږي؟ نو ماو نور خان ته وويل چې ته پر ما فيصله مه کوه ته زما د بنمن يې او ته خو عيساي يې.

نوماد محبس دنو کړيال (خدايداد) په اجازه وغوښتل چې دى ووينم، ورغلم په داسي حال کې چې سړي پټى او پرکت پروت وو.

ده په جواب کې راته وويل چې خود عيساي يم ستا دين او رسول څه اوڅه کړم. العياذ بالله

په دې وخت کې زما او دده په مينځ کې جنجال راغى او دا چې دى په بازوقى وونوزه يې په سوک وو هلم.

دميرباچا په قول چې کله موريي داوويل نوده دهغې پرمخ توکړه او ورته وويل چې زمالاره دروښنايي لاره ده اوستاسي لاره تاريخکه ده زه به هيڅکله دخپلي لاري ونه گرځم

دنورخان مرتدد مرگ وروسته مايو خط ددې ولايت د علماوود شوري مشر مولوي محمد موسي ته چې ددې ولايت دروخه ولسوالي په مرکز کې يوه لويه مدرسه هم لري، وليږداوه.

او ورته ومي ليکل چې ماداکارددين اسلام د دفاع اودخپل رسول د احترام په خاطر مي کړی نوهيله کوم چې زما محکمه په دې هيواد کې اوسي او امريکايانو ته مي تسليم نه کړي.

هغه وو چې دملايانو د شوري مشريو اوږد او مدلل مکتوب په دې ولايت کې زما د دوسيې دخپلو په غرض ددې ولايت والي ته استولی وو چې بيا هغه زما دوسيې ددې ولايت ابتداييه محکمې ته راجع کړه.

ددې ولايت ابتداييه محکمې پر ماباندې پوره ديو کال بند وروسته پر ۱۳۸۷/۳/۲۳ تاريخ باندې ددرې کاله اودوومياشتو حکم تنفيذي صادر کړ. اوددې ولايت مرافعې محکمې زما حبس يو کال کم کړ، دوه کاله درې مياشتي يې راته وټاکه.

چې بالاخره په ۱۳۸۸/۳/۱۳ تاريخ باندې ددووکالو اودريومياشتو په تيرو لوسره د پنجشیر له مرکزي زندان څخه خوشي شوم.

او اوس په خپله کور کې اوسيږم

ورته ومي ويل: چې گوره سړيه! دانساني کرامت په خاطر دي احترام لرم خو که بيا د اسلام توهين کوي بيا دي هم نه پريږدم.

هندو زما په وطن کې اوسيدلي خوزه څ نه ورته کووم، ته زما ملاراوژني، زما ددين اورسول سپکاوی کوي په داسي حات کې دي بيا هم هيڅکله نه پريږدم.

دا چې دی د کوما په حالت کې وو، هيڅ يې ونه ويل، خوشيې وروسته زه بيرته خپلي کوټي ته ولاړم اودی بي په همدې ورځ يو ځل بيا شفاخانه ته يووړ چې بالاخره په هغه شفاخانه کې (يعني تربيتي اوه ورځي وروسته) دخپل ژورو ټپونو لامله د سنبلې دمياشتې پريوويشتم تاريخ ۱۳۸۵/۳/۲۱ مړ شو.

سوال:

دنورخان تر مرگ وروسته دده قريبانو په تا دعوه وکړه او کنه؟

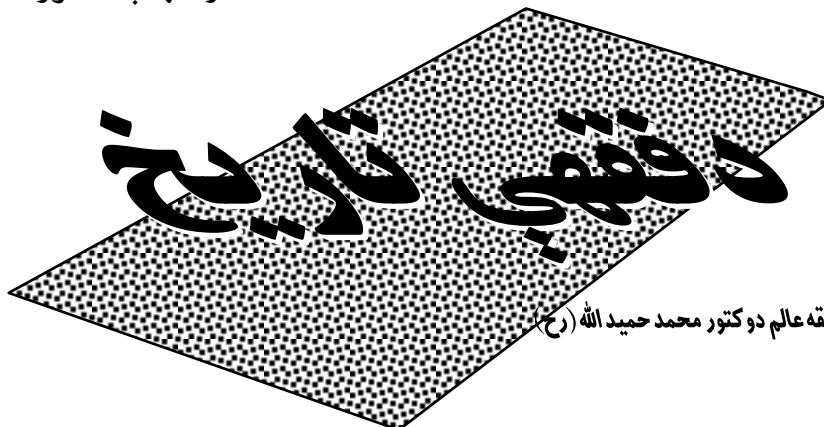
جواب:

دده پلامخکې مړووخو يوازي دده يو ورور، يوه خوراوموردرلودل او هغوی ماته ابرء راکړه ځکه هغوی ده ته داسي ورځ دخداي تعالی څخه غوښته او هغوی له ده څخه بيزاره وه.

دمحبس دامنيټي پوليسو د مشر (ميرباچا) په وينا: چې کله دی په شفاخانه کې بستر شو، نوبيا دنورخان مسيحي مسلمان مور، مسلمان ورور (غلام رباني) او مسلمان اخنبي (نيک محمد) چې تردې وړاندې يې دده هيڅ پوښتنه نه وه کړي، دپايوازي لپاره ورته راغلل، موريي ورته وويل چې توبه وباسه اوبيرته مسلمان سه! او گوره دخداي تعالی کارونوته چې دکندهاره ډبره راغله ستا پر سر ونښته.

نوره توبه وباسه او خداي ته تسليم شه.

ژ: شهاب منصور

واخستل شوه، هم داسې دهند هېواد ته چې کله مسلمانان ورسیدل، هلته یې هم له برهمنو جزیه واخسته، غرض دا چې دامام ابو یوسف (رحمه الله) په وینا له ټولو نامسلمانو قومونو جزیه اخستل کېده، که هغوی د اور عبادت کونکې وو او یا دونو اوکانو؛ له گردو سره هم هغه چلند اوروپه وشوه د کومې په اړه چې قرآن مجید د اهل کتابو په باره کې حکم کړی و، له هغه نه د ټولو نامسلمانو لپاره حکم مستنبط کړای شو، ځکه قرانې حکمونه توضیحي ندي، یعنې منشاء یې دنده چې یواځې له اهل کتابو جزیه اخلی! بلکې د پته په ورته نورو صورتونو کې به هم دا حکم نافذوي.

د حضرت عمر (رضی الله عنه) په زمانه کې یوه پېښه وشوه، له قانوني له پلوه دهغي اهمیت خورا ډېر دی، هغه پېښه دا وه چې: هغه درسول الله (صلی الله علیه و آله) یو ډېر قدر من اوفاضل صحابي "عبد الله بن مسعود" (رضی الله عنه) د درسمې معلم او استاد په حیث له مدینې څخه کوفي ته واستاوه، څوک چې تاریخ پوه نه وه، صوفي هم نه وه، د خالد بن ولید (رضی الله عنه) پشان نومیالی عسکر هم نه وه، هو! ورته په قانون پوهنه کې ځانگړې ملکه په برخه وه، نوموړي په کوفه کې درس و تدریس پیل کړ، په درس کې یې د قانوني افقهې مباحثو عنصر ډېر بارزو، کله

دا چې د حضرت عمر (رضی الله عنه) په زمانه کې د ایرانې مجوسیانو یعنې پارسیانو په اړه هم د پته ورته پوښتنه پیدا شوي وه، نو ځواب په اسانۍ وموندل شو، حضرت عبد الرحمن بن عوف (رضی الله عنه) پورته شو، هغه و ویل: رسول الله (صلی الله علیه و آله) فرمایلي: "سنوا بهم سنة اهل الكتاب فی غیر اکل ذبائهم ونکاح نسائهم" له مجوسیانو او پارسیانو سره هغسي چلند وکړئ کوم چې له اهل کتابو سره کوئ (یعنې د عیسویانو او یهودو په اړه شته قانون د هغوی (مجوسیانو) په باره کې هم معلق کړئ، پرته له دوه خبرو چې یو ذبیحه یې مه خورئ او بل له میرمنو سره یې نکاح مه کوئ) کله چې د عثمان (رضی الله عنه) په وخت کې د بربریانو مسئله پیدا شوه، په اړه یې درسول الله (صلی الله علیه و آله) کوم صریح حکم موجود نه و او نه قرآن مجید کې په اړه یې حکم راغلی و، بالاخر د سلا او مشورو وروسته خلیفه حکم کړ، چې له بربریانو هم جزیه واخلی، بیا دا پرېکړه وشوه چې یواځې اهل کتاب نه بلکې هر څومره نامسلمان قومونه چې د اسلامي خلافت رعایا دي، له هغوی ټولو نه جزیه واخلی، کله چې د اسلامي واکمنۍ پولې ترسند وغځیدي، دلته هم له میشتو کافرو قومو جزیه

چې نوموړی کوفي ته لیږل کیده، د تقرری په موخه یې یو خاص فرمان هم کوفي ته ولیږل شو، په کوم کې چې دا الفاظ وو:

د کوفي خلکو! ما د رسول الله (ﷺ) یوډېر گران صاحبې تاسو ته درولیرې، په دې تاسې شکرگزار اووسئ، چې ما په ځان تاسو ته ترجیح درکړه، داسې سړی مې تاسو ته درواستاوه چې له هغه څخه به ډېر ژر تاسو ته جوته شي، چې هغه څومره مهم او څه اهمیت یې دی!

عبد الله بن مسعود (رضي الله عنه) تروفيات ورځي پورې هلته د مدرس او قانون د استاد په توگه پاته وه، نوموړي ته د کوفي ښار له اوسیدونکو څخه یو لایق یمنی- شاگرد (علقمه نخعی) په لاس ورغی، څوک چې په ټولو شاگردانو او طالبانو کې ښه طالب وه، له عبد الله بن مسعود (رضي الله عنه) وروسته نوموړی شاگرد د کوفي مسجد کې د قانون استاد مقرر شو، نوموړي دخپل استاد د درس و تدریس لړۍ ژوندۍ وساتله، کله چې هغه وفات شو، نویوبل یمنی- شاگرد (ابراهیم نخعی) چې هغه هم د کوفي اوسیدونکی وه، ځای ناستی یې شو، غرض دا چې داسلسله پسې وغځیده، د کوفي مسجد کې د فقهي تدریس روان پاتې شو، د ابراهیم نخعی د وفات وروسته په ځای یې شاگرد حماد بن سلیمان چې عرب نه و عجم و، ځای ناستی یې شو، هغه هم لوی قانو پوه او د فقهي ماهر استاد وه، کله چې هغه وفات شو نو ځای ناستی یې یوبل عجم شو، هغه امام اعظم ابو حنیفه (رضي الله عنه) وه، هغه به دې سربیره چې دغه مهال نوی ځوان و، خو تر ټولو ښه ذهین شاگرد گڼل کیده، حتی چې پخپله د حماد بن ابی سلیمان شاگردانو یعنې د امام ابو حنیفه (رضي الله عنه) د درس د ملگرو (طالبان) لخوا ورباندې اصرار و چې: ابو حنیفه! له استاد وروسته ته دې سلسلې ته دوام ورکړه او د استاد په

علمي مسند کینه! دا چې امام ابو حنیفه ډېر ذهین اوله انساني اروا پوهنې سره اشنا و، هغه فکر وکړ چې ځما پشان ځوان تن چې خلک د استاد په ځای ناست وويني، غالباً هغوی به یې خوښ نکړي، خو چې هغوی دیته تشویق او هڅول شوي نه وي یا دا ورته ونه ویل شي چې واقعاً د نوموړي درس او پوهه د باور وړ ده، ددې لپاره امام ابو حنیفه (رضي الله عنه) خپلو د درس ملگرو ته وویل: په دې شرط زه به ستاسو غوښتنه او منم چې تر یو کاله به تاسې هم ځما په درس کې گډون کوئ! که تاسې دیته چمتوالی لرئ! زه بیا دیته آماده یم چې ستاسې غوښتنه او منم! هغوی هم مخلصان وو، ټولو وویل: ښه ده، مونږ ټول به راځو او ستا په درس کې به کینو!، کله چې درس پیل شو خلکو لیدل چې امام ابو حنیفه استاد او د درس شریکان ملگري یې هم په درس کې د شاگردانو په حیث ناست دي، هیڅ یو ځانته عار نه هم محسوسوي، د ښار خلک ددې منظر په لیدو خوښ او ډاډمن شول چې نوموړی واقعاً قابل او دخپل استاد د ځای ناستۍ لپاره اهلیت او صلاحیتونه لري.

د امام ابو حنیفه (رضي الله عنه) د نورو غوره صفاتو ترڅنګ یو صفت دا هم و چې هر کله به ورته کوم غریب طالب راغی، له هغه سره به یې مالي مرسته او کومک هم کاو، په دې توگه په خلکو کې د نوموړي ښه شهرت خپور شو، هر چا ورته د قدر او عزت په سترگه کتل، دا د ښو امیه وروستۍ زمانه وه، له سیاسي پلوه دغه زمانه ډېره ترینګلې او متشنج وه، په ټوله اسلامي نړۍ کې د وینو لښتي بهیدل، د حکومت د ظالمانه او جابرانه کړنو پر ضد په خلکو کې د نه تم کیدونکي بغاوت او پاڅون خپه راپورته شوي وه، نازک وخت و، همدغه مهال یعنې د هجرت په ۱۲۰ هـ کال د امام حسین (رضي الله عنه) لمسی زید بن علي زین العابدین د حکومت د ظلمونو له امله سخته اندیښمن وو، غوښته یې

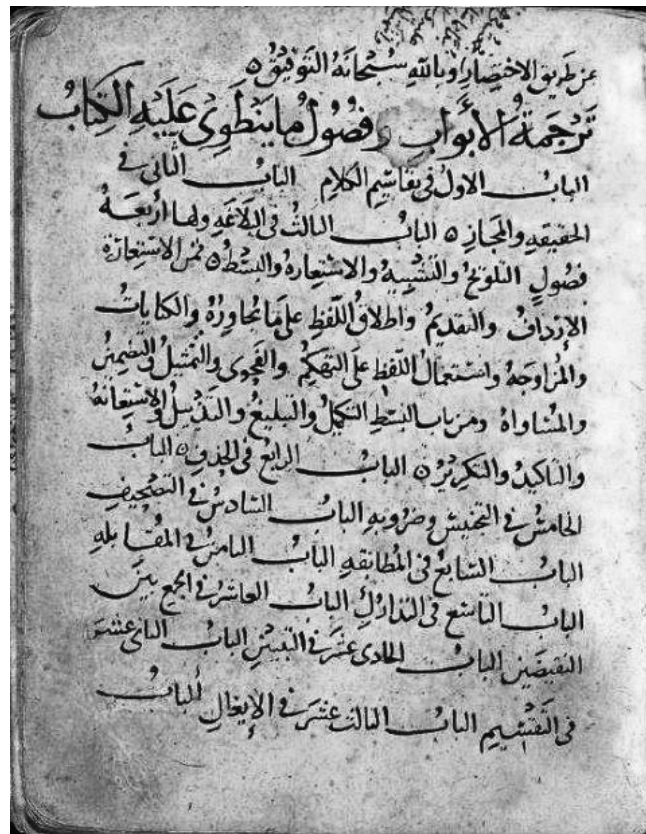
پرضد یې پاڅون ته ملا وتړي، نوموړي سره دامام ابوحنیفه ډېره مینه وه اوله زړه یې غوښتل هم چې دبنو امیه واکمنو په ځای "زیدبن علي" خلیفه شي، یوه ورځ زیدبن علي امام ته ابوحنیفه ته وویل: اوس ډېر خلک ځما ملگرتیا کوي او زه هم غواړم چې دحکومت پرضد وسلوال پاڅون وکړم ستارایه څه ده؟ امام ابوحنیفه مالي مرسته اونغدي پیسې ورکړې، لیکن ورسره ملگرتیا کولو ته تیار نشو او ورته انکار یې وکړ، بیا یې نوموړي ته وویل: که ځما په دې پوځ باور راشي چې ستا ملگري له تاسره خیانت نکوي اوترپایه درسره ملگرتیا کوي، نو ما خپله هم په لښکر اوپاڅونوالو کې گډون کاو، خو زه ډاډ نلرم له دې وجې مالي سته درکولی شم خو عملاً ملگرتیا نه!

بیا هم هغسي پېښ شول، څنگه چې دامام ابوحنیفه اندېښنه وه، یعنې دهغه ټول ملگري له هغه وگرځیدل، دحکومت ژرنوموړی ونیو اوقتل یې کړ، دیادونې وړده دفقهي او قانون پوهنې په وجه دامام ابوحنیفه له "زیدبن علي" سره مینه وه، ولې زیدبن علي دخپل وخت ستر فقیه هم وه، ویل کېږي چې امام ابوحنیفه (رحمته الله علیه) له نوموړي څخه په فقه کې استفاده هم کړې وه، ځکه په عمر کې هغه له امام ابوحنیفه مشرو، هم فقه کې پخوانی ماهر و، زیدبن علي چې کوم کتاب لیکلی دی، دهغه نوم دی "المجموع فی الفقه" دامشهور کتاب دی اوداسلامي قانون ترتیولو پخوانی کتاب دی، ترمونږ رسیدلی دی، چاپ شوی هم دی، په هغه کې مونږ دامومو څنگه چې دفتي کتابونه نن سبا په کوم ترتیب سره شته، هم دا نهج او طریقه هلته هم شته، له "کتاب الطهارت" شروع کېږي پکې داوداسه اوغسل احکام دي، بیا دلمانځه احکام دي، دروژي، اونورو عباداتو احکام راوړل شوي، بیا دنورو څېړنو، د اترتیب اونهج زیدبن علي جوړکړی، وروسته نورو

ته دومره خوښ شو چې ترننه پکې چا ترمیم اوتغیر ونکړ، دا دوره تیره شوه دبنو عباس واک ته ورسیدل، خلکو تمه درلوده چې دبنو عباس په زمانه کې به زمکه جنت شي! خو ډېر ژر مایوسه شول، دمختلفو لاملونو په وجه دخلکو امیدونه پوره نشول، دلته دتفصیل موقع نده یواځې داعرض کوم چې په دغه زمانه کې امام ابوحنیفه چې کومه ستره کارنامه سرته رسولې، هغه یوه اهمه اوتلپاتي کارنامه ده، هغه مهال دامام مالک، امام اوزعی په څېر نورلوی فقهاء هم موجود ول، هغوی هم کتابونه ولیکل، خودهغوی کونښنونه انفرادي وو، امام ابوحنیفه دانفرادي کونښنونو په ځای داسلامي قانون دتدوین لپاره اجتماعي کونښنونه په کار واچول، ددې لپاره یې دخپلو زرگونه شمېر شاگردانو له منځه څلویښت تنه غوره کړل، یوه ټولنه او اکاډمي یې تشکیل کړه، فقهاوو دغوره کولو په لړ کې یې هغه پوهان هم له پام څخه ونه غورځول کومو چې په نورو علومواوچارو کې پوهه درلوده، هغوی یې دفتحي مجلس غړي ونومول، لنډه داچې دبېلابېلو صلاحیتونو څښتنان یې په یوځای راټول کړل، اصول دا و چې یو فرضي سوال به یې مجلس ته وړاندې کړ، که داسي پېښ شول څه به کېږي اوڅه باید وشي؟ په دي مسئله به یې بحث کاو، ځینې وخت به تريوي تريوي میاشتي پورې بحث وغځید، بکله چې به ټول یوي حتمي نتيجي ته ورسیدل، دمجلس سکرتر امام ابویوسف (رحمته الله علیه) به هغه ولیکله، داسي ځینې لیکونه ترمونږ رسیدلي چې په هغو کې "قال" قلنا "قال" قلنا "یعنې دسوال او جواب په بڼه په یوه مسئله اوږد اوږده بحثونه شوي دي.

خلاصه دا چې دامام ابوحنیفه (رحمته الله علیه) په زمانه کې داسلامي قانون دتدوین په لړ کې دوه کونښنونه وشول، یو کونښن دحکومت له لوري، بل په آزادانه او شخصي

توگه امام ابوحنيفه (رحمه الله) وکـــ
!د حکومت له لوري
کونښن خليفه منصور
وکړ، هغه غوښتل چې
اسلامي قانون مدون
کړای شي اوپه ټول
اسلامي سلطنت کې يو
قانون نافذ کړای شي ،
هغه مهال امام مالک
ډېر مشهور عالم و ،
خليفه هغه ته پيغام
ورولېږه چې ته خپل
فقهی کتاب ژر بشپړ
کړه ،زه غواړم چې ستا
فقه دسلطنت اوخلافت
دقانون په حيث نافذه

دڅلورم نسل شاگرد دی ،
يوبل صحابي عبدالله بن
عمر (رحمه الله) دی ، دهغه
دشاگرد ، شاگرد امام مالک
(رحمه الله) دی دریم صحابي
عبدالله بن عباس (رضي الله عنه) دی
هغه ته شيعه گان دزیدبن
علي ، اثناء عشري ، يا
فاطمي واسطوله لاري خپل
قوانين منسوب بولي ، بيا
وروسته ددې علماوو
دشاگردانو شاگرد لکه امام
شافعي (رحمه الله) په يوه وخت
کې دامام ابوحنيفه (رحمه الله)
دشاگرد امام محمد (رحمه الله)
هم شاگرد دی اودامام
مالک (رحمه الله) هم شاگرد دی ،

بيا دامام شافعي (رحمه الله) شاگرد امام احمدبن حنبل (رحمه الله)
دی ، دهغه شاگرد دظاهري مذهب امام داود ظاهري
دی ، لنډه داچې داټول ايمه ديوبل شاگردان دي اوديوبل
په رنگ رنگ دي.

نود امام ابوحنيفه (رحمه الله) له لاري دلوی فقيه
صحابي عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) فقهی مسلک په دنيا
کې خورشوی او دبل فقيه عبدالله بن عمر (رضي الله عنه) فقهی
مسلک دامام مالک (رحمه الله) له لاري راغلی ، نوپه لويه
اوسر کې ټول فقهی مذهبونه يو اودصحابه وو له لاري
راغلي اوټول ديوبل مقارن او مماثل دينور بيا

کړم ! امام مالک نهايتي له خدايه ډاريدونکی و ، هغه
وويل نه ! ديوه تن فقه پر ټولو نافذول مناسب نده ،
خلکو ته دا اختلاف اجازت پکاردی ، په دې توگه يې
دخليفه دارادي له منلو انکار وکړ !! خوداسلامي قانون
دندوين اړتياوه ، دغه اړتيا امام ابوحنيفه (رحمه الله) پوره
کړه دکلونو ، کلونو کونښنونو اوزيار کښلو وروسته يې
يوداسي قانون جوړ کړ ، چې دهغه په اړه زه په پوره ډاډ
سره ويلای شم چې هغه د (Justinian code) څخه زيات
مکمل او ډېر زيات مناسب دی

په هغه مانه کې نور فقهاء هم پيدا شول بيا دهغوئ
شاگردان پيدا شول ، په يوه لنډه جمله کې دا بحث پای ته
رسوم چې په صحابه وو (رضي الله عنه) کې چې کوم فقهاء وو ، په
هغوئ کې يولوی فقيه عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) و
دهغه يادونه وړاندې تيره شوه ، امام ابوحنيفه دهغه

د سیاف نن او پرون

میوندسات

د شرابوډووزي ولاړیږي. دایف ۱۲۰۵۲ ډوله الوتکوپه مټ راغلي وحشي يرغلگر مستأمنين گڼي! د کرو زتر و زرونو لاندې پالل شوي، پر کابل بلوسیدلي ايله جاري ملبشې مجاهدین بولي! اود کابل پراشوت شوي رژیم ته داسلامي اوملي دولت نوم ورکوي. ایا نن ابو غریب، گوانتانامو، بگرام او.... کي دمسلمانو مظلومو میرمنو کریري اونارې نه اوري؟ په مرمیو دسوري سوري شوي قرآن پاني نه ویني؟ تاته نژدې بگرام کي دهغه غرانده اور لمبې نه ویني چي پیلوخی یې زمامومن به کتاب، دسترخښتن کلام عظیم الشان قرآن دی. ولي یې دپرون په دود دعاملینو پر ضدوسله نه پورته کوي؟ که وسله نه شي پورته کولای نو جهادخوا علانولای شي؟ هو! پوهیږم، ستاخڅه همداتمه دوخت ضیاع ده، ځکه که نن دي هم پرونی څرمن په تن ده، خوپه باطن کي بیامسوخ شوی راته ښکاري!.

سیافه! زه دهماغي نبوي صفې طالب یم چي کله به مورچل کله به مسجد کي دیره وم، که له لورې به مې په نس پوري ډېري تړلي وې، نوسنگرته له تللومي ډډه نه کوله، دابوهریره، سلمان فارسي، عبدالله بن مسعود، حبشي بلال، صهیب رومي، یاسر، عمار او خیب دلاړي لاروی یم چي دگرموریگونو او ډېرو انبارونه او په تیلو کي ایشول یې په ځان منل خود «احد، احد» زمزمه یې نه پرېښودله. دجعفر بن ابی طالب، براء بن مالک، عوف بن عفراء، عمیر بن حمام، طارق بن زیاد او موسی بن نصیر په پلونوروان یم چي ددکروا فساد دمحوه کیدوپه موخه یې ددښمن منځ ته ځان غورځاوه. دقتیبیه بن مسلم، محمد بن قاسم، ایوبی، زنگي، قطز، غزنوي او.... رضوان الله علیهم اجمعین په لارروان یم چي صلیبي لښکري یې په گوندو کړي، قدس یې ازاد، ترکستان، سند او هندي فتح اوسومنت یې چپه کړ.

شیخه! زه دهغوۍ ریښتنی خلف یم چي دخدای اورسول په دښمنانويي خوب حرام کړی وو، دفارس اوروم بتکدي اواتشکدي یې ویجاړی کړي، لات اومنت یې نسکور کړل، آن چي تراروپا ولیري ختیځ پوري یې داسلام بله ډپوه په خپلووینو، اوښکواو خولو ورسوله اوداسلام توغ یې دجبل طارق، همالیې او هندو کش پر هسک وړپاوه.

هو! زه اوس هم دهماغه لارښوداو کتاب په امر او لارښوونه، دهماغي لاري لاروی یم، داسلام او هیوادڅخه ددفاع په مبارزه کي په ځان پوري بمونه تړم، دصلیبي اشغالگر دښمن مړ کزونه پرې الوزوم، ککري یې رغړوم، په لندن او واشنگتن کي یې دسروالانو خوبونه تنبستم او زړونه یې چوم. خوته راته شیخه! بدل شوی، مسخه شوی اورتل شوی ښکاري!

پرون دي دخدای دلاړي سپېڅلی مجاهد بللم، دجگړې یوساعت مي دنورو تر او یا کالو عبادت غوره ؤ، آن خوب مي دناستو خلکو دعبادت مرادف ؤ. داویاتنو ګناهکارو قربانو شفیع وم. په لسه او و حورومي په وینو خالونه ایښودل، پالنگونه یې راته تیارول، ښکل باغونه وو، دشاتاو شیدو ویالې اودرنواو بونه ووه، که وژل شوی وم، شهیدوم، که ژوندی وم نوغازي وم.

سیافه! تاچي پرون دکوم رهبر او کتاب ترجماني کوله رښتیا دي ویل زه اوس هم باور او ایمان پرې لرم، ځکه نه هماغه کتاب اولارښود بدل شوی اونه هم ترې وروسته بل کتاب اولارښود راځي. زه هماغه پرونی خویر خپل موقف ولاړ مبارز یم، دنن او پرون یوازي دومره توپیر شته، چي پرون مي دکمونیزم - سوسیالیزم خونن مي دسیکولریزم - کپیټالیزم څخه ددین، پت او وطن ساتني په موخه بغاوت او پاشون کړی دی. ووايه! په کوم دلیل او منطق مي جهادته ترهگری وایې، مجاهدي تروریست بولي، دمرگ فتوی مي ورکوي! داعدام تختې ته مي پورته کوي اود شهید جسد څوړ ندول مي دعبرت درس اودسولې سبق ګڼي!!

پوهیږم چي استشهادي په عارفانه تجاهل سره اتناربولي، دپاشون په انگېزه مي ترنور وښه پوهیږي. خوپه لوی لاس دولسونو سترگو کي خاوري شیندي اودغلامۍ زده کولولیکچرونه ورکوي داځکه چي دمعنویت دښکلي جهان څخه دي دمدادیت و تیارې دنیاګۍ ته کوچ کړی دی.

شیخه! پرون دي دتکبیر ازانګې تر منځني ختیځ پوري رسیدې، د«واه معصماه» چیغي دي دولسونو زړونه پر سول. خونن دي په غاړه دغلامۍ ځنځیرونه شرنګیږي، دقصر ونواو محفلونو څخه دي

دمېزان شپږمه يا دافغان ولس دفتحې ورځ

شاهد

جنايات تر سره كول، چې په وجه يې زموږ دتاريخي كابل معصومي او پاك لمنې پيغلې آن دخپل ځان دعفت ساتلوپه موخه ځانونه دمكرويانوله څوم پور له چټ نه لاندې راغور كوي، هغه بورنونكي پيښې دي، چې پر عاملينو يې دلعت ويلوڅخه غير په بل څه ويلو ددر دمند ضمير خاوندان زړه نشي يخولای .

پداسې ترينگلو حالاتوكې پر ګڼۍ ديوه داسې ځواك راتلوته ستر كې په لاره وي، چې لدې ګر دو غميز وڅخه ورته خلاصون وبخښي او دې وار داتي ناخوالوته نور دپای تکی كېر دي .

له نيکه مرغه چې دمدرسي، مسجد او خانقاو و له نغو وڅخه ولسونوته دنجات بخښلو په موخه سرې سپر غۍ راپورته شوي اورنابيې دهيواد ټول افق سپين سبا كړ، دخپل ولس دخلاصون، ديونيم ميليون شهيدانوار واووته دراحت بخښنې او كړيدلې ولس له توپكسالارۍ څخه دژغورنې داغور څنگ په (۱۴۱۰) هـ ق كال دمحررم الحرام دمياشتې په (۱۰) نيټه چې دقوس دمياشتې ۹ نيټې سره سمون خوري، دمعاصر افغانستان دبنسټ ايښوونكې لوی احمد شاه بابا په پلاز مينه تاريخي كندهار كې داسلامي نړۍ دستر مجاهد او داسلام داتل سپاهي متين لارښود محترم امير المؤمنين (ملا محمد عمر

دګران افغانستان په تاريخ كې دميزان مياشت ددو ستر و پيښو شاهده ده، چې يوه يې دبلا غميز و او ناندر يز وشيېوڅخه دافغان مسلمان ولس دخلاصون ورځ او بله يې دخړو بر بوكيو او دتور و توپاني څپو دپيل ورځ وه؛ ټول نړيوال ددې شاهدان دي، چې د(۱۹۹۱ او ۱۹۹۰) زكلونو تر منځ هغه څه پيښ شول، چې دانسانيت تاريخ خو پر پر ده چې دځنگلاتو حيوانات به ترې و شر ميړي، هغه دافغانستان وسله والو توپكوالو يا پخپله اراده او ياهم دځينو مغلضو ګاونډيانو په لمسون هغه فجايې وكړي چې تر قيامته پورې به يې دتاريخ تور باب وي .

دافغانستان اسلامي تشخص، جغرافيو ي پولې، پنځه نيم زره كلن تاريخ، طبعي زيرمي، ولسي ژوند او په ټوليز ډول يې افغاني ديني غوړ له خورا سختو ننگونو سره مخامخ و، او هره ورځ تر بلې دتجزيې پر لور روان و، درقص مرده، خراسان جديداو په انساني سپيو دلار ويانو دارلو غوندې كيسې خو له هيچانه پټې نه وي، همدا اوس دكابل دواك په ګدۍ دناستو جنابانو! دلارښوونوله برکته دشيعه او سني تر منځ مذهبي اړو دور، دشمال او جنوب، قوميت او سمت مسايلوله خلکو څخه لاره ورکه كړي وه، يوې خواته دكمونستانو دمظالمو خوراله خونكاري نړۍ دې ماضي او بل خوا دمجاهدينوپه سپيڅلو نومونو داسې

مجاهد) حفظه الله په لاس لومړی د طالبانو داسلامي تحریک او بیا داسلامي امارت په نوم تاسیس و شو.

لومړی یې د کندهار په سپین بولدک کې بې مسولیته وسله وال افراد و ځپل او بیا یې کندهار کې کمونستان، پابلو چان او بدمعاشانوته داسې درس ورکړ، چې د تل لپاره یې ترې کندهاریان خلاص کړل، د جهاد په نوم ویشل شوي وسلې بیت المال ته راټولول، انار شیزم او ملوک الطوايفي ختمول او دیتیمانو او ښکې وچول، هغه څه وو، چې د طالبانو د پالیسۍ په لومړیتوبونو کې یې ځای درلود، همدا لامل شو، چې په افغاني ټولنه کې یې د بربنډ غوندې ورځ تر بلې مقبولیت ډیریده او هغو مخلصو جهادي قوماندانو چې د خپل ولس او هیواد دې بد حالت اندیښمن کړي وو، د طالبانو مرستې ته په ورین تندي تتر و واهه، هم یې د طالبانو مالي ملاتړ وکړ او هم نظامي، دفتحو قافله د محاسبيو تگلارو او تصفیوي پالیسیو سره پر مخ تلله، او داروحاني او ملي کاروان په ډیر سرعت سره لومړی په جنوب غرب، بیا په جنوب ختیځ او بیا د ختیځو ولايتونو څخه په (۱۳۷۵) ش ه کال د میز (۶) نیټه د شهید ملا بورجان رحمه الله تر قوماندې لاندې د لوی ننګرهار له لورې د کابل پر تاریخي ښار د طالبانو سپین کاروان ورننه ایست او په ارګ یې هغه سپین بیرغ وړپاوه، چې پر تندي یې د ((لا اله الا الله محمد رسول الله)) کلمه په زرین لیک انځور شوې وه، له بده مرغه چې ملا بورجان سره ژوند یارې ونکړه او د کابل په دروازه کې یې روح خپل اصلي مالک ته وسپاره، خو د اسلام سپاهیانو دده ارمان نیمګړی پرېښود او کابل یې د شریرو او تجزیه طلبو عناصرو له منګلو څخه پاک کړ.

دیوې ژوندې خاطرې په توګه راته ښه په یاد دي، چې کله د جلال آباد پر لور د شهید ملا بورجان سپین لښکر د تاریخي ننګرهار د فتحې غورځنګونه کول، زه هغه مهال د شهید مولوي خوشحال (چې وروسته د کاپیسا والي

شو) تر مشرۍ لاندې د خوست په یعقوبیو ولسوالۍ کې وم، شهید (مولوي عبدالاحد) چې داسلامي امارت دواک په کلونو کې د ننګرهار دروداتو او لال پورې ولسوال تیر شو، ورسره په ګډه د جهادي کار لپاره حاجي ملا صیب پسې لومړی لوګر او بیا د پکتیا ولایت ګردیز ته راغلو، چې د ولایت مقام کې موشهید ملا بورجان میلمستون کې شپه او سهار مهال مو سره کتنه وشوه، د ننګرهار یو جهادي قوماندان چې ناستې کې راسره و، شهید ملا بورجان ته د مرستې ډاډ ورکاوه، نوډه به ورته ویل چې د ننګرهار جهادي قوماندانان راسره تماس کې دي، تاسو صرف د طالبانو د درتګ پر وخت سپین سپین بیرغونه پورته کړئ، انجنیر محمود سره مې همدا اوس مخابراتي اړیکه ونیوه، بس کار نور خلاص دی همدا حدیث شریف به د شهید ملا بورجان رح په خوله زمزمه کیده: چې ((قال رسول الله صلى الله عليه وسلم نصرت بالرعب مسيرة شهر)) ((بس بالا!! الله)) نصرته راسره مل دئ، دیوې میاشتې په اندازه رانه د ښمن په ویره کې دی.....))

هغه شهید ملا بورجان، هغه ملا مشر او نور د طالبانو د تحریک مشران بیا د سپینو خاورو میلمانه شوي وو، خو کابل، جلال آباد، مزار شریف او نور حساس استراتیژیک ځایونه بیا فتحه شوي او اسلامي شریعت پرې واکمني کوله، زرګونه طالبانو د خپلو وینو په نذرانوسره خپل ولس ته داسې بې سارې امنیت راوست چې چاپې له صدر اسلام څخه وروسته بیلګه نشوه وړاندې کولای.

هغه داسې یو وخت و، چې طالبان به نړیوالو دسولې دکوټرو! په نوم یادول او د نړۍ هیوادونه یې ملاتړ ته راښوول دي کیدل، خو چې خبره د سپیڅلې شریعت او اسلامي نظام شوه، نو ټول شاته شول او هیچا داسې یو شرعي نظام ونشو زغملای چې د ټول اسلامي امت د امامت صلاحیتونه او وړتیاوې دې ولرې، چادښځو د حقوقو او تعلیم د تلف

وال پاڅون وو، چې افغانستان یې له توتې کیدو، فاشیست کیدو، او ملوک الطوائفی نه خلاص کړ، او د صدر اسلام په څیر یې مسلمانانو ته د اسلامي نظام یو په زړه پورې مزین تصویر وښود او همدا یې د پاڅون و جوهات او عوامل وو.

طالبان چار امنځته کړل؟

دا هغه پوښتنه ده چې ځواب یې ډیر اسان او ډیر ژر گند دی، هغه داسې چې طالبان د یوه اسلامي او ملي احساس په روحیه رامنځ ته شول، نه چار امنځته کړي او نه له بهر ګومه وار داتي کتله ده، بلکې دا د حالاتو هغه چټک غبرګون و، چې په ډیر لنډاو تنګ وخت کې یې د خپلو ولسونو په هر اړخیز ملاتړ له سپین بولدک څخه تر اسلام کلا، تورخم او شیرخان بندر په پورې پوځي ریښې وځلولې او هیواد والوته یې دملي ګرځېدو او قومیت پالنې پر ځای داخوت، ورورولې او سولې پیغام راوړ، دانه کوم خارجي جنرال منسجم کړي، د لندن سفارت او نه د بل کوم بهرني قطب په نغوټو او پیښو یو ولسو منظم شوي، که لږه یې نوره هم سپینه کړو!

نو د طالبانو اسلامي تحریک لا له ډیر ولومړیو څخه د (جمعیت طلبه اهل السنه و الجماعت) په نوم ظهور کړی و، او ولایتي، محلي او سیمه ایزې شور او ګانې یې لا هماغه درلودې، چې دروسانو په خلاف د جهاد جذبات ډیر تاوده وو، د یوه عیني شاهد په توګه راته هاغه خپل حق العضویت یا میاشتینۍ چنده هم یاده ده، چې به مو د طالبو په دور ان کې دې ولسی او تش لاسی سر بیره مسؤل ملګرو ته د دې تحریک غښتلتیا په پار ورکوله، په همدې مهال دهیواد په جنوب کې د طالبانو ستر ستر جهادي جبهات هم لا له پخوا څخه موجود وو، د کمونستانو له شکست څخه وروسته د نهیلیو ښکار او د یوه پاڅون لاره یې شمار له، په دیني مدرسو او جامعاتو کې د جمعیت طلبه غورځنګ او هم مهاله د طالبانو سابقه جهادي محاذونه سره همغاړې او د یوه

کیدو پلمه کوله، چا د القاعدې دشتون او چایو په اوچا بله، بس داهسې اني بهانې وې، آره خبره چې دوی یې بورول، هغه افغانستان کې د یوه سوچه شرعي نظام هغه اندیښنه وه، چې غریبي کلیساوو او یهودي مذهبي حلقو راپورته کړي وه، اسلامي امارت یې تر اقتصادي، نظامي، دیپلوماتیکي او سیاسي تعزیراتو له کلابندۍ سره کلونه کلونه مخکې، هیڅ داسې فرصت یې ورنکړ، چې دېر مختګ ر غنده ګامونه پورته کړي او دهیواد حالت یې د بحراني جمود او رکود په څلور لارې کې ودر او، تر څو اسلامي امارت له پر مختګه راوګرځي او د زوال په څوړو روان شي، پداسې حال کې چې اسلامي امارت د یوه قانوني حکومت په حیث ګرځېدلی و او اصول او ظروفي پوره کړي وو، خو بیا هم له څو اسلامي هیوادونو پرته بل کوم هیواد یې رسمي منلو ته غاړه کېښېښوده، د افغانستان زیاته خاوره یې په واک کې وه، ولسي ملاتړ یې خپل کړی و او د پلازمینې په ګډون یې مهم ښارونه تر خپل تصرف لاندې راوستي وو، خو بیا هم کفري هیوادونو او د دوی پر پله روانو تش په نوم اسلامي هیوادونو دا ګام وانخست او د غریبي راج په مخکې (سد سکندر) شول.

چې تر پنځو کالو انو بهانو څخه وروسته یې نور د داسې یوه غښتلی اسلامي رژیم زغم ونکړای شو او د ټولنیزو یوالو مقررانو او هیوادنیو اصولو خلاف یې اشغالګرې لښکرې د یوه خپلواک هیواد افغانستان پر اسلامي حریم وبلو سولې او تر سخت مقاومت وروسته د مدرنو وسلو په زور یې افغان ولس بیا د ویر په تغیر کېښاوه، د اسلامي امارت قیادت یې پر خلاف جهاد اعلان تر ننه پورې روان وساته او دوی یې په خپلو عزایمو کې ناکام او د ماتې خور و پر مورگو ودرول، چې دمګړی هم د ابهر لارښه تاند او ځپاند روان دی او وي به انشاء الله تعالی.

په پورته یاداشتونو کې مو وشنه چې د طالبانو پاڅون دوخت یو مثبت غبرګون او ضرورت و، او همداوسله

د نړیوالو تحرکاتو او فعالیتونو په باب لار ښوونه کړي وي ، بلکې هغه دلته میلمه او په نړیوالو مسایلو کې آزادو ، نو دلته وه چې ده به خپل نړیوال جهادي پلانونه پخپله طرح او تنظیمول ، طالبان به پکې نه دخپل اونه به ترې خبر وو .

د نیویارک پېښه او د طالبانو ناخبري :

کله چې په نړیوال سوداگریز مرکز او پښتاکون باندې حمله وشوه ، نو طالبانو ترې ناخبري وښوده اولکه دنړۍ دنور و حکومتونو حیران وو ، چې دا پېښه چا تنظیم کړه ؟ بلکې په باب یې د غندنې اعلامیه هم خپره کړه ، د بلیو بش چې لاله مخکې څخه اسلامي امارت نشوای زغملای ، ورته ښه فرصت په لاس ورغی ، نړیوالو ته یې اعلان وکړ ، چې یا به زموږ سره کیږي ! یا له القاعدې سره ! ، په یوه خبرې ناستې کې خويې لاه د صلیبي جنگ د پیل الفاظ هم وکارول ، چې بیا وروسته تر نیو کولاندې و نیول شو ، د افغانستان پر اسلامي امارت یې برید وکړ ، خودا په خپل ډول دې عصر و زمان کې دیر نا انځوله جنگ و ، خو طالبانو ترې شاگرځ و نکړ ، او تر پایه ورسره و جنگیدل ، چې دادی نن دخپل شکست خوبونه گوري او درسوایې سره مخ دي ، په افغانستان پداسې حال کې حمله وشوه چې نه دیولسم سپتمبر له پېښې څخه خبر وو ، اونه پکې دخپل وو .

امریکایان او دشمال بدنامه تلواله :

دشمال په بدنامه تلواله چې تر کيب کې یې ستمیان ، کمونستان ، شغلیان او د افغانستان د تجزیې لپاره له بهر نه گمارل شوي ځیني تنظیمي عناصر راټول وو ، داسلامي امارت اتلو مجاهدینو د پنځشیر درې تر څنډو پورې و ځغلول او ددوئ تغریبې پسې ورتول کړ ، خو د امریکایانو د دوستۍ او داخل له روسانو پر ځای ددوئ د غلامۍ قبلولو وروسته بیا اشر شول او لکه د جنوب او ختیځ د توپکوالو یې داسلامي امارت د بې ځای ډوله الوتکو تر سیورې لاندې د مجاهدینو په خطونو د امریکایانو د پیاده عسکرو په

اسلامي امارت په رامنځ ته کیدو نتیجې ته ور سیدل ، نو د طالبانو د تحریک د انسجام زړې اجنبي نه بلکې داخلي عوامل وو ، چې پداسې یوه سپیڅلې حرکت منتج شول .

د طالبانو مالي او نظامي منابع :

همدا اوس چې طالبان د امریکا داشغال پر خلاف داسلامي امارت د مجاهدینو کوم مالي سرچینې لري ، ددې څخه زیاتې یې مخکې درلودې ، پدې معنی چې دهیواد مخلصو شتمنو او نظامي اشخاصو چې پریمان و سلې او پیسې درلودې او د قومندان سالارۍ څخه تنگ شوي وو ، سپین کاروان یې په داوطلبانه شکل سره بجایه کاوه ، هغوئ چې مال ، ناموس او عزت یې د بې مسؤلیته وسله والو له لورې په خطر کې وو ، هر ډول مرسته او بسپنه یې نه سپموله .

طالبان او شهید اسامه بن لادن رح :

شک نشته چې شهید شیخ اسامه بن لادن رح یو نړیوال مجاهد او د ټولو اسلامي هیوادونو حریت ته ژمن و ، دده نظر داو ، چې باید فلسطینانو ته خپل حق ورکړل شي ، له جزیره عرب څخه خار جیان ووځي او افغانستان کې هم باید یو اسلامي نظام وي ، خو داهم باید څوک هیڅ نه نکړي چې شهید اسامه بن لادن رح د طالبانو څخه مخکې هم افغانستان کې موجود و ، د شهید عبدالله عزام رح په څنگ یې دروسانو په خلاف کلونه کلونه بې دریغه قرباني ورکړي اوله هغه مهاله ورسره ځینې جهادي تنظیمونو ښه دوستانه اړیکې درلودې ، طالبانو که د شهید شیخ ښه په نړۍ میلمه پالنه کوله ، او تر وروستۍ سلگۍ پورې یط ترې ننگه وکړه او بالاخره خپل سلطنت یې هم پرې قرباني کړ ، نو داصر ف داسلامي دین حکم او افغاني عنعنات وو ، چې تر پایه یې ورسره ورته ورسول او دهر ډول پوځي او سیاسي فشار په مقابل کې یې ورته ځانته پرېښود ، داسې به شو ونشي ښودلای چې طالبانو دې شیخ اسامه ته

خطر سره لاس وگرځېدو، په پوره ځیرکتیا او متانت سره لدې بلا وژغورل شو، قوماندانان سالارې او دشراو فساد نه یې افغان ولس ته نجات ورکړ، یو داسې بیلګه امنیت یې راوست، چې له صدر اسلام نه وروسته یې چا کومه مثال نه ولیدلې، د معارف او اقتصاد رنګ شوي بنسټونه یې بیا ورغول، دمنزوي شوي هیواد په توګه یې هڅه وکړه، چې دسیمه ایزو هیوادونو او نور وڅار جی ملتونو سره اړیکې پیاوړه کړي، چې له بده مرغه د جهاد او اسلام په وجه د مقابل لوري، څخه جفا وشوه، د امارت ټکه بریاتر لاسه کړه، چې خپل مسولیت یې پدې هکله رفع کړی او نن یې سترګې جګې دي، د [هيوادونو پوځي او اقتصادي شتون کې دادی نن کتل کېږي، چې ددې ټولو لاس ته راوړنو کوم څرک نه لګي، هغه بریا چې طالبانو تر لاسه کړي وه بهرنيان او غلامان یې په ګډه هم دا بریا نشي تر لاسه کولای.

دا شغال څخه وروسته اسلامي امارت او طالبان :

دمیزان یا تلې له (۱۰) مې له بلوا او پوځي تیري وروسته داسلامي امارت مجاهدينولکه څنګه چې یې ژمنه کړې وه، په جهاد او دفاع لاس پورې کړی، دخپل دین، ناموس او خاورې دخپلواکۍ لپاره په فدایيې گوزارونو او پرله پسې بریدونو دهیواد ټولې سیمې یې تر خپل پوښښ لاندې راوستې دي، دادی الحمدلله مکار دشمن یې لالهانده کړی اوله تیښتې نه په غیر ورته بله لار نده پاتې، (۲۰۱۴) ز کال چې اشغالګرو افغانستان کې دخپلو پوځونو دشتون دپای کال اعلان کړی دطالب مجاهدينو سر بنسټونو انځرانو برکت دی، لیرې نده، چې دمیزان دشپږمې په څېر یو ځل بیا سپین لښکر دکابل پر ارګ وروڅیږي او خپل ولس ته بیا دکفارو اشغالګرو په وړاندې دفتحي زيری ورکړي !!

وما ذالک علی بعزیز

توګه جګړه پیل کړه، طالبانو چې لا له مخکې نه یې دوئ ته خپل زور ښودلی و، دبرهان الدین رباني هغه رادیويې وينا مې اوس هم غومۍ زېږوي چې امریکایيې جنرالانو ته یې غږونه کول چې تاسو چې اوس کوم بمونه پر طالبانو وروئ داډیر واره دي او طالبان له پښو نشي غوڅولای، ددې نه هم پرې لوی لوی بمونه واچوئ..... دا پداسې حال کې چې دافغان ولس، کونډو، یتیمانو او مخلصو مسلمانانو ګریبانو نه اوښکولانده کړي وو، دهمدې تنظیمونو په وخت راغلي عربی جهادي کورنۍ هم بې اسرې دیوه خدای ج دربار ته لاس په دعاوي او دبار دولوڅو کې به داسې پټ مخې وو چې چاه یو له بل څخه نشو بیلولای، محترم استاذ !! لا پدې هم زړه نه یڅیده..... ددې نه یې هم غټ غټ بمونه غوښتل..... بل طرف ته دوستمي ملیشوهم طالبانو سره له فریب نه کار واخست، طالبانو سره یې لوی بشري غدر وکړ، دسولې او خپلو کورنیو ته په سلامتیا رسولو سره ددوئ ځینې مجاهدين په جنګي کلا کې په (۱۳۸۰/۹/۰) نیټه په پوره بې دردی شهیدان، ځینې مشران یې امریکایانو ته تسلیم او په زرګونه نور هغه طالبان چې امریکایان او انګریزان به ترې واشنگتن اولندن کې ویریدل، په کانتینرو کې په ساه بندۍ سره شهیدان او یا ژوندې تر خاورولاندې کړل، داوه دشمال تلواله او دایې جنایات !! همدا اوس همداتلواله داسلامي نظام مذه نیسي او دطالبانو کلک مخالفت همدوئ کوي، خو متقابلا طالبان بیا داسې نکوي او په رسمي پالیسیو کې یې یادونه قدرې هم نکوي.

دطالبانو لاسته راوړنې :

داسلامي امارت تر ټولو ستره بریا داوه، چې څنګه یې په لومړیو کې له خپل ولس سره ژمنه کړې وه، نو همداسې یې وکړل او افغانستان کې یې اسلامي شریعت پلي کړ، هغه هیواد چې دهر لورې دتجزيې او توتو کیدوله

هيله

مولوي احمد گل ريان

خاروانه ورو څه نيم مزل کې ساه دې ونه سوزي
شپه ده غدی شته دکاروان پناه دې ونه سوزي
عیسی تکل به دي په مړاوي ارمان ژوند لوروي
دحسرت څړیکه د عشرت رویا دې ونه سوزي
دتورې کرکې په تور څوکې درته ناست دي یو څوک
پام په سپېڅلو هیلو سپین سبا دې ونه سوزي
په باغ د زړه دي دبډ نیت بابنې وزرړیوي
دښه تدبیر د بلبک نوا دې ونه سوزي
شک به ګناه وي خو (ریانه) کله کله نه ده
راز او ماشومه تمنا اشنا دې ونه سوزي

کلوټ پښه

ویني څاڅي

چینار ټکور

له زړګیو مو بې تابه وینې څاڅي
له نرګه او له ګلابه وینې څاڅي

هر ساعت دې په سرو وینو بدرګه ده
له شیبو دې انقلابه وینې څاڅي

د وطه له بدحالته دې خبرې یې
مخترمه او جنابه وینې څاڅي

تنګی هیلې په ګولو زخمي زخمي شوې
بې حسابه بې کتابه وینې څاڅي

دا وطه دی اوښکې اوښکې وینې وینې
دمظلومو لا جوابه وینې څاڅي

دا آمو هلمند واخله له وینو ږک دی
له ترنک او ارغندابه وینې څاڅي

مونږه ستا له قدرتونو ټکور غواړو
له زخمونو مو توابه وینې څاڅي

پام کوه

ولي الله ذهین

امتحان دی خدای لپاره پام کوه
مهوره ، مهوره ځان له عاره ، پام کوه
دمظلومو سترګې ستا په لور کېږي دي
درنځور و زړو سالاره پام کوه
مړاوي مړاوي ګلان ټول درېسې مړي
د زخمي ګلو مالپاره پام کوه
وهر پل ته دې پراته دي سل دامونه
ډیر محتاط اوسه پرلاره پام کوه
چې دکبر پر نیلي باندې سپور نه شي
زما دتورې حجرې یاره پام کوه
د ذهین د زخمي زړه غزل ته غوږ ته شه
زموږ دسترېو زړو قراره پام کوه

د بېرک وروڼو ته ګورئ!!
 بیا یې سرې مانۍ ته مخ کړ
 د لیښن پر قبر ژاړې
 که قبول یې شي سوالونه

* * *

څه بېر بېر (شیخان) ول
 ورنه هېره یې شیخي شوه
 د محراب پر ځای اوس ګورئ
 میخانه کې کړي نفلونه
 د کعبې پر ځای روان دي
 اوس د سپینې مانۍ خواته
 چې یو څه شکر ادا کړي
 د فرعون ناپاک حرم کې

* * *

د سپین غره سپینه لمن چې
 د (حجاز) له پاکو وینو
 سره رنگینه شوه، الوان شوه
 سره لاله به پرې راشنه شي
 چې دا (تور داغونه) پټ کړي
 له تندي د (تورې بوړې)
 ګوندې خلاص شول له پیغوره
 د (پردېسو) ارواګانو

دمیرویس اولاد ته ګورئ!!
 د ګورګین لښکر کې ځغلي
 آزادي مې وژني، وژني
 د پردي کافر په توره

* * *

انګریز بیا په خپل لښکر کې
 د احمد له کندهاره
 دا دی بل شاشجاع راووست
 د صلیب تر سیوري لاندې

* * *

د (آدم) د تور غره خوا کې
 د (برایمن) پر زړه لاره
 دا دی بیا لښکرې درومي
 خو مخ پورته، نه مخ کښته
 (مکناتن) یې دی په مخ کې
 له اکبره کسات اخلي
 خو دا ځل د (لارې خلک)
 هم له دوی سره روان دي

د بېرک وروڼو ته ګورئ!!

د بېرک وروڼو ته ګورئ!!

ابوصهیب حقانی هراتی

انتخابات یا افتضاحات

؟!؟

گیرې های خاص سیاسی، طرح و درجهت اشباع غرایز شیطانی کفر ستم پیشه بر ملت مظلوم ماتحمیل شده است و کسی در انتخابات به عنوان فرد اصلح و شایسته کاندید نمی شود و نه هم کسی به انتخاب آرای ملت، به کرسی (به اصطلاح) مقام ریاست جمهوری می رسد؛ طبق مستندات روشن و اظهر من الشمس حداقل در افغانستان ثابت گردید؛ که آنچه در مورد انتخابات ناکام افغانستان پیش بینی شده بود به کمال و تمام تحقق یافته و حتی در پاره ی از مسایل دست تعدی دشمنان پیش از پیش آشکار گردید؛ در این مجال مختصر قصد ما بر آنست که گوشه از نحوست های پدیده شوم انتخابات را به بحث بگیریم و اینکه رهبران (به اصطلاح) سیاسی افغانستان در انتخابات پیش رواز همین اکنون دچار چه وسوسه های شیطانی شده و حرف دل آنها برای یکدیگر چیست و چگونه با تمسخر دشمنان برای همدیگر خط و نشان می کشند؟!؟

اصل ماجرا از سر "محمد محقق" رهبر حزب وحدت اسلامی شروع می شود که با یکجاشدنش در پارتی داکتر عبدالله لب به سخن گشود و قلم به نوشتن برداشت و در صفحه اجتماعی فیسبوک در مورد یاران هم پیمان و دیرینه اش در جبهه ملی اینگونه به ارایه توضیحات؛ و یا به عبارت ساده تر به افشاگری پرداخت؛ اگر بخواهیم مواضع محقق را دسته بندی کنیم او در واقع سه نفر را مورد حمله قرار داد (جنرال دوستم، احمد ضیاء مسعود و امرالله صالح) که روزی این سه نفر جزو یاران دلی وی محسوب می شدند و با همیاری هم، مشترکات زیادی داشته و تصمیم داشتند با هم مسیر پر پیچ و خم آینده را بپیمایند؛ محقق باین کار (تقریباً) بی سابقه اش به سنت شکنی شهره یافت و باین شیوه، یک برنامه (به اصطلاح) خود معلوم سازی را به راه انداخت؛ او کاری کرد تا ناگفته های زیادی بر ملا شود و مردم افغانستان یکبار دیگر در آزمون انتخابات (که در واقع جز دمای از طرف دشمنان برای فریب ملت نیست) چهره های خود خواه، فرصت طلب و مردم فریب را بهتر بشناسند؛ به هر حال محقق ابتدا از دوستم و حزب وی شروع کرد و در باره اش نوشت: "در دور قبلی انتخابات ما و جنبش قرار داد کردیم که یکجا برویم و نیز قرار شد که با توافق استاد ربانی از کاندیداتوری داکتر عبدالله حمایت کنیم که او راق تکت انتخاباتی داکتر عبدالله روی میز من بود که در آخرین لحظات برادران جنبش خود را عقب کشیدند و بحث حمایت از کرزی مطرح شد"، در جای دیگر نوشته: "ما سه نفر تعهد و قرآن کریم (قسم خوردیم) که در انتخابات یکجای می رویم. دوستم و عطا محمد نور، دست دادند و من از بالای دست هر دو گرفتیم به شوخی گفتیم که بخاطری من دست هر دوی تان را محکم می گیرم که باز هر دوی تان جدا نشوید؛ اما وقتی که به افغانستان آمدم، جنرال صاحب دو چیز دیگر را مطرح کرد؛ یکی اینکه با داکتر عبدالله نمیرسیم، دوم اینکه معاونت میخواستند؛ که این دو خواسته عملی نبود و

در حالیکه بیش از ده روز از شروع ثبت نام کاندیداتوری در انتخابات نام نهاد ریاست جمهوری افغانستان می گذرد و در این پروسه ریشخندی تا کنون جز یکی دو نفر (جهت ثبت نام) شرکت نجسته اند و در طرف دیگر جنگ سالاران غرب پرورده، به دنبال آرایش های سیاسی برآمده و برای برخوردار شدن از نفوذ سیاسی و اجتماعی در میان توده مردم و رهبران اقوام و ملیت ها، وارد معاملات گزافی شده و می شوند و تمام جریانات محور انتخابات، طبق منویات شوم و پلان های از پیش طراحی شده دشمنان دیرینه اسلام در حال اجراء می باشند؛ این معر که سیاسی اما، از یک سوی دیگر باعث یکسری رسوایی ها و افتضاحات، بین سران قلدر مآب، ریش سفیدان ناریش سفید، تشنگان قدرت و حشمت، جاه طلبان و طغفروش و جنگ سالاران خاین گردیده است؛ که این بار خود به روایت خویش اسناد رسوایی ها را بر ملا کرده و پرده از روی حقایق برداشته و چهره های پشت پرده و نقاب زده شان را به ملت افغانستان و جهان، رو می کنند.

همانطور که بارها از آدرس های صحیح به ملت شریف افغانستان گفته شده بود که پروسه نام نهاد "انتخابات" ترنند دشمنان است که بنا بر جهت

مناسب تر و دلسوز تری است؟ برای شناختن هر چه بهتر محقق بهتر خواهد بود به واکنش امرالله صالح توجه کنیم که درباره محقق چیزهایی داند که خیلی ها خبر نداشتند (و اگر هم داشتند باور نداشتند) صالح در صفحه فیسبوک خود خطاب به محقق چنین می نویسد: "من مانند شما لقب تقلبی استادی ندارم. من مانند شما تلویزیونی که مصارف آنتن هایش را یک سازمان استخباراتی و معاش مامورین اش را سازمان استخباراتی دیگر بدهد ندارم. من قبل از گرفتن تصمیم های سیاسی به سه کشور همسایه سفر نمی کنم. من پیمان هایم را با متحدین ام در سفارتخانه ها و مهمانخانه های استخباراتی در کشورهای همسایه نه بلکه در شهر کابل می بندم. از ذکر ملاقات های تاریک با خارجی های شرقی و غربی بخاطر چانه زنی بر سر نوشت کشورم، پرهیز و شرم میکنم برخلاف شما که آنرا معیار اساس و معیار بلی و نخیر در انتخاب تان قرار میدهید... این معاون شما بود که با اسناد جاسوسی با (آی اس آی) دستگیر شد و اگر سیاست تضرع و دستبوسی شما به ارگ نمی بود او باید زندانی می شد... این سخنان آن قدر واضح هستند که نیاز به هیچ شرحی دیگر ندارند؟!!

وقتی همه گفته های فوق را کنار هم قرار بدیم؛ واقعیت و ماهیت (به اصطلاح) رهبرانی که می خواهند از طریق پروسه نام نهاد انتخابات، آن هم بر موازین غیر شرعی و عنعنوی و بلکه بر مبانی غرب، سر نوشت کشور و ملت شریف افغانستان را در فردهای نیامده در دست بگیرند؛ به شاخص ترین وجه ممکن مشخص می شود؛ آنهایی که طبق گفته های خودشان، تنها در بخشی از ناگفته ها و حقایق، هر کدام باری از دوسیه های رسواگرانه و روسپاه کن بار دوش دارند و از نوک پا تا فرق سر در خیانت، غدر، نفاق، وطنفرشی و فساد، آلوده و غرق اند؛ ولی باز هم با وقاحت تمام و بی شرمی، از رهبری، عدالت خواهی، مردم سالاری و پاسداری از خاک و ناموس وطن دم می زنند؟؟؟

خلاصه آنچه که تاحال از انتخابات بحث برانگیز پیدا است بجای آنکه برای رهبران فرومایه خیر باشد، تبدیل به شر شده است و کانون گرم رسوایی ها و افشاگری ها؛ تا هنوز که چیزی نشده اینگونه عوامل به اصطلاح متحد انتخاباتی از هم جدا گشته و روزه به روزه بر اختلافات ذات البینی آنها افزوده می شوند و تارهای عنکبوتی اتحاد رهبران جاه طلب در حال گسستن است و همه اینها در کل، از شکست دشمنان در تمام زمینه ها حکایت دارد و اینکه دشمنان با ناکامی و ذلت واقعی مواجه هستند.

به امید پیروزی نهایی فرزندان به حق کشور و شکست دشمنان اسلام در همه پروسه ها!

شرایط افکار عمومی داخل و خارج آنرا پذیرا نبود" از محتوای این سخنان به خوبی پیداست که محقق علت جدا شدنش از صف دوستم، عهد شکنی جنرال رابهانه می آورد و دوست ندارد دیگر با آدم عهد شکن همراه بشود؛ در ادامه افشاگری ها، محقق راجع به مسعود اینگونه نوشته است: "طی جلساتی که با کشورهای ذی دخل در قضیه افغانستان داشتیم به شمول کشورهای شرقی و غربی هر قدر که احمد ضیاء را مطرح میکردیم هیچ کدام شان در انتخابات آینده بالای ضیاء لنگر نداشتند پس چطور میتوانستیم با کسی تیم بسازیم که نه حمایت داخلی دارد و نه مقبولیت بین المللی" و از این سخن نیز بوضوح پیداست که این رهبران، در پشت برده با کشورهای غربی و شرقی در جهت وابسته نگهداشتن افغانستان، چه چانه زنی ها که نمی کنند و چه پافشاری ها که به خرج نمی دهند تا کماکان غلام و برده دیگران باقی بمانند؟؟؟ و اما وقتی این سخنان به گوش جنرال و مسعود رسید آنها اینگونه به دفاع برخاستند (به نقل از رسانه های خبری): "... احمد ضیا مسعود، رییس جبهه ملی با نشر اعلامیه ای گفته است: "انتظار نمی رفت تا آقای محقق به عنوان یک سیاستمدار با تجربه بخاطر توجیه تصمیم خلاف جمعی به اتهامات و روایت های وارونه به آدرس جبهه ملی، متوسل شود... مسعود، تاکید کرده که اعضای ارشد رهبری جبهه ملی افغانستان باور به رای و تصمیم ملت افغانستان دارند و هیچ نوع رایزنی در ارتباط به سر نوشت انتخابات افغانستان با کشورهای بیگانه نداشته و به جناب استاد محقق نیز چنین وظیفه یی را نسپردند... در این بیانیه تاکید شده: مشاوری که جناب ایشان از آن یاد آوری کرده اند کار شخصی شان بوده هیچ ربطی به جبهه ملی افغانستان ندارد... " آری! و اینگونه است که مسعود با یک جمله "انتظار نمی رفت!..." (خود دانسته یا ندانسته) ضمن صحنه گذاشتن بر حرف های محقق، از وی اعلان برائت می جوید و به گونه ای واکنش نشان می دهد که گویا اصلا محقق را نمی شناخته و هیچ اطلاعی از برنامه های سری وی نداشته و در داد و ستد های کلان کشوری با شرکای بین المللی روی خاک پاک و ملت رنج دیده افغانستان، هیچ دخلی نداشته است؛ ولی فراموش کرده که دیگر حتی برای دفاع شخصی آنها دیر شده و خود علیه هم به رسواگری پرداخته اند و مثل مار گزیده ها انگشت اتهام را بسوی همدیگر اشاره می روند؟؟؟

و اما شخص سوم که محقق وی را مورد تاخت و تاز قرار داده کسی نیست جز امرالله صالح که درباره او چنین نگاشته است: "از داخل، تاجکان فقط صالح را دارد که ایشان پایگاه اجتماعی قوی ندارد و فقط در تهمت زدن مهارت دارد، بودن صالح در کنار احمد ضیاء که آنهم نه برای احمد ضیاء بلکه به مقصد خود... و اینگونه است که واقعیت ها در مورد ذات دغلباز صالح، این بار اما از طرف دوستانش فاش می شود؛ اما آیا واقعیت چنین است؛ یعنی محقق آدم نسبتا

قاضي شریح

د عدل او انصاف ، دنگ منار!!

ژ: خبیر احمد 'مجاهد'

وايي: شریح پنځه کلن وو چې په یوه سفر کې پلار له ځان سره بوولی وو ، هغه دلاري په اوږدو کې له پلار څخه لږ ورسته پاتې شو ، دغلو له ویرې یې په پلار پسې ډیرې ناري ووهلي خو پلار یې نه اوریدلې له شریح سره په قافله کې نور ماشومان هم وو هغوی ترې په عمر کې یوڅه لویان وو ، ماشومانو شریح ته خنډل او ورته ویل یې چې ته همدلته لږ ودرېږه ، مونږ ځان لږ پټوه او بیا بیرته درځو ، دغو ماشومانو ددې پرځای چې شریح ته ورشي دهغه پلار ته یې ځان ورور ساوه او شکایت یې وکړ چې شریح له مونږ څخه لیري شوی اوله تاڅه هم سرکشي کوي ، هماغه وو چې پلار یې راووست او دهغه په ویلو یې شروع وکړه ، شریح که هرڅه ورته ویل چې پلار ه زه بې ګناه یم او مظلوم یم مایه ځکله ستاله امر څخه سرغړونه نده کړې ، خوله شریح سره کوم دلیل نه وو نو پلار یې دهمځولو ماشومانو په مخ سخت وواهه ؛ دغه جریان په شریح زیات تاثیر وکړ او په دې پوه شو چې یو مظلوم نه دلیل

حضرت شریح د حارث ځوی او د قیس لمسی ، چې د یمن د کندي قبلي سره تعلق درلود ، کنیه نوم یې ابو أمیه و ، چون هغه زیات عمر په قضا کې تیر کړل نو په شریح بن شریحیل باندي مشهور شو ، (الأعلام ، ۱۲۱/۳) ابن حجر په خپل کتاب (الإصابة فی تمییز الصحابة) کې وایي: شریح ، چې د صدر اسلام د تر ټولو مشهورو قاضیانو له جملې څخه وو د رسول صلی الله علیه وسلم له رحلت څخه پنځه کاله وړاندي د اسلام په مقدس دین مشرف شوی ، خور رسول صلی الله علیه وسلم یې نه وولیدلی ، له همدې کبله قاضي شریح د بزرګوارو تابعینو په کتار کې شمیرل کیږي

ابن خلکان او اخبار الوکیع کې راغلی ، چې شریح په خپل وخت کې لوی فقیه ، مفسر ، مجتهد ، د احادیثو په علم کې ثقه ، نسب شناس او زبده شاعرو و ، د وفات په اړه یې مختلف اقوال دي ، څوک وایي په کال ۷۸ او څوک بیا وایي چې ۸۰ هجري قمري کال لدې نړۍ څخه سترګې پټې کړي ، همدارنګه یې عمر په ځینو اقوالو کې ۱۱۰-۱۲۰ او په ځینو نورو کې ۱۰۸ کاله ذکر شوي.

ولري اونه شاهد نوپه دې حالت کې هغه ترکومه حده انصاف او عدالت ته محتاج او تړی وي

دي چې الله تعالى دخپل رحمت په سيوري کې ساتي ، رومبی يې عادل امام دی .

د شریح ایمان راوړل :

شریح ۳۰ کلن وو چې حضرت علي بن ابی طالب رضی الله عنه ، نبی اکرم صلی الله علیه وسلم ، یمن ته واستاوه ، هلته یې له شریح سره هم لیدل وشول ، شریح له علی رضی الله عنه څخه وپوښتل چې ستا دین څه ته بلنه لري ؟ حضرت علی رض دا ایت کریمه ورته ولوسته چې ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ (نحل: ۹۰) ترجمه : په تحقیق سره الله امرکوي په عدل او نیکي او خپلوانو ته په بخشش باندي اوله فحشا ، ستم او ناروا څخه منع کوي ، تاسي ته پند درکوي ښایی چې د پند قبلونکي جوړشی .

د عدل په کلمی سره شریح سخت په حیرت کې شو او په ډیره دلچسپی یې وپوښتل چې د اسلام دین بل څه امر او دستور لري ؟ حضرت علی رض ورته دا ایت کریمه ووايه ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ ترجمه «الله تعالی تاسي ته امرکوي چې امانتونه دهغوی خپلو خاوندانو ته ورسوي او هرکله چې دخلکو په منع کې حکم او پریرکړه کوی ، نو تاسي حکم کوي په عدل او انصاف سره ، په حقیقت کې ډیر ښه څیز هغه دی چې الله تعالی تاسی ته په هغه پندا ونصیحت درکوي ، الله اوریدونکی اولیدونکی دی . (نساء: ۵۸)

بیایې وپوښتل چې ستا پیغمبر څه وایي ؟ حضرت علی رض ورته داسې ځواب ووايه : «سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله أولهم إمام عادل» ترجمه : اوه ډلې

د حضرت علی رض ځوابونو د شریح تنده سیرابه کړه او خپله لویه ورکه یې پیدا کړه او په لوړاوازاو خوشحالی یې وویل چې «دین یدعو للعدل» هو دا هغه دین دی چې خلک عدالت او انصاف ته رابلي ، هماغه وو چې د اسلام مقدس دین په ډیرویاړو مانه ، کله به چې ترې پوښتنه وشوه چې ته څوک یې ، نو شریح به ورته ځواب داسې وایه

«ممن أنعم الله عليه بالإسلام» «زه دهغو کسانو له ډلې او جملې څخه یم چې الله تعالی په هغو د اسلام نعمت لورولی (الذهبی ، سیر اعلام النبلاء ، ۱۰/۴)

د شریح د قضا مقام :

ابن حجر حرح وایی شریح په یمن کې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم له خاص سفیر حضرت معاذ بن جبل رضی الله عنه سره یوه موده تیره کړه او هغه یې له مشفقو استادانو څخه وو ، بیا مدینې منورې ته راغی او د حضرت عمر رضی الله عنه تر خلافت پوري هلته پاتي شو او د فقیهو صحابه کرامو څخه یې زدکړې ترلاسه کړلې .

وايي ، حضرت عمر رضی الله عنه ، له یوه کوچي څخه اس اخیستی وو ، څو ورځي له حضرت عمر رض سره وو ، څو چندانې مزل یې نشو کولای ، ورسته معلومه شوه چې اس معیوب دی ، حضرت عمر رضی الله عنه ، کوچي ته ورغی او ورته یې وویل چې تاپه ماباندي معیوب اس پلورلی او ماتاته دروغ اس قیمت درکړی ، کوچي ورسره د دعو شروع کړه او ورته یې وویل چې زما اوستا فیصله به شریح ابن الحارث الکندی کوي ، عمر رضی الله عنه که څه هم ترهغې ورځې پوري شریح

نه پېژانده خو قناعت او اتفاق یې پرې وکړ، دواړه ورغلل، هرکله چې شریح د کونجې خبرې واوریدي، نو حضرت عمر رض ته یې وکتل او وی ویل: ای امیر المؤمنین! تادغه اس روغ اخیستی وو؟ هغه ورته وویل چې هو، شریح ورته وویل. یا اسپ له خپل ځان سره وساته او یادې چې څنګه اخیستی هماغه ډول یې بیرته مخکیني څښتن ته تسلیم کړه او خپل قیمت ترلاسه کړه او د تسلیمدو تروخته پورې ته دهغه ضامن یې!، حضرت عمر رض چې دغه فیصله واوریده نو حضرت شریح رح ته یې وویل چې بیشکه دا حقه فیصله ده.

د تابعي شریح رح همدغه درایت او بصیرت وو چې حضرت عمر رض نوموړی په داسې حال کې چې جلیل القدره صحابه موجود وو، د کوفی لپاره قاضي وټاکه!! شریح تنهایو شرط وړاندې کړ چې د قضا لپاره یو خاص ځای (دار القضا) په نوم ودان او فرمان صادر کړي چې د خلافت په ټولو اسلامي ټاټوبو کې د قضا لپاره هغه ودان او ابادو ګرځوي، ترڅو قاضیان د قضا لپاره په سړو مغزو د خپلو کورونو په ځای په یوه مستقل ځای کې چې هیبت ولري ووځي چې د حضرت عمر رض له لوري دغه غوښتنه قبوله او ترننه پورې پرې عمل کېږي.

شریح په کوفه کې د بې مثاله عدل او قضا چلولو له امله د نورو خلفاوو په دورو کې هم پاته شو او شپيته کاله د کوفې قاضي وو.

(ابن عبد البر، په الاستیعاب فی معرفة الأصحاب، ۲۱۲/۱) کې ویلي د حضرت معاویه رضی الله عنه په زمانه کې شریح دمشق ته وغوښتل شو او هلته هم د دمشق قاضي وګمارل شو، له همدې کبله شریح ته د «قاضي المصرین» لقب هم ورکړل شوی یعنې هم د کوفی او هم د دمشق د قاضي په توګه. ابن حجر وایي چې شریح

د یو کال لپاره د حجاج بن یوسف ثقفی په عهد کې د بصري د قاضي په توګه هم پاتې شوی، د بصري له قضا څخه یې له یوه کال ورسته استعفا ورکړه او دلیل یې دا په ډاګه کړ چې نور نه غواړم د بصري قضا په داسې حال کې سرته ورسوم چې د مسلمانانو حاکم حجاج وی!!

وايي چې حضرت شریح رحمه الله په داسې حال کې لدې دنیا رخصت شو چې له نیم قرن یې د قضا دنده ترسره کړې وه او له وفات کیدو یو کال دمخه یې د قضا له مسند څخه لاس اخیستی وو.

د قضا لپاره د شریح رح اهلیت:

شریح د کار په خونه کې لیکلي و: «إِنَّ الظَّالِمَ وَإِنْ حَكَمْتُ لَهُ يَنْتَظِرُ الْعِقَابَ، وَإِنَّ الْمَظْلُومَ وَإِنْ حَكَمْتُ عَلَيْهِ يَنْتَظِرُ الْإِنصَافَ» ترجمه: که چیرې (په اشتباه) د ظالم په نفع حکم صادر کړم، ظالم دې د الهي عذاب انتظار باسي او که چیرې د مظلوم په حق حکم وکړم نو هغه دې د الله تعالی له لوري د انصاف انتظار باسي (حلیة الاولیاء، ۱۳۲/۴)

هروخت به چې د قضا مجلس ته حاضر شو، نو دغه مبارک ایت به یې تلاوت کاوه «يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ» ترجمه: ای داوود! لکه څنګه مو چې ته په ځمکه کې خليفه وګمارلې، نو پس د خلکو په منځ کې په حق او عدالت باندې فيصله کوه او د نفس او هوا پيروي مکوه (ابن کثير)

شریح به تل به د دعوا دواړو لور ته داسې خطاب کاوه: «إنما يقضى على هذا الرجل أنتما وإنى لمتقٍ بكما فاتقيا» ترجمه: په یو د تاسو دو نفر و حکم کېږي، زه له الله تعالی ویرېږم، خو تاسي هم له الله نه ویرېږي

پیدا شو او په زړه کې مې تیره شوه چې هغه طرف په خپلې دعوي کې کامیاب شي.

کله چې له شریح پوښتنه وشوه چې څنګه دومره اوږد عمر ته رسیدلی یې ، خوبیا هم دسترگو ، جسم او عقل په لحاظ سالم یې ؟ شریح وویل دځواني په وخت کې مې دالله حدود حفظ او قایم کړل او دبوډا توب په مهال الله تعالی زه سالم اوله ناتوانی څخه حفظ کړم

د شریح ذکاوت او پوهه :

د حضرت شریح ذکاوت او فهم په اړه روایت شوی چې داسلام څلورم خلیفه حضرت علی رضی الله عنه کوفی ته تللی وو او د کوفی ټول مشهور عالمان یې راټول کړی وو اوله هغوی سره تمامه ورځ علمي مباحثه وکړه ، دمجلس په اخیر کې چې د حضرت علی رض ټولو پوښتنو ته یوه کس مقنع ځوابونه وویل هغه حضرت شریح وو ، داسلام خلیفه هم په ځانګړي جذبه او محبت شریح مخاطب وګرځاوه او ورته یې وویل : «فم یا شریح فانت أقتی العرب» ترجمه: پورته شه ای شریح ! چې ته د عربو بهترین قاضي یې .، حلیة الاولیاء، ۱۳۴/۴

همدارنګه بل روایت دی چې د حضرت علی رض جنگي لباس (سپر) په یوې جګړه کې نادرک شو ، ورسته هغه لباس دیو یهودي په لاس کې لیدل کیږي ، چې په بازار کې یې خرڅوي ، حضرت علی رض یهودي ته وایي چې دازما سپر دی ، اویهودي ورته وایي چې نه دازما خپل دی اوزه یې مالک یم ځکه چې په لاس او اختیار کې یې دی ، دعوه شریح ته ولاړه ، قاضي شریح ، له حضرت علی رض څخه وغوښتل چې جریان ووايي ، حضرت علي رض وویل چې په فلانی جنگ اوفلانی شپه کې زما له بارڅخه دغه جنگي سپر لویدلی اوله مانادرکه وو او اوس هغه ددغه یهودي په لاس کې

شریح به هیڅکله داسې یوه دعوه نه فیصله کوله چې ددعوي له یوه جانب سره به یې کومه رسته او تعامل درلود ، یوه ورځ یو میلمه کورته ورغی ، له ډوډی خوړلو ورسته یې له شریح څخه دیوې دعوي او مسئلې په باب چې هغه ته پېښه وه پوښتنه وکړه او دحل غوښتنه یې ترې وکړه ، شریح میلمه ته اختیار ورکړ چې یایی له کوره ووځي او یا هم دغه قضاوت بل کس ته وروړي .

په سلام اچولو کې به له شریح څخه چا پرمختګ نشو کولای ، هغه به ویل : «ما التقی رجلا ن قط إلا کان أولاهما بالله الذی یبدأ بالسلام» ترجمه: هرکله چې دوه نفره سره مخامخ شي ، نو هرکس چې مخکي سلام وچا و په دواړو کې همدغه بهترین او غوره دی

شریح په عدالت رسولو او سپارلو کې مشهور وو او د قضا په لوړ مقام او هم یې په خطیرو لارو پوهیده ، نو ځکه به یې همیش دا حدیث مبارک وایه : «عدل یوم أفضل من عبادة ستین سنة» ترجمه: په یوه ورځ کې د عدالت قایمول دا غوره ده له ۷۰ کالو عبادت څخه (السیوطی ، جامع الاحادیث، ۱۸۲/۱۴)

روایت دی چې د شریح ځوی دیو چاکفیل اوضامن ګرځیدلی وو او هغه کس غیب او تنبیدلی وو ، نو شریح خپل ځوی ۳۰ ورځي زندان ته ولیږه ، کله به چې شریح زندان ته دخپل ځوی د لیدلو لپاره ورغی نو دا حدیث مبارک به یې ورته لوسته «لو أن فاطمة بنت محمد سرق لقطع محمد ید فاطمة» ترجمه: که فاطمه ، دمحمد لور ، غلا وکړي ، محمد به دهغې لاس اړومرو قطع کړي (ابن سعد ، الطبقات الکبری، ۱۳۲/۲)

وايي شریح دوفات په مهال ژړل ، کله چې ترې د علت پوښتنه وشوه هغه وویل: په یوه قضاوت کې چې دواړه طرفین حاضر وو له یوه سره مې په زړه کې محبت

ځکه دیوسف علیه السلام وروڼه په داسې حال کې خپل پلار ته ورغلل چې هم یې ظلم کړی وو او هم یې ژړل. «وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ» (یوسف: ۱۶) (الکندی، السلوک فی طبقات العلماء والملوک، ۸۲/۱)

له حضرت شریح رح چاپوښتنه وکړه چې دڅه شي په ذریعه دې دومره لوی علمي مقام ترلاسه کړي؟ هغه وویل (بمذاکرة العلماء، آخذ منهم وأعطیهم) له علماوو سره په ناسته او مذاکره کې، چې ماله هغونه

ترلاسه کړل او ما هغوی ته ورکړل

شریح محدث هم وو :

لکه مخکې چې وویل شول حضرت شریح محدث هم وو، له عمر بن الخطاب علی بن ابی طالب ابن مسعود زید بن ثابت عبد الرحمن بن ابی بکر او عروۃ البارقی څخه دا حدیث روایت کړی، دغه راز قیس بن أبی حازم ابن سیرین مرة الطیب ابراهیم النخعی او الشعبی، رح بیا له ده څخه روایت د حدیثو ترسره کړی (النووی، ۳۴۱/۱)

ما موند، شریح ورته وویل چې پرتابندی زه یوه زړه بد ګمانی هم نشم کولای، خویبهم د شریعت پریکړه او قانون دادی چې ته دوه تنه شاهدان راوله، حضرت علی رض خپل ځوی حضرت حسین رض او غلام قنبر د شاهدي لپاره حاضر کړل، شریح حضرت حسین رض رد کړ، حضرت علی رض تعجب کوي چې شریح څنګه دهغه چا شاهدي نه قبلوي چې حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم هغه د جنت اهل او د ځوانانو له سردارانو بللی ؟ (الحسن والحسين سيد شباب أهل الجنة)

قاضی شریح وویل: بیشکه همداسې ده؛ خوشاهدي د ځوی دخپل پلار په حق کې قبوله نده، نوله همدې امله یې فیصله دیهودي په نفع صادره کړه، یهودي لږ درنګ وکړ او بیایي وویل چې حق له علی سره دی، دغه جنګي لباس اصلا د علی دی؛ یهودي تعجب کوي وایي چې (امیر المؤمنین د قاضي په وړاندې درېږي او بیا هم قاضي دهغه ظاهرا په تاوان فیصله کوي، بیشکه چې دغه دین حق دی اوزه پرې شاهدي وایم اوزه یې قبولوم)، حضرت علی رضی الله عنه هم ددغې صحنې له لیدلو ورسته هغه جنګي سامان یهودي ته بښي (الصنعانی، سبل السلام، ۱۲۵/۴)

۳ دغه ډول شعبی نقل کوي چې د شریح مجلس ته یوه ښځه په داسې حال کې راغله چې سختي چيغې او فریاد یې کاوه اوله خپل غایب خاوند څخه یې شکایت کاوه، شعبی وایي چې زما سخت زړه په ښځه وسوځیده او حضرت شریح ته مې وویل چې ډیر ژر د ښځې په حق کې فیصله وکړي او حق یې له خاوند ورتنه واخلي، وایي شریح ماته وکتل او وي ویل چې ته څه دلیل لري دغه ښځه مظلومه او خاوند یې ظالم دی؟ ما ورته وویل ځکه چې ډیره شدید ژاړي او فریاد کوي، شریح وویل چې ترڅو موضوع نه وي روښانه شوي فیصله نشي کیدلای،

د کندز والي ښاغلی "مخلص" له شهادت سره په مرکه کې:

اوس په دښمن ښکاره اوجبه یې جنگونه کوو

ددې لپاره چې په کندوز دروان جهاد او مقاومت له بریاوو اولاسته راوړنو دشهادت درانه لوستوال هم خبر ولري، مونږ داخل دځانگړو جهادي مرکو په لړ کې د دغه ولایت لپاره داسلامي امارت دجهادي چارو له مسؤل (والي) سره یولنډه مرکړي، درنولوستونکوته یې دلوستو بلنه ورکوو! (اداره)

ښاغلی مخلص صاحب! خوښ به شو که ترهرڅه مخکي تاسو خپله زمونږ لوستونکوته دخپلي پیژندگلوی په اړه په څو لنډو ټکو کې لنډ معلوما ورکړئ!

ځواب: زما نوم ملا محمد یونس (مخلص) دمرحوم عین الدین ځوی دبغلان ولایت دپلخمرې ولسوالۍ دچشم شیرسیمي اوسیدونکی یم، ابتدائي دينې او عصري زدکړي مې په هجرت کې دملاکنډ ایجنسۍ دپلۍ په کیمپ کې کړي، وروسته یواځي ددیني زدکړو لپاره دپاکستان مختلفو مدارسو ته لاړیم، هلته ترموقوف علیه پورې رسیدلی وم، په افغانستان کې دشر او فساد په ضد دطالبانو اسلامي تحریک پورته شو، اودمدرسونه طالبان جهادته روان شول مونږ هم

کندوز د هېواد په شمال ختیځ کې مشهور او مهم ولایت دی، مرکزيې د کندوز ښاردی، کوم چې د هېواد له مهمو سوداگریزو او سرحدی ښارونو څخه دی، دغه ولایت د مرکز سربیره شپږ ولسوالۍ لري لکه امام صاحب، قلعه زال، چاردره، علي آباد، خان آباد اودشت ارچي، په تاریخي او جغرافیوي لحاظ کندوز ښه ځانگړی ارزښت لري، هم داراز پکې دپیړیو، پیړیو راهیسي گڼ قومونه او توکمنه لکه پښتانه، تاجک، ازبک، هزاره، ترکمن او ایماق په ګډه وروولۍ ژوند کوي، کله چې هم زمونږ په خاوره دکوم بهرني تیري گر له لوري تیری شوی، دهېواد دنورو ولایتونو دمیرنیو قومونو او پرگنو پشان د کندوز میرنې قومونه او پتمن خلک هم په زړوړتیا اوباتوری دتیري گرځواک سره جنگیدلي او په کلکه یې له خپل دین ایمان او هېواده تنگه اودفاع کړي.

څنگه چې دپخواني شوروي یرغل په وړاندې د کندوز د باتورو خلکو جهادي قربانۍ اوسربښندنې لازوال وي، هم داسي داوسنیو یرغلگرو په مقابل کې د کندوز دمؤمن ولس دجهادي ستړیاوو اوقربانیو داستان او حماسي لامثال دي، چې پرې به ترپیړیو، پیړیو دهېواد راتلونکي نسلونه ویاري

لاړو، بیا د افغانستان په مختلفو ولایتونو کې بېلابېلي نظامي او ملکي دندې ترسره کړي، کله چې صلیبیانو په افغانستان یرغل وکړ، بیا له خپلو مجاهدینو ملګرو سره یوځای مو د دښمن په مقابل کې جهاد شروع کړ. الله الحمد ترننه پورې په جهادي بوخت یم مونږ لومړی له چشم شیرخه جهاد شروع کړ، پنځه کاله د پلخمرې او دهنه غوري ولسوالیو د مسئل په حیث پاته شوم، دوه کاله د بغلان ولایت د عمومي مسئل په توګه مشرانو وګومارلم، بیا یو کال د بغلان ولایت د معاون په حیث مې خدمت وکړ له هغه وروسته مشرانو د خپل لزوم دید له مخې د کندوز ولایت د مسئل په حیث ټاکلی یم او د بغلان په ځای په کندوز کې جهادي خدمتونه کوم الله جل جلاله دې قبول کړي!

شهادت: کندوز کې روان جهادي عملیات خومره موفق او بریالي بولي؟

ځواب: الحمد لله په کندوز کې روان جهادی عملیات تر اټکل هم زیات کامیاب او موفق روان دي، په ټول کندوز ولایت کې داسې سیمه نشته چې هلته دښمن پکې د آرامۍ ساه واخلي، هر چیرې او هر ځای ورباندې بریدونه او عملیات جریان لري...

شهادت: کندوز کې د کومو، کومو خارجي هیوادو یرغلګر عسکر شتون لري او په کومو سیمو او لښوالیو کې دهغوئ هڅې او بیسونه دي؟

ځواب: په کندوز کې د المان هیواد عسکر شتون لري، الله الحمد د جهادی عملیاتو په برکت له ولسوالیو نه بیسونه شړل شوي او خارجیان یواځې تر هوایي میدان محدود دي. ازادانه نقل و حرکت نشي کولی، چې کوي یې نو د مجاهدینو له بریدونو او عملیاتو سره مخ کېږي!

شهادت: ایا د کندوز خلک هم د مجاهدینو سره ولاړ دي؟

ځواب: د کندوز ولایت ټول ولس مجاهد ولس دی او ټول په کلکه له مجاهدینو سره ولاړ دي او ورسره هر ډول همکاري او مرسته کوي، د مثال په توګه درته ویلی شم د خان آباد ولسوالۍ په یوه ساحه کېنې دښمن غوښتل یوه پوسته جوړه کړې، له مجاهدینو مخکې ولسی خلکو د دښمن په مقابل کې اقدام وکړ، سلگونه ولسی خلک په هجوم ورغلل او د پوستې جوړیدو مخنیوی یې وکړ.

شهادت: د مجاهدینو په لیکو کې د اسلامي امارت لخوا په جوړه جهادي لائحې باندې د عمل په اړه که راته ووايي چې د مجاهدینو په لیکو کې جهادي لائحې عملي بڼه لري؟

ځواب: الحمد لله جهادي لائحې عملي ده، ټول مجاهدین دهغې له اصولو او مقرراتو له مخې خپل اړوند اسلامي او جهادي مسئلونه ترسره کوي.

شهادت: د دښمن له بنديانو سره مو تعامل څه دی؟

ځواب: د دښمن له بنديانو سره د مجاهدینو تعامل بشپړ اسلامي دي، په اړه یې په کلکه د شریعت ټاکلي مقررات په پام کې نیول کېږي کوم چې د اسلامي امارت په لائحې کې ښودل شوي.

شهادت: له ولس او خلکو سره د مجاهدینو رویه څنګه ارزوي؟

ځواب: د مجاهدینو رویه له ولسي خلکو سره ښه او نیکه ده، له ولسي خلکو سره په زیاترو کارونو کې مجاهدین مشوري کوي، دهغوئ د نظرونو او غوښتنو درناوی کوي، ولسي خلک هم مجاهدینو ته ښې نیکی مشوري ورکوي، مجاهدین هم هغوئ ته زیات ارزښت

ورکوي، په مجموع کې دولس او مجاهدینو ترمنځ حسنه روابط دي په دې اړه کومه دیا دولو وړ ستونزه نشته ان شاء الله.

شهادت: کولی شي په وروستیو کې دڅو مهمو عملیاتو معلومات راسره شریک کړي؟

ځواب: هو! باید ووايم په عمومي ډول سړ کال دمر کز په ګډون د کندوز ولایت اړوند په شپږ واړو ولسوالیو کې الحمد الله د نظامي عملیاتو بهیر چټک او په زړه پوری وه ستا د پوښتنې په ځواب کې داڅو بیلګې یادوم. د دشت ارچی ولسوالۍ کې دروان میلادی کال د اتمې میاشتې په دیرشمه او یو دیرشمه نیټه مجاهدینو د یادی ولسوالۍ په څو جلا، جلا سیمو کې د اربکیانو پر پوستو پراخ بریدونه وکړل، لله الحمد په دوه ورځو کې یې له اربکیانو څخه لس پوستي په بشپړه توګه فتحه او له منځه یې ویوري، چې په هره پوسته کې دښمن ته د سړ او مال درانه تلفات و او ښتل هم یې یو شمیر وسلې او مهمات غنیمت کړل، دیادو پوستو د فتحي سره سم دښمن هلته د چاڼیزو عملیاتو تصمیم ونيو، دروان م کال د نهمې میاشتې په پنځمه نیټه دیرغلګرو ځواکونو د ملاتړ په بدرګه یې چاڼیز عملیات پیل کړل چې د همدې ولسوالۍ د وزیرخان جم سیمه کې، د شهید عبدالواحد ښوونځی سره، تیموریانو راویان کې، د حاجی محمد عالم تپې شوکې ورباندې تعرضونه

وشول، لله الحمد د مجاهدینو هغوی بیرته په شاه وتمبول، دغو عملیاتو څلور ورځي دوام درلود، د وزیرخان نوم سیمه کې د پولیسو یو رینجر هم د مجاهدینو تر برید لاندې راغی، په ترڅ کې یې موټر په بشپړه توګه تخریب او پکې سپاره پولیس له منځه لاړل، همدارنګه د حاجی شیرمحمد جم اړوند څلور لارې او تیموریانو په سیمه ک د ګډو ځواکونو او مجاهدینو ترمنځ درې ساعته جګړه وشوه چې په ترڅ کې یې د چټک غبرګون ۸ پولیس له منځه، لاړل او یو شمیر نور یې تپیان شول، همدارنګه د وزیرخان جم، انزړکلی، آرموک سیمه، ارباب عزت الله او تیموریانو په سیمه

کې د مجاهدینو او ګډو ځواکونو ترمنځ ښېتې وشوي چې په ترڅ کې دوه امریکایان د ارباب عزت الله په سیمه کې له منځه لاړل او د اجیري اردو رینجر د حاجی نعیم د

تیلو پمپ سره، د اجیري اردو یو ټانګ د تیموریانو په سیمه کې یو اربکی او ۳ د نظم عامه پولیس له منځه لاړل، پدې جګړو کې یو مجاهد شهید شوی.

همدارنګه د نهرجدید د پاخه پول په سیمه کې ۵ ساعته جګړه وشوه، په ترڅ کې یې د اجیري اردو (۱) یو ټانګ له منځه لاړ او ۱۵ عسکرو ته یې مرګ ژوبله و اوښته همدارنګه چهار درې ولسوالۍ کې دروان میلادی کال په شپږمه نیټه د عیسی خیلو په سیمه کې چې د مرکز په یو کیلوميتر کې واقع ده د ګډو ځواکونو

نلري، زموږ په لیکو سره چې هرڅوک نوی یوځای کیږي، مونږ د هغه په اړه پوره معلومات کوو، له دقیقو معلوماتو تر لاسه کولو وروسته چې معلومه شي هغه مفسد او غرضي ندی بیا ورته پخپل صف کې ځای ورکوو.

شهادت: د کندوز کومي ولسوالۍ اوسېمي اوس د اسلامي امارت تر دېشپر پوښتنې لاندې دي؟

ځواب: د کندوز ولایت دشت ارچی، چاردره، خان آباد ولسوالۍ د مرکز و پرته نورې ټولې ساحې اوسېمي یې د مجاهدينو کنترول لاندې دي، همداراز د امام صاحب او قعله ذال دواړو ولسوالیو اکثره برخې د مجاهدينو واک لاندې راغلي، حتی د ښار بعضې ساحې لکه د ذخیلو ساحه د زرخريد ساحه، چرخاب ساحه، حضرت سلطان او پل الجین ساحې هم د اسلامي امارت د مجاهدينو تر کنترول لاندې قرار لري.

شهادت: لوستونکو ته څه پیغام لري؟

ځواب: په اخر کې لوستونکو ته دا پیغام لرم چې د مکار د ښمن د پوځو او بی معنی تبلیغاتو تر تاثیر لاندې دي نه راځي، په روان مقدس جهاد کې د مجاهدينو سره خپله همکاري او مرسته نوره هم زیاته کړي، یرغلگر د ښمن د بشپړ شکست په درشل ولاړ دی، له هغه ټولو مجاهدينو څخه هیله لرم چې ټول متحد او متفق شي، او مغرور د ښمن ته دې داسې درنه ماته ورکړي څو د نړۍ ټولو کفارو ته د عبرت درس پاتې شي.

شهادت: مننه چې زموږ پوښتنې مو په ورین تندي ځواب کړي کورمو ودان!

ځواب: له تاسو هم یوه نړۍ مننه چې موږ مو یاد او دڅه ویلو موقع مورا کړه! پای

سره په (۲) ساعته جگړه کې د دښمن ۲۱ عسکرو ته مرگ ژوبله او وښته او زموږ دوه مجاهدين هم پکې سرسري تیان شول او د دښمن یو مشهور قوماندان شیرآغا هم پکې ووژل شو.

همدارنگه د کندوز ولایت په مرکز کې په نیرېدي وخت کې د دښمن لخوا ۵ ورځي عملیات وشول د مجاهدينو لخوا له سخت مقاومت سره مخ شول او پکې داربکیو د ۲ قوماندانو په گډون ۱۰ مړه او ۱۳ اربکیان تپیان شول.

د امام صاحب ولسوالۍ اړوند دهجران سیمه کې په ۲ ساعته جگړه کې دیوه قوماندان په گډون ۴ اربکیان مړه او ۸ تپیان شول.

شهادت: د پخوا په پرتله پر دښمن باندې د عملیاتو لړۍ کې کوم مثبت بدلون حسوي؟

ځواب: الحمد لله د پخوا په پرتله په دښمن باندې په عملیاتو کې گڼ مثبت بدلونونه راغلي، وړاندې مجاهدين په ښکاره نشوای گرځیدلی، پټې ماینونه خښول، کمینونه یې د شپې نیول، لله الحمد اوس مجاهدين په ښکاره جبهې جنگونه کوي، دورځي لخوا عمومي سرکونو او لارو ته وځي په دښمن مخامخ عملیات کوي دورځي کمینونه نیسي. د دښمن د نقل و حرکت لاري بندوي، پخوا داسې نه و، نو دا قوي او مثبت بدلونونه دی چې موږ ټول یې شاهدان یو.

شهادت: ایا داراته ویلای شي چې د مجاهدينو په لیکو کې مفسد او غرضي خلک ځای نلري یا د مجاهدينو له لیکونه په ناوړه گټه پورته کولو ولسي خلک نه زورول کېږي؟

ځواب: موږ په کامل ډاډ او جرات ویلی شو چې د مجاهدينو په لیکو کې مفسدین او غرضي خلک ځای

وقتي جستجو کنندگان قریب به نزدیک آنان رسیدند،
اندوه شدیدی و سختی ابوبکر را فرا گرفت، در آن حال رسول
الله صلی الله علیه وسلم با او اطمینان داد و او را آرام گردانید.
ابوبکر رضي الله عنه گفت: به الله سوگند که برخود
نمی ترسم، ترس من از آن است که آنچه را که خوش نمی دارم
در باره تو اتفاق بیفتد ببینم. پس پیامبر با این آیه به او پاسخ
گفت که (لاتحزن ان الله معنا). «اندوه مدار، الله با ماست» و
همچنین فرمود: ای ابوبکر رضي الله عنه! نسبت به دو نفر که
خدای سومین ایشان است، چه می اندیشی؟ سپس رسول
گرامی صلی الله علیه وسلم او را نواخت و برایش سکینه و
آرامش را از خداوند درخواست کرد، سپس از سوی خدای
آرامش و سکونی بر او نازل شد و ابوبکر صدیق رضي الله عنه
از شرف نزول این آیه بهرهمند گردید. (... فَأَنْزَلَ اللَّهُ
سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا
السُّفْلَى وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعَلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) (سورة توبه،
آیه ۴۰). «پس خدا آرامش خود را بر او فرستاد و او را با

سپاهياني که آنها را نمی دید تایید کرد، و کلمه کسانی را که کفر ورزیدند
پست تر گردانید، و کلمه خداست که بر تراست و خدا شکست ناپذیر و
حکیم است.»

و به سبب نزول این آیه از شرف همدی و هم نشینی و رفاقت پیامبر
صلي الله عليه وسلم برخوردار گردید. (اذيقول لصاحبه لاتحزن ان الله معنا)
«وقتي به همراه خود می گفت اندوه مدار، خدا با ماست» امام قرطبي در
تفسیرش بر آیه: «الّا تنصروه فقد نصره الله» (اگر او (پیامبر صلي الله عليه
وسلم) را یاری نکنید، قطعاً خدا او را یاری می کرد) چنین گفته است: به
راستی که خدا پیامبر صلي الله عليه وسلم را به وسیله رفیق و یارش ابوبکر
رضي الله عنه یاری کرد، به این صورت که همدی و انیس او در غار بود، او را
بر دوش گرفت، به او وفادار بود و با بذل مال و ثروت و جانش وی را
محافظت کرد.

لیث بن سعد گفت: هیچیک از پیامبران یار و همدی مانند ابوبکر
صدیق رضي الله عنه نداشته اند، و دوست دارم به همین مناسبت آنچه را که
قرطبي گفته است بیان نمایم که فرار به خاطر حفظ دین و پنهان شدن از
دشمن جایز و روا می باشد.

آنچه را ابوبکر رضي الله عنه صحابی نخستین در روز اول هجرت انجام
داد، برای بزرگ مقامش بسنده است، و سایل لازم هجرت را آماده کرد و تمام
ثروتش را برای هجرت ذخیره نمود و پیوسته در انتظار فرمان رسول الله
صلي الله عليه وسلم بود، تا این که پیامبر او را آگاه گردانید که خداوند
اجازه هجرت به او داده است، پس ابوبکر رضي الله عنه از رسول الله صلي الله
عليه وسلم خواست تا همسفر او باشد. پیامبر صلي الله عليه وسلم به او
فرمود: تو همسفر هستی. ابوبکر رضي الله عنه از سرور و شادمانی فراوان به
گریه افتاد، حضرت عایشه ل فرمود: سوگند به خدا تا پیش از آن روز که
ابوبکر رضي الله عنه را دیدم که از شادی می گریست، تصور نمی کردم کسی
از شادمانی به گریه افتد.

و هنگامی که این دو مهاجر بزرگوار به غار ثور رسیدند، ابوبکر رضي
الله عنه به رسول الله صلي الله عليه وسلم فرود: در جای خود بمان، تا به خاطر
حفظ سلامتی تو در داخل غار جستجو کنم، پس ابوبکر رضي الله عنه داخل
غار شد تا داخل غار را از آنچه به رسول خدا آزار برساند، پاک گرداند.
سپس پیامبر صلي الله عليه وسلم وارد غار شد، و هر دو در آنجا ماندند.

حزن و اندوه زیاد ابوبکر رضي الله عنه از آزار رسیدن به پیامبر صلي

الله عليه وسلم

و هم او (قرطبي) گفت: حادثه هجرت دلیلی است که پنهان شدن انسان در غارها و جاهای دیگر و فرار از دشمنان به خاطر حفظ دین جایز است، نه آن که با صرف توکل بر خدا و تسلیم شدن به قضای او، خود را به دشمن واگذارد.

اعتراف حضرت عمر رضي الله عنه به فداکاری ابوبکر رضي الله عنه

عمر رضي الله عنه به این از خود گذشتگی و فداکاریهای بزرگی که ابوبکر رضي الله عنه برای پیامبر صلي الله عليه وسلم در روز هجرتش انجام داد، اقرار نمود. بیهقي از ابن سیرین نقل کرد که گفت: در دوره خلافت عمر گروهی خاطرمهایی را بیان می کردند که گویا عمر رضي الله عنه را فاضل تر و بزرگتر از ابوبکر رضي الله عنه می دانستند، آن خبر به عمر رضي الله عنه رسید، عمر رضي الله عنه گفت: به خدا سوگند، کاری که ابوبکر رضي الله عنه در شب هجرت انجام داد، ثوابش از عمل تمام خاندان عمر رضي الله عنه بیشتر است.

شبی که رسول الله صلي الله عليه وسلم همراه ابوبکر رضي الله عنه به غار ثور رفت، ابوبکر رضي الله عنه گاهی در جلو و زمانی پشت سر حضرت رسول خدا صلي الله عليه وسلم حرکت می کرد، تا آنجا که پیغمبر صلي الله عليه وسلم متوجه شد و فرمود: ای ابوبکر رضي الله عنه! ترا چه شده است که گاه در جلو و گاه پشت سر من حرکت می کنی؟ ابوبکر رضي الله عنه گفت: هنگامی که از جستجو کنندگان تو یادم می آیدم پشت سر تو حرکت می کنم، اما زمانی که به یاد دشمنانی که در کمین می باشند می افتم، در جلو تو حرکت می کنم. سپس پیامبر رضي الله عنه فرمود: ای ابوبکر! اگر خطری پیش آید، دوست می داری آن آسیب برای من باشد یا برای تو؟ ابوبکر گفت: سوگند به خدایی که ترا به حق به پیامبری برانگیخت و مبعوث کرد، دوست دارم برای من باشد.

و هنگامی که به غار ثور رسیدند، ابوبکر گفت: ای رسول خدا! در جای خود توقف کن، تا داخل غار را بررسی کنم، پس وارد غار شد و آن را بررسی کرد و برگشت، ناگاه یادش آمد که سوراخهای داخل غار را بازرسی نکرده است، دیگر باره گفت: ای رسول خدا! در این مکان بمان، سپس وارد غار شد و سوراخها را بست، و بعد گفت ای رسول خدا! به داخل غار فرود آی، سپس پیامبر صلي الله عليه وسلم وارد غار شد. سپس عمر گفت: سوگند به کسی که جان من در دست اوست، فداکاری ابوبکر در آن شب برتر از تمام کردار نیک خاندان عمر است.

گریه ابوبکر صدیق از بیم سوء قصد سراقه به جان پیامبر صلي الله عليه وسلم ابوبکر صدیق در غار ماند و با همه توانش مدت سه روز از پیامبر مواظبت

کرد، در روز سوم هنگامی که دانستند، دیگر به دنبالشان نیستند و اوضاع آرام شده است، و این که خدای تعالی به معجزه مشهور غار ثور رسول گرامی را حفظ کرد و نجات داد، دو مهاجر به قصد شهر مدینه غار را ترک کردند.

قریش از این که به مراد خود نرسیدند و آنان را نیافتند، سرگردان و متحیر شدند، خشم و کینه قریش بیشتر شد و به حالت انفجار رسید، و صد شتر پاداش و مؤذگانی برای کسی که پیامبر صلي الله عليه وسلم را به آنان بازگرداند، تعیین کردند.

یکی از پهلوانان بی باک قریش به نام سراقه بن مالک از این جایزه بزرگی که مردمان را فریب می داد و برای دست یافتنش آنها را به هر گناه و جنایتی برمی انگیزخت، آگاهی یافت. لباس رزم بر تن کرد و سلاح برداشت و در میانه راه به آن دو مهاجر (پیامبر و ابوبکر) رسید، و یقین کرد که به خواسته اش دست یافته است، و به زودی این جایزه فریبده و جذاب را به دست خواهد آورد.

ناکامی و ناامیدی سراقه را غافل گیر کرد

سراقه در این لحظات ناشناخته با خوشحالی زیاد به سر می برد، زیرا او مطمئن بود که در هدف و خواسته اش موفق و پیروز است، و مسلماً آن دورا خواهد یافت و آنان را به مکه باز می گرداند، و اگر بخواهند از خود دفاع کنند آنها را به قتل می رساند، هنگامی که در این آرزوی شیرین و گوارا بود ناگاه اسب را هوارش سخت بر زمین خورد و سراقه از پشت آن به شدت فرو افتاد، سوار نامدار و دلاور خود را بازیافت و عزمش را جزم کرد و کوشید تا غنیمت از دستش نرود، پس برخواست و بر اسبش نشست و برای تاختن بر آنها خود را آماده کرد.

در این هنگام ابوبکر چون سوار شجاع و بی باک را دید که به اندازه فاصله یک یادیو نیزه به آنها نزدیک شده است، به گریه افتاد؛ پیامبر چون دوستش را گریان دید، از او پرسید که چرا گریه می کنی؟ ابوبکر گفت: سوگند به خدا که بر خود گریه نمی کنم، اما به خاطر سلامتی تو گریه می کنم، پس پیامبر صلي الله عليه وسلم به او اطمینان داد که آسیبی به آنان نخواهد رسید، و روی به سوی سوار آورد و به زیان او دعا کرد و گفت: پروردگارا! به آنچه دوست داری و می خواهی، ما را از گزند او در امان دار. در همین حال یاری الهی فرارسید و چهار پای اسب سراقه تا سینه و شکم در زمین فرو رفت.

اینجا سراقه یقین پیدا کرد که ناکام ماند و به مراد خود نرسید و آرزوهایش بر باد رفت، و بی گمان خدای تعالی پیامبرش را از هر آسیب و بدی حفظ می کند.

هنگام روی دادن این حادثه، سراقه به سوی پیامبر گرامی صلی الله علیه وسلم روی آورد و گفت: ای محمد صلی الله علیه وسلم! به یقین دانستم که این حادثه به سبب تو می باشد، پس از خدای بخواه، از این وضعیتی که دارم مرا برهاند؛ سوگند به خدا کسانی را که پشت سر من در تعقیب تو هستند، گمراه می کنم، سپس از رسول خدا صلی الله علیه وسلم خواهش کرد، نامه ای برایش بنویسد، تا پیمانی و قراردادی میان هر دو باشد. سپس پیامبر برای او دعا کرد، و اسب سراقه را از زمین رها کرد و از ابوبکر خواست تا بر استخوان یا سفالی تعهدی برایش بنویسد، پس نامه را نوشت و به سوی او انداخت، پس سراقه در حالی که آرزوهایش بر باد رفته بود، نامه را گرفت و شخصاً به گمراه کردن کسانی که در تعقیب آن مهاجر بزرگوار بودند پرداخت.

ابوبکر فوراً فرمان پیامبر را انجام می دهد

از جمله محبت راستین و صادقانه ابوبکر رضی الله عنه نسبت به پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم آن است که پیش از هجرت به اشاره پیامبر بلال را از عذاب و شکنجه آزاد کرد.

عطا و ضحاک از ابن عباس روایت کردند که ابن عباس ل گفت: مشرکان بلال رضی الله عنه را شکنجه می کردند، در حالی که بلال اَحَد اَحَد بر زبان می داند، و پیامبر از کنار او گذر کرد و فرمود: اَحَد، یعنی این که خدای تعالی ترا از عذاب می رها کند. سپس پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: ای ابوبکر! بدان که بلال در راه خدا شکنجه می شود، ابوبکر دانست که منظور پیامبر چیست و چه می خواهد، پس ابوبکر به خانه اش بازگشت و مقداری طلا برداشت و نزد امیه بن خلف (مالک بلال) رفت و گفت: آیا بلال را به من می فروشی؟ او گفت: آری، پس ابوبکر بلال را خرید و آزاد کرد.

سعید بن مسیب گفت: خبر یافتیم که آن وقت که ابوبکر رضی الله عنه به امیه بن خلف گفت، آیا بلال را به من می فروشی، امیه در پاسخ گفت: بله او را در ازای نسطاس می فروشم. (و نسطاس بنده ابوبکر رضی الله عنه بود که ده هزار دینار و غلامان و کنیزان و چهار پایانی داشت و مشرک بود؛ و ابوبکر او را در ازای این که دارائی و ثروتش از آن خودش باشد به اسلام فرا خواند و او نپذیرفت) پس ابوبکر او را با بلال معاوضه کرد، پس از آن گفتند: ابوبکر این کار را به این سبب انجام داد که بلال یاور او باشد، و در این باره آیه نازل شد: وَمَا لَاحِدْ عَندهٖ مِنْ نِعْمَةٍ تَجْزَى (۱۹) إِلَّا ابْتِغَاءً وَجْهَ رَبِّهِ الْأَعْلَى (۲۰) و کَسَوْفَ یَرْضَی (۲۱) سوره الیل. «هیچکس را به قصد پاداش یافتن نعمت نمی بخشد و جز خواستن رضای پروردگارش که

بسی برتر است منظوری ندارد، و قطعاً به زودی خوشنود خواهد شد» یعنی به زودی در بهشت پاداشی به ابوبکر داده می شود که از آن خوشنود گردد، و چندین برابر آنچه بخشیده بود، خدا به او پاداش می دهد.

ابو حیان تیمی از پدرش و او از حضرت علی رضی الله عنه روایت کرد که گفت: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «رحم الله أبَا بکر، زوجنی ابْنَهُ، وَحَمَلَنِي إِلَي دَارِ الْهَجْرَةِ، وَأَعْتَقَ بِلَالاً مِنْ مَالِهِ». «خدا ابوبکر را بیخشد که دخترش را به عقد من درآورد و مرا بر دوش گرفت و به مدینه برد و با دادن مالش بلال را آزاد کرد.»

آری، الله جل جلاله ابوبکر را رحمت کند، به راستی محبتش بسیار صادقانه بود، تمام ثروتش را در راه خدا تقدیم کرد و بخشید، خانواده اش را (به خاطر دین) رها کرد و جانش را در خطر مرگی قطعی که در کمین او بود نهاد، و حتی یک لحظه هم به خاطر جان خویش ترس و هراسی او را فرا نگرفت، خوف و هراس او تنها به خاطر محبوبش (رسول الله) و دین و شریعتش بود. آنگونه که در برخی از گزارش ها و سخنانش آن را آشکارا و واضح بیان کرد و گفت: سوگند به خدا ای پیامبر! بر جان خود نمی ترسم، اگر من کشته شوم، فقط یک مرد کشته شده است، اما اگر به تو آسیب و زبانی برسد، همانا که دین و شریعتی نابود می شود.

بدان سبب خدای تعالی به صدق و راستی و اخلاص ابوبکر رضی الله عنه آگاه بود، و لذا خدای سبحانه و تعالی پاداشی که او را خوشنود گرداند به او عطا کرد. و برای ابوبکر این افتخار کافی است که خدای بزرگوار به بخشش خالصانه او و این که ابوبکر در این کار تنها رضای خدا را در نظر داشت، گواهی داد، زمانی که مشرکان ابوبکر را متهم کردند که اقدامش در خریدن بلال این بوده است که بلال یاور او باشد، خدای بزرگوار آنان را تکذیب کرد و آیاتی را نازل فرمود که گواه عمل خالصانه ابوبکر بود.

برادر مسلمانم! آنگونه که قبلاً گفته شد، به راستی قصد من گفتگو و بحث از اعمال فداکاری های و جهاد ابوبکر نیست، زیرا آن کوشش سپاس نهادن است که در کتاب های تاریخ و سیرها به تفصیل از آن بحث شده است. اینها تنها تکمها و قطعهای است که به محبت و از خود گذشتگی ابوبکر پیوسته است، و از کتابی که من در صدد تألیف آن می باشم برگزیده ام.

و خداوند ابوبکر آن رفیق دوم در غار آن دوستدار پیامبر و آن مجاهد در راه خدا و آن وزیر و خلیفه پیامبر صلی الله علیه وسلم را رحمت کند

علم النغمات !

يادعظيم الشان قرآن دلهجوفن !!

ژباړه: ابو کثوم

خواص مشهور قاريان ، او علماء هم ددې فن سره ډېر مناسبت نلري ، ليکوال پخپله هم ددې فن طالب دی په زړه کې مې ارزو پيدا شوه چې ددې فن په اړه ځينې بنسټيزي خبري په يوه ليکنه کې را يوځای کړم خو ددې فن د يادولو لورته هم دنوروفنونو په خبر پاملرنه و شي...

علم النغمات اودعظيم الشان قرآن دلهجوله زده کړې څخه وړاندې اړينه ده چې زده کوونکي عظيم الشان قرآن په ښه تجويد سره ولولي اود تلاوت کولو پر مهال د تجويدي قواعدو رعایتولو مشق وکړي ، که یو تن په تجويد سره تلاوت کې کمزوری وي ، هغه باید لومړی تجويد زده کړي ، په سمه او پوره توگه د قرآني حروفو د ادا کولو کې کونښن وکړي ، بیا دې له هغه وروسته نغمات اولهجات یاد کړي !

علم النغمات د عظیم الشان قرآن له جمالیاتو سره تړاو لري ، په رابښکونکي او خواږه غږ د عظیم الشان قرآن د تلاوت د اسلامي شریعت له حکمونو یو حکم دی ، په حدیث شریف کې راغلي : رسول الله (ﷺ) ویناده : "لیس منا من لم يتغن بالقرآن" هغه زموږ څخه ندی چې عظیم الشان قرآن په ښائسته غږ او ښه انداز ونه لولي ، رسول الله (ﷺ) فرمایلي : "ونعم النعمة الصوت

دنړۍ په هرځای کې د عظیم الشان قرآن تلاوت کوونکي "قاريان" د قرائت له اوولهجو بیرون کیدای نشي ، یعنې د قرآن مجید د هر قاري تلاوت به خامخا د قرائت له اوولهجو بیرون نه وي ! کومي اوولهجوي چې د فن استادانو په دې جمله کې جمع کړي دي ... "صنع بسحر" "ص" "صبا" "ن" "نهاوند" "ع" عجم (چهارگاه) "ب" "بیات" "س" "سیگاه" "ح" "حجاز" اود "ر" رست مراد دی ، دې فن ته ځینې علم النغمات وایي ! ځینې ورته ترانیم قرآني وایي او ځینې یې دلهجو په علم نوموي !

په عربي هېوادو لکه مصر ، امارات ، سعودي ، سوريه ، عراق ، او نورو کې لکه : ایران اندونیزیا کې ددې علم د زدکړي لپاره ښه پوره پاملرنه او جلا نظام شتون لري ، تردې چې په ځینو هېوادو کې خو د زده کړې لپاره یې دومره توجه کېږي چې له قاريانو څخه علاوه عام خلک یې هم ددې فن سره علاقه او اشنائي لري ، البته په افغانستان ، پاکستان او هندوستان کې چېرې چې د عجمیانو بشپړ اکثریت دی ، دلته ددې فن سره اشنایي او ورباندې پوهه د نشت په حساب ده ، بلکې ډېر افسوس وړ داده چې ددغویادو هېوادونو زیاتره

الحسن "... غوره نعمت ښه خوږ غږ دي... همداشان رسول الله (ﷺ) فرمایلي: "زینوا القرآن باصواتکم فان الصوت الحسن یزید القرآن حسناً"... قرآن مجید ته پخپلو غږونو ښکلا ورکړئ ولې چې ښه اواز د عظیم الشان قرآن ښائست ته نوره هم ښکلا ښیي... همداسې درسول الله (ﷺ) ویناده: "اِقْرَؤِ الْقُرْآنَ بِالْحَنِّ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا"... قرآن مجید د عربو په طرز او لهجو او د عربو په غږونو کې لولئ یعنې دهغوئ داوازونو نقل او تقلید کوئ! ددې پورته احادیثو څخه جوتنه شوه چې په ښه خواږه غږ او په رانښکونکي طرز د عظیم الشان قرآن تلاوت نه یواځې غوره کار دی بلکې د اسلامي شریعت حکم هم دی، د عظیم الشان قرآن په دې ایت (وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِیْلًا) کې همدېته اشاره ده له دې وجې علم النعمات د قرآن مجید د تلاوت لپاره زیات ګټور علم دی، جوتنه چې دغه علم هم شرعي علم دی، او په شریعت کې دروند ځای او اهمیت لري دنورو فنونو او علومو په څیر دافن هم خپل ځانګړي اصول، قواعد او ضوابط لري، دهغو په یادولو اورعایتولو سره د عظیم الشان قرآن په تلاوت کې ښه استفاده کیدای شي، البته د ضروري ده چې اصلي موخه به د لهجو یادول نه وي اونه به ټوله خواري دیوي لهجي په یادولو صرف کوي اونه د لهجاتو دومره خیال ساتل چې له امله یې له تجویدي قواعدو سرغړونې ته نوبت ورسې

یا له امله یې د قرآن مجید په معانیو او مفاهیمو کې چې کوم تدبر او غور ته اړیتا ده هغه له پامه وغورځول شي او ټوله توجه د لهجو لورته شي!

تر ټولو لویه اوبنسټیزه پوښتنه داده چې دافن ولي یادولی شي؟ ددې فن غرض څه دی؟ ددې فن د یادولو بنسټیز غرض دادی چې مونږ د عظیم الشان قرآن د معانیو او مفاهیمو تل ته ورسو! او په داسې ندازېې ولولو ته به وایي چې زموږ رب مونږ ته مخاطب دی!!

یعنې ایاتونه په مجسم انداز کې وړاندې کړو! مثلاً: په قرآن مجید کې څو ډول ایاتونه دي، ځینې ایاتونه د عذاب او ثواب باره کې دي، ځینې کفارو او فساقتو ته د سزا او جزا ورکولو باره کې دي دا ایاتونه مونږ باید د "غم او حزن" په طرز کې ولولو! ځنې ایاتونه جنتیانو ته د بشارت او زیري په باره کې دي هغه باید د خوښۍ په طرز او لهجه ولولو! دادې فن غرض دی.

ټولي لهجي اووه دي، کومو ته چې مونږ په پیل کې اشاره وکړه او هم دا اووه ګونې لهجي اصلي دي، پاتې نورې لهجي فروعي او ښاخونه دي! چې د اصلي لهجو سره په یوځای کولو سره جوړېږي، چې په راتلونکې کې به دهرې لهجي سره یوځای ضمناً دهغو یادونه هم را شي، ددې لهجاتو مشق دي له هغه مشاق قاري څخه وکړای شي کوم چې په دې فن پوهیږي او ددې مضمون په لوست سره به تاسو د لهجو له نومو سره اشنا شئ اولږ تر لږه به د لهجو په پیژندلو سره وپیژنئ چې په کومو، کومو ایتونو کې کومي، کومي لهجي کارول کېږي؟

د عظیم الشان قرآن د ایاتونو په تلاوت کې د لهجو ترتیب توپیر لري بلکې دهر قاري د لهجاتو ترتیب له بل سره توپیر لري، لیکن زیاتره قراء (قاریان) په پیل کې بیات (لهجه) کاروي

دلته د "صنع بسحر" عبارت ترتیب ته په پام سره دهرې لهجي تعارف وړاندې کوو:

۱- صباء....

صباء په لغت کې "مطلع الشمس" یعنې له ختیځ لوري چلیدونکي هوا ته وایي، دا دغم او حزن لهجه ده، هرکله چې یو تن دغه لهجه اوري دهغه په طبیعت کې دغم، حسرت، اوډار کیفیت پیدا کوي، دا له دې پلوه ډېره خوږه لهجه ده، چې په یوه وخت پکې دغم او جمال دواړه کیفیتونه موندل کېږي، د قرآن کریم هغه ایاتونه

چې د حزن، غم، حسرت او الم پیغام لري هغه په دې لهجه کې لوستل کېږي هغه ایاتونه چې پکې د جنت او نعمتونو ذکر راغلي، په دې لهجه کې نه لوستل کېږي هغه ایاتونه چې د جهنمیانو ذکر پکې شوی یا فساد او کفارو ته د عذاب ورکولو ذکر پکې راغلی دندامت، حسرت مضامین پکې شته دهغو تلاوت په دې (صبا) لهجه کې ډېر مناسب دي.

په دې پوهیدل پکار دي چې په هره لهجه کې قرائت درې درجې لري، ۱- قرار ۲- جواب ۳- جواب الجواب، "قرار": هغه لومړۍ درجه ده چې پکې اواز لږ (تیت) او ښکته درجه وي؛ "جواب": دویمه درجه ده په دې کې اواز د لومړۍ درجې په نسبت څه لوړېږي؛ "جواب الجواب": درېیمه او آخري درجه ده په دې کې اواز پوره لوړولی شي، په لهجو کې د درېواړو درجو رعایت ضروري دی او د قراؤ ترمخ متداول دی، د صبا څو ښاخونه دي چې په هغو کې یو ښاخ یې "مقام منصوري" دی، دویم یې "مقام الحیدي" دی، د ځینو قراؤ په اند: رمل هم د صبا ښاخ دی، په دې مختصر مضمون کې د فروعی مقاماتو څېړل او ترې بحث غرض ندی!

البته دومره پوهیدل ضروري دي چې مقام منصوري ته "حزن الرجال" هم وایي، یعنې دهغه دادا کولو پر مهال ته به وایي چې گویا قاري ژاړي! یا د ژړا انداز غوره کوي! هم داسې د صبا نور ښاخونه هم شته لکه: صبا، زمزم، صبا، عشاق، او مقام حیدي په "مد" عوض "سره لوستل کېږي یعنې چېرې چې تنوین منصوب وي!

په شام، عراق مصر او نورو هېوادو کې د صبا لوستلو جلاطریقې شته په اصلي لهجه کې ټول متفق دي، یواځې د نومونو تر حده یوڅه اختلاف پکې شته دی، د صبا لهجې وروسته عموماً عجم لهجه لوستل کېږي،

صبا د غم په ایتونو کې لوستل کېږي او کله چې د غم ایاتونه ختم شي د غم او عذاب نه د خلاصون ذکر شروع شي، نو هغه په عجم لهجه کې لوستلی شي، همداشان د عظیم الشان قرآن هغه ایاتونه چې پکې تذکیر او تانیث وي هغه هم په صبا لهجه کې لوستل کېږي عجمي لهجه دوه ښاخه لري عجم عشیران او عجم خلوتی.

نھاوند.....

دا نھاوند سیمې ته منسوب ده، دا لهجه په اصل کې دخوښۍ لهجه ده، لیکن پکې د غم هم لږ امیزش شته، له دې وجې دغه لهجه یواځې په خوښۍ کې منحصر گڼل سم ندي، دا د لطفو او باریکو ځایونو څخه ده، پکې د شفقت او نرمۍ عنصر ډېر شته د علم النعمات استادان وایي: د نھاوند لهجه دهغه خوش رنگه گلاب او ښکلي گل په څېر ده، چې پانې یې په اوبو باندې لمدي وي! دا لهجه د انسان په طبیعت کې د محبت خوښ، او تازه گۍ کیفیت پیدا کوي د جوش او جذبي اشعار هم زیاتره په دغه لهجه کې ترنم کېږي کله په دې لهجه کې اذان هم کولی شي البته پکې اذان غیر معروف دی! د عظیم الشان قرآن هغه ایاتونه چې د جنت او جنتیانو ذکر په اړه دي په کومو ایاتونو کې چې د نعمتونو ذکر وي، د خوشالۍ او فرحت مضمون پکې وي یا هغه ایاتونه چې پکې الله (ج) په انسانانو او بشریت د احسانونو او مهربانیو ذکر وي یا د جنت او دهغه د بالاخانو، حورو غلمانو ذکر وي هغه په دې لهجه (نھاوند) کې لوستل ډېر مناسب او غوره دي، په دې کې یوڅه غمجن کیفیت هم شته له دې وجې هغه ایاتونه چې د قیامت ورځې، او دهغې د احوالو په اړه دي هغه هم په دې لهجه کې لوستل کېږي ددې فن د ځینو علماوو په اند: په هغو ایاتونو کې چې د الله (ج) صفتونه ذکر وي یا پکې داخلاقو، عباداتو او دعا ذکر وي هغه هم په دې لهجه کې لوستل کېږي دودریډو

کومه چې په حقیقت کې یواځې د چهارگاه په لهجه کې لوستل کېږي

چهارگاه د جلال، قوت او عظمت لهجه ده له دې وجې د عظیم الشان قرآن هغه آیاتونه چې دالله (ﷻ) په جلال، کبريائي او عظمت دال دي هغه په چهارگاه کې لوستل کېږي او مناسب دي، په دې لهجه کې یوڅه درد، غم او حزن هم شته، خو په دې لهجه کې مرکزي نکته، قوت، عظمت، استقامت او جلال دی، او د چهارگاه جواب الجواب ته ځینې قراء د "لحن الهندي" نوم هم اخلي او چهارگاه عموماً درست وروسته ویل کېږي خو د حجاز وروسته هم ویل کېدای شي.

۴- بیات...

داد عراق یوې قبیلې ته منسوب ده لنډه دا چې په دې لهجه کې درې امتیازي صفات شتون لري:

۱- ددې ادا په ډېره اسانه کېږي او یادول یې هم اسان دي، دغه وجه ده چې زیاتره قاریان په دې لهجه کې تلاوت کوي.

۲- دال لهجه دهرځای سره مناسب ده، یعنې ددې لهجې وروسته هره بله لهجه لوستل کېدای شي

۳- دایوه داسې لهجه ده چې په اوریدو سره یې اوریدونکي د ډارښکار گرځي نه، همداسې چې کله په حذر کې لوستل کېږي نو د ادائیګۍ انداز یې جلا وي، او په ترتیل کې یې انداز جلا وي، هر قاري دال لهجه په خواره غږ سره لوستلی شي دال لهجه له عراق څخه د حجاز ته نقل شوه، د حجاز خلکو پکې نوري زیاتونې وکړې، او بیا ترکیبي، شام، اونورو هېوادو ته وغځیده، او دهرې سیمې خلکو پکې نوري په زېږوري زیاتونې وکړې، لهجې ته "ام المقامات" یعنې د ټولو لهجو مور هم ویل کېږي، دا ډېره پراخه لهجه ده په دې کې

اوسکون لهجه ده، له دې وجې ځینې قراء یې زیاتره په سهار کې لولي، قرآني قصص هم په دې لهجه کې لوستل کېدای شي، دنه اوند لهجې څخه وړاندې او وروسته حجازي، صباء چهارگاه (چهارگاه) لوستل کېږي او زیاتره دنه اوند لهجې وروسته رست لهجه هم لوستل کېږي او بیات لهجه هم ترې وړاندې او وروسته لوستلې شي، دال لهجه صدیق منشاوي، مصطفی اسماعیل، شحات محمد انور او محمود شحات محمد انور په رابنسکونکي اوبڼه انداز سره لولي دمقام نه اوندې هم ګڼ بڼاڅونه شته لکه: نوا، حنات، صبی داتولي د عراقیانو په نزد ددې دځینو فن پوهانو په نزد نکریز (نګریز) هم دنه اوند بڼاڅ دی، او ځینې نور بیا نکریز د چهارگاه اوصباء مجموعه بولي او همدا نکریز (کومه چې له چهارگاه اوصباء څخه جوړه ده) ادا کول یې مشکل او قلیل الاستعمال دی

۳- عجمي (چهارگاه یا چهارگاه):

لغت کې عجم له عربو پرته نورو خلکو ته وايي. خو داسې نده چې دغه لهجه دکومي بلې ژبې ده، دا هم عربي لهجه ده، دمصري قراؤ په اند: عجم د صباء بڼاڅ دی، او چهارگاه بیا د عجم بڼاڅ دی، خوسه یې داده چې چهارگاه اصلي لهجه ده له دې وجې دلته مونږ بحث کې هم چهارگاه څېړو عجم چې د صباء یو بڼاڅ دی په هغه باندې بحث وړاندې تیر شو، په عجم او چهارگاه کې اختلاف یواځې د الفاظو دی په اصل کې یوه لهجه ده، یواځې په دوه نومو نومول شوي څوک یې عجم بولي او څوک ورته چهارگاه وايي، خو ځما دنیمګړو معلوماتو له مخې ددې وجه داده چې ځینې قاریان چهارگاه د لومړیو دوه درجو (یعنې د قرار او جواب) وروسته په جواب الجواب کې عجم لولي، کوم چې د صباء بڼاڅ دی، ددې عجمي په وجه قرار او جواب دواړو ته عجم هم وايي

د خوشالۍ او غم امیزش هم شته زیاتره عربي او اسلامي نظمونه ، شعرونه او نعتونه ، په دې لهجه کې لوستل کېږي ، اذان هم پکې کېږي ، دا لهجه د عظمت او جلال په ایتونو کې هم لوستل کېږي او د نرمۍ او عذاب په ایتونو کې هم ؛ هم دا راز د عظیم الشان قرآن هغه ایتونه کوم چې دمکالمو او حوادثو په باره کې دي هغه ایتونه چې دعا وي پکې دي ، هم د اشراف هغه ایتونه چې کوم مسلمانان جهاد ته بولي ، یا هغه ایتونه چې د خالق او مخلوق عظمت بیانوي ، هم دا راز د عظیم الشان قرآن کوچني سورتونه زیاتره په دغه لهجه کې لوستل کېږي ددې لهجې څخه ږاندې او وروسته هره لهجه لوستل کېدای شي بیات خوروفوعات او بڼاخونه هم لري :

اصلي بیات ... په دې کې د غم اړخ زیات دی اوله صباء سره زیات مشابه دی

کردي بیات ... دیات کردي یا حجازي لهجه هم نرمه ده او هم په جمال کې ځانګړی ده ، زیاتره وخت قاریان په دې لهجه تلاوت پای ته رسوي کومه چې ځینې فن پوهان دیات صدقه په نوم نوموي

بیات شوری : ددې پیل له حجازي څخه کېږي او اختتام یې په بیات ، دا لهجه ډېره لږ کارول کېږي او مشکله همده . هم دا راز نور بڼاخونه او فروعات یې هم شته لکه : ۴ بیات حسيني ۵ . بیات ابراهيمي ۶ . بیا لامي ۷ . بیات اصفهاني ۸ . بیات دوگاه ۹ . نوا ... دا ټول دیات بڼاخونه دي

۵ . سیکاه یا سیکاه :

ځینې خلک د اللفظ فارسی بولي ، دا مرکب دی د سه او گاه څخه سه معنی ده درې او د گاه معنی ده ځای له دې وجې چې دا لهجه زیاتره په درېیم لمبر لوستل کېږي ، دیات اورست وروسته داد غم او خوشالۍ دواړو مفهوم لرونکو ایتونو کې لوستل کېږي له دې

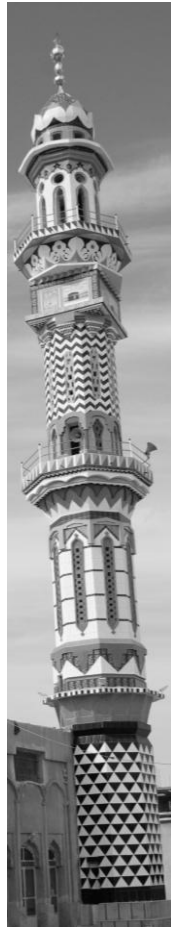
وجې زیاتره قاریان دا لهجه دخپل تلاوت لپاره محور او مرکز ګرځوي چې دنورو لهجوله لوستلو وروسته دویم واري بیا سیکاه لولي یا دهرې لهجې وروسته یې لولي دا لهجه د دنهاوند ، چهارگاه ، حجاز ، اورست وروسته لوستل کېږي او دیات ، حجاز ، اورست د سیکاه وروسته یې هم لوست ممکن دی ، د قرآن کریم هغه ایتونه چې پکې دیوي خبرې په اړه خبر ورکول مقصود وي یا پکې کومه قصه وي و یا د قیامت ورځې په احوالو مشتمل وي یا هغه ایتونه چې په سوال او جواب مشتمل وي یا په استهفام مشتمل وي یا هغه ایتونه چې پکې یوه نوحه زجر او اتوبیخ وي هغه په دې لهجه کې لوستل کېږي د سیکاه یو بڼاخ رمل دی کوم چې د سیکاه په منځ کې لوستل کېږي او د کوم خاص تاکید لپاره رمل کارول کېږي مثلاً : وړاندې سوال تیر وي دهغه سوال د جواب ایت چې راشي هغه په سیکاه سره لوستل کېږي

۲-حجاز...

دا لهجه حجاز ته منسوب ده ، دا هم ډېر پراخ مقام دی ، په دې کې خشوع ، حزن ، غم ، درد ، او الم کیفیات موندل کېږي ، ډېره مشهوره او بڼاسته لهجه ده ، دا لهجه شیخ القراء مصطفی اسماعیل ، شیخ عبد الباسط عبد الصمد او امیر النغم شیخ شحات محمد انور رحمهم الله او دهغه لائق فرزند محمود شحات انور یې په ډېر خواږه اوراښکونکي انداز کې لولي او په دې لهجه کې اذان هم ډېر مشهور دی ، د قرآن کریم هغه ایتونه کوم چې د قیامت په اوصافو مشتمل دي ، یا په هغو کې د غم ، حزن او درد مفهوم دی هغه د حجاز په لهجه کې تلاوت کېږي ، څنګه چې په صباء کې تلاوت کېږي ، حجاز د صباء او سیکاه وروسته تلاوت کېږي همدا رنگه د حجاز وروسته نھاوند ، سیکاه ، رست ، او بیات لوستل کېږي ، په خاصه توګه نھاوند او صباء

تعالی په دعا مشتمل وي، هم داسي په کومو اياتونو کې دالله (ﷺ) د اسماء حسنی ذکر شوی وي هم دا رنگه قرانې واقعات، قصص، فقهي احکامو اياتونه هم داسي قرانې دعاوي په دې لهجه کې تلاوت کېږي، دا لهجه عموماً دبیات او نهاوند وروسته تلاوت کېږي او درست وروسته صباء سیګاه چهارگاه، اویات لوستل کېدا شي، شیخ سید متولي عبد العال، راغب مصطفی غلوش، سید سعید اطهر بدوي، اوځینې وخت شیخ طبلاوي په دې لهجه کې ټول تلاوت کوي اوهم دا لهجه محور او مرکزیت ګرځوي دنورو لهجو وروسته دویم واریا درست لولي، ځینې قراء وايي: ماهور د چهارگاه ښاخ دی حقیقت دادی چې ماهور درست جواب الجواب کې نهايي درجه ده

اوس ترټولو اهمه دپام وړ پوښتنه دا پاتي ده چې کوم خلک لهجې نه پیژني نو هغوی دافن څنگه یاد کړي؟ ځواب دادی چې د هغو مشرانو قاریانو تلاوتونه دي اوري کوم چې پخپلو تلاوتونو کې زیاتره وخت ټولي لهجې لولي، لکه شیخ القراء مصطفی اسماعیل شو، امیر النعم شیخ شحات محمد انور (د نوموړي ځوی محمود شحات انور) تلاوتونه په کثرت سره او التزام اوریدو به یې طرز په ذهن کې کیني او بیا دهرې لهجې جلا، جلا طرزوي، چې کوم یو طرز محفوظ کړي نو پودي شي چې دغه تن لهجې هم یادولی شي، پاتي شوه دامستله چې اوس د طرز پیژندګلوي به څوک کوي چې دفلانۍ لهجې دا طرز دی؟ ددې لپاره لهجو داستاد قاري لارښوونو ته اړتیا ده خود داسي قاریانو شمېر دلته ډېر کم دی پای

په ډېره زیاته آسانی سره له حجاز سره یوځای لوستل کېداي شي، دحجازه څو ښاخونه دي د عراقیانو په اند: حجاز دیوان او حجاز غریب یې ښاخونه دي، ددې څخه علاوه دحجاز نور ښاخونه هم شته لکه حجاز همایون، حجاز قطر، حجاز مثنوي، حجاز یزادي، حجاز مدمي؛ حجاز مدمي نهايتي درجه غمگینه لهجه ده، اوکرد قبایلو کې یې یوبل ښاخ دی چې هغې ته خلک آجغ وايي، هم دارنگه زنګران او حجاز "کار" هم دحجازي لهجې ښاخونه دي یوبل ښاخ یې حجاز "کاکار" هم دی، زنګران ډېر کم کارول کېږي

۷....رست

دپته رصد هم وايي، دا د فارسي دلفظ "راست" مخفف دی، داهم ډېر پراخ او ښائسته مقام دی، او ددې سربیره په دې کې قوت، صلابت، اورخامت هم موندل کېږي، اوپکې وقار هم موندل کېږي، له دې وجې دپته "ملک المقامات" (د مقاماتو سردار) او ابو النعم ویل کېږي، دبیات وروسته ترټولو زیاته کاریدونکي لهجه ده، په دې لهجه کې اذان هم ډېر مشهور دی شیخ عبدالباسط زیاتره وخت اذان په حجاز کې او راغب مصطفی غلوش زیاتره وخت په رست کې اذان کاو، دا لهجه هم دتلاوت لپاره محور او مرکز ګرځیداي شي، څو ټول تلاوت په دې لهجه کې وکړای شي، او تبعاً نورې لهجې هم ولوستل شي، په دې کې حزن هم شته دی، او جمال هم، په دې کې د عظیم الشان قرآن د اياتونو تلاوت په ډېر رانښکونکي انداز سره کېږي، ددې لهجې امتیازي وصف دا هم دی چې هر څوک یې لوستلی شي، که هغه ورباندې پوهیږي او که نه، دحرمینو امامان په دې لهجه کې تلاوتونه کوي، داپه هغو اياتونو کې کارول کېږي چې زیاتره پکې دالله

د اسلامي حجاب سره د لویديځ د بنسټني او د حجاب ورځ

حسن مومند

د ظلم او جبر نه ډک دې قانون پر ضد د آواز پورته کولو او په حقوقی لحاظ د دې اقدام د نامشروعیت ښکاره کولو په موخه دنړۍ د اسلامي حرکتونو او تنظیمونو مشران په لندن کې د ۲۰۰۴ کال په جولای کې د اسلامي نړۍ د نامتو عالم یوسف القرضاوي په مشرۍ کې په یو جوړ شوي کانفرانس کې سره راټول شول، په همدې کانفرانس کې پریکړه وشوه چې د مسلمانانو میرمنو د حجاب یانې د شرعي ستر نه د حمایت او د حجاب پر ضد د شویو اقداماتو د غندنې په موخه به هر کال د ستمبر په ۴ مې نېټې په نړیواله سطحه د حجاب ورځ لمانځل کېږي، بس د همدغې ورځې نه تر نن هر کال د ستمبر په ۴ مې نېټې په ټولې نړۍ کې د اسلامي حجاب سره د مینې، ورنه د دفاع، په مسلمانانو میرمنو کې د دې حکم د بیا احیاء او پرې د لگېدلو بندیزونو پر ضد د کرکې ښکاره کولو په موخه مسلمانان دا ورځ د حجاب په نوم یادوي.

د اسلام او مسلمانانو پر ضد دا اعلان شوي اوسني صلیبي جنگ د پیل سره سم د اسلام شعائر، ځانگړې نښې او په اسلامي لار ښوونو او فرائضو کې د جهاد او اسلامي حجاب پر ضد د اسلام ضد کفري عناصرو له لوري د منظم پلان له مخې هڅې روانې دي پدې لار کې په ملیاردونو ډالر لگول کېږي او ټول اړین وسائل پکې په کار اچول

داد ۲۰۰۳م کال خبره ده، د همدې کال د ستمبر میاشت کې په فرانسې کې د مسلمانانو میرمنو په حجاب کولو د بندیز لگېدلو قانون تصویب او دوخت دولت ښه په شدت عملي کړ چې له امله یې د مسلمانانو ژوند په فرانسې کې ډېر ترېخ شو، د فرانسې مسلمانانو د فرانسې د دولت دې ظالمانه اقدام سره خپل شدید مخالفت ښکاره کړ، پر ضد یې مظاهري وکړې، ډېر مسلمانان د دې هېواد نه نورو هغو اروپايي هیوادونو ته کډه شول چې پکې پر حجاب بندیز نه و؛ دنړۍ کابو ټولو حقوق پوهانو د فرانسې دا اقدام د دې هېواد د اتباعو په شخصي ژوند کې مداخله او د لباس په انتخاب کې دخلکو د ازادۍ د سلېولو په معنی تعبیر کړ او د فرانسې دولت ته یې د دې قانون د لغوه کولو مشورې ورکړې خو دا چې ستونزه د مظلومو مسلمانانو وه نو فرانسه ډاډه وه چې له یو لوري پرې هم د فشار وار دېدلو خطر نشته نو ځکه درناگانو، رونقونو، ښکلاو خوشبویانو او ازادۍ دې هېواد دهیچا خبرې اورېدل او منل اړین ونه بلل، په خپل ضد ټینګ ودرېدلو، په هېواد کې د میشتو ۲ میلیونو مسلمانانو شخصي او مذهبي آزادي یې سلب او د نامعقولو پلمو په مقابل کې یې د دوی احساسات تر پښو لاندې کړل.

وحشت کښو ته دلویدلو نه ژغوري نو د داسې مېرمنو ټول لویديځ دښمن وي او د اسلامي نړۍ سیکولران یې په بدونو مونږ یادوي ، د داسې مېرمنو په باره کې داسلامي نړۍ سیکولران او غربي مزاجي خلک وايي چې دا باسواده مېرمن ولې ځان په کور کې ضایع کوي؟ ولې د مشرانو فشار قبلوي؟ ولې د عنعناتو په وړاندې ماتې خوري؟ او ولې د ملایانو خبرې مني؟

او په غربي ټولنې کې خو دا کار بیخي د پرمختګ ضد ، د بشر حقوقو خلاف او د شخصي ازادۍ سلېول ګڼل کېږي لویديځوال او داسلامي نړۍ تش په نامه روشن فکران خو بیا په هغه مېرمن د پریزیا په قهر وي کومه چې د سختې اړتیا په صورت کې له کوره بیرون په داسې حال کې راوځي چې سرمخ او نور ټول بدن یې پټ وي.

په نړۍ کې چې هر تش په نامه روشن فکر ، ډیموکراسي پلوی خپرونکی ، د بشر د حقوقو مدافع یا سیکولر سیاسي مشر د انساني ټولنې د پرمختګ ، د اقتصادي ودې علمي ترقۍ یا تهذيبی ارتقا په اړه غږېږي نو خپل نفرت د داسې مېرمنو په وړاندې ښکاره کوي چې د خپل ځان په اړه د حرصناکو او هوسناکو غلیظو نظرونو نه را پیدا کېدونکو ناسمو افکارو او ارادو په نتیجه کې یې د خپل عزت د بایللو د خطرناکو حادثاتو نه د ځان ژغورلو په موخه په خپله خوښه بیرون ته دراوتلو پر مهال خپل سر ، مخ او ټول بدن پټوي .

د مسلمانو مېرمنو د حجاب او دخپل دین د لارښوونو سره سم دستر کولو سره ددوی دښمني ولې دومره جوړه ده؟

اصل خبره داده چې نړیوالو رسنیو (چې ورباندې دیهودو قبضه ده) څرنگه چې د غربي کلتور دخپراوي او پرنړۍ یې د مسلط کولو لپاره ډېرې زیاتې هڅې او پدې لار کې بی حده زیات لګښتونه کړي نو همدارنگه پخپله دلویديځوالو په زړونو کې دخپل کلتور سره دبی حده زیاتې مینې د پیداکولو لپاره هم بیا دورسنیو دومره

شویدي ، دې هڅو اوس د کلتوري یرغل بڼه غوره کړېده او لکه د عسکري یرغل پدې یرغل کې هم ټول استعماري ځواکونه یو موټی دي ، دوی ټول په یوه خوله اسلامي شعائر او داسلامي ثقافت ستر علامات دښستپالنې او ترویستی نښې ګڼي او هغه لویديځ چې خپل ځان د بشري حقوقو محافظ بولي او هرانسان ته په مدني ژوند کې د شخصي آزادی ورکولو سترې دعوي کوي دهماغه لویديځ په فرانسې ، هالنډ او ډنمارک کې د مسلمانانو د شخصي ازادۍ د سلېولو په لړ کې د مېرمنو په حجاب بندیز لګول شویدی او په یو لړ نورو کې هم د بندیز لګیدلو لپاره هڅې روانې دي .

داسمه ده چې د اسلام نشأه ثانیه لویديځوال وار خطا کړيدي او اسلامي لارښوونو ته د ژمنتیا تېز خپرېدونکي احساس د لویديځ د دولتونو او ولسونو لپاره د تشویش سبب ګرځېدلی ، لویديځوال غواړي چې مسلمانان تش په نوم مسلمانان وي ، پکې د اسلام هیڅ رنگ او نښه نه وي او دخپلو ټولو لارښوونو نه لرې وي خو بیا هم د مسلمانانو د عامو عباداتو په اړه ددوی دریځ نرم دی ، دلویديځ په یو ګوډ کې به هم تا څوک له عبادت نه منع نکړي او نه به ته کله په دې اړه دکومې ویرې ښکارشي ؛ ته شپه او ورځ لمونځونه کوه ! روژې نیسه ! زکاتونه ورکوه ! هر کال حج کوه خیراتونه کوه ! عام المنفعة ادارو سره مرستې کوه ! نادارو خلکو سره کومکونه کوه ! شپه او ورځ تلاوتونه کوه ! تا به څوک ددې یو شي نه هم منع نکړي ، نه به ورباندې په عام محضر کې اعتراض وکړي ، نه به هم ستا پرضد کوم تحریک وچلول شي او نه به هم ستا پرضد په رسنیو کې اواز پورته شي خو چې کومه مسلمان مېرمن دبی حده زیاتې اړتیا په اساس په خپلې خوښې او ارادې دخپلو بچو د پالنې او روزنې لپاره دکور په نوم ډېرې مهمې او بنسټیزې ادارې او پوښتني تربیوي او روزنیز مرکز ته ځان وقف کړي او په ډېر پاک احساس د معاوضې پرته داستر اخلاقي مسئولیت ادا کوي او انساني نسل د بد اخلاقی او

کوښښونه کړيدي چې په نتيجه کې يې اوس لويديځوال دخپل کلتور سره دجنون ترحده مينه کوي او همداکلتوردخپل ژوند ټول متاع گڼي.

دغربي کلتور روح څه دی؟ فحاشي، عرياني، او دجنسې غوښتنو دپوره کولو لپاره ترهغه حده ازادي چې پکې دسپو او نورو حيواناتو سره دجنسي اړيکو ټينګول او ښه په افتخار يې خلکو ته ښودل عيب نه وي، لويديځوال پدې کلتور دهرڅه قربانولو ته تيار دي او داسې گڼي چې په نړۍ کې يې دټولو شومو اهدافو پوره کېدل ددې کلتور دژوندي ساتلو او پرنيوالو يې په مسلط کولو سره تړلي دي؛ بلکې ددې نه هم يو قدم وړاندې خپل وجود او بقا دخپل کلتور په بقاکې ويني او ددې کلتور پناه خپله پناه گڼي؛ نه پدې دچاسره سودا کولو ته تيار يېږي او نه هم په نړۍ کې ددې مخالفين زغملای شي؛ کومه مېرمن چې په شرعي حجاب کې دکور نه بهرون راوځي لويديځوال يې داسې گڼي لکه چې عملا يې ددوئ کلتور چيلنج کړی وي نو ځکه يې حجاب دهېواد امنيت ته خطر گڼي او پرې بنديزونه لگوي؛ گڼي حجاب او ديوهېواد امنيت ته خطر جوړېدل؟!.

دلته دا خبره هم ديداولو وړ ده چې دستروملتي نیشنل شرکتونو هغه مالکان چې دهېوادونو دسياستونو دبدلولو ترحدو اثر رسوخ لري دحجاب سره دمخالفت په راپيدا کولو او دفحاشۍ په خپرولو کې دهغوئ هم لوی لاس دی؛ په يوې جړېدې کې په نشر شوي مضمون کې مې ولوستل چې دسړو دهوسناکو نظرونو او دمېرمنو دېې حجابۍ ترمنځ چې کومه رشته قائمه ده له دې لارې په نړۍ کې دسونو ملياردو ډالرو تجارت او کاروبار روان دی او دعريانۍ او فحاشۍ تحفظ او ورته وده ورکول دهمدې کاروبار دبقا جنگ دی، دا کاروبار دآرايش او زيبايش دوسائلو او دلbas دانواعو او ډولونو دفن نه پيل کېږي او دفحش فلمونو او دجسم فروشۍ ترنيوالی مافيا رسېږي، دا کاروبار او پکې ډېره ستره پانگونه ډېره حيرانونکي ده،

دپښو دنوکانو نه نيولې دسر تروښتانو پورې دهراندام دترئين او آرايش دوسايلو دبرابرولو لپاره په زرونو لوی ملتي نیشنل شرکتونه کار کوي، يواځې دويښتانو دښکلا لپاره دشامپو نه نيولې تروښتانو دنيغولو او تاوولو، رنگ ورکولو او غوړ ښکاره کولو بډلو لپاره په سو نو ملتي نیشنل شرکتونه دوسايلو په برابرولو بوخت دي.

نو دپښو دنوکانو نه دسر تر ويښتانو دمېرمنو دبدن يو غړی هم داسې ندی پاتې چې دکاروبار موضوع نه وي گرځول شوي او دنمايشگرو مېرمنو په صورت کې دتلویزون په پردو نمايش ته نه وي وړاندې شوي؛ دا هرڅه په دومره هنر کېږي چې هره مېرمن يې تقليد ته هڅول کېږي او په همدې چل په ناشعوري ډول هره مېرمن دبازار زينت وگرځول شي چې له امله يې ټولنه دهيجان او جنسي بی لاريتوب ښکارشي، ددې لپاره چې پدې بل اور تېل واړول شي او کاروبار لاپراختيا ومومي ورته دفحش موادو دتيارولو او خپرولو لوی صنعت رامنځته شوی چې له لارې يې هر کال ۷۰مليارده ډالر لاسته راځي، پدې کې ۱۵مليارده ډالر يواځې دامريکا نه ترلاسه کېږي، هر کال د ۲۰ملياردو ډالرو فحش فلمونه خرڅېږي، ۸مليارده ډالر په مجلو او جرايدو کې دفحش عکسونو دخرڅلاو له لارې گټل کېږي او پکې ترټولو بد کاروبار د۱۳کلونو نه دکم عمر لرونکو انجونو دفحش فلمونو او عکسونو دی، په انټرنيت کې ددوئ د۱۰۰زرو نه زياتې پاڼې دي چې له لارې يې هر کال ۳مليارده ډالر گټل کېږي، په انټرنيت دټولو فحش ويب پاڼو شمير ۴مليونو او ۲سوه زرو ته رسېږي چې ددې ويب پاڼو نه دنړۍ نيږدې ۳مليارده انسانان فلمونه او عکسونه خپلو کمپيوټرونو ته اړوي او له ځانونو سره يې ساتي؛ يواځې په امريکا کې ۳لکه او ۲۵زره انجونو د عکسونو او فلمونو لپاره دخپل بدن نمايش کوي.

په ټولنې کې دهمدې هيجان له پيدا کېدلو او په هر مقام دمېرمنو دبرښلولو له امله په لويديځه ټولنه کې دناجاييزو جنسي اړيکو يو طوفان دی او جسم فروشۍ

پکې د یو نوي کارو بار بڼه غوره کړیده چې دنړۍ ددېرو غریبو او آفت وهلو هیوادونو نه د کم اولږ زیات عمر لرونکې انجونې هم ورته راوستل کېږي چې دې هم اوس د یو بل مستقل کارو بار شکل غوره کړی.

د فحاشۍ پدې سیلاب کې نړۍ ته دارمونو انسانانو دېر لوی نسل راغلو، یواځې په امریکا کې هر کال کم عمره انجونې یو میلیون کوچنیان زیږوي چې پکې زیاتره خیراتي ادارو ته سپارل کېږي د پلار او مور د شفقت د سیوري نه محروم دا کوچنیان چې په خیراتي ادارو کې په هرڅومره زیاتو خوندونو او مزو کې راستر شي خو په فکري لحاظ فساد خوښوونکي او د بلوغ سره سم قاتلان، لوټماران انسانان ټیښتونکي او دمېرمنو عزت لوټونکي وي، پخپله لویديځې رسنۍ وايي چې په هرې دقیقې کې ۱۲۰ مېرمنې د جنسي تېري ښکار کېږي. نو سره له دې چې دلویديځ دې فحاش او عریان کلتور انساني ټولنه ددې پرې سترې بد اخلاقي او فساد ښکار کړیده خو چې ملتې نیشنل شرکتونو ته ترې هر کال ملیاردونه ډالر گټه رسېږي او بیا رسنیو ته ددې شرکتونو له لوري په یو او بل نوم دېرې زیاتې پیسې ورکول کېږي نو دلویديځ د لیکوال، څېړونکي، مبصر، د مدني چارو کارپوه، دبشر د حقوقو مبارز او سیاسي مشر له لوري یې پر ضد یې آواز نه پورته کېږي، او اوس یې چې تاوانونو لویديځ ور خطا کړی او د ټولنې کوم درد مند فرد یې پر ضد آواز پورته کوي نو چندان گټه ځکه نه کوي چې له یوې خوا غربي ټولنه پدې اړه د گمراهۍ د پرو جوړو کندو ته پریوتې او له بلې خوا د داسې آواز د بی اسره کولو لپاره نړیوالې رسنۍ هم دېرې ژر په خوځښت کې راځي ځکه چې ملتې نیشنل گڼ شرکتونه د یهودو دي او په نړیوالو رسنیو هم د همدوئ قبضه ده.

نولنډه دا چې کومه مسلماننه مېرمن چې په پرده کې له کوره راوځي نو دا مېرمن د دوی دخپلو گټو لپاره گواښ او دخپلو گټو پر ضد یو گرځنده اشتهاړ گڼي نو ځکه یې په حجاب بندیزونه لگول کېږي او په بدو نومونو هم یادېږي

دمسلمانو مېرمنو د حجاب پر ضد دې اقداماتو او سلوک موږ خفه کړي یو خو پرې حیران او دېر پریشان نه یو، حیران خو ځکه نه یو چې دا مهال ددوه طاقتونو د پره ستره مقابله روانه ده، یو لور ته دماده پرستی، شهوت پرستی، عیش پرستی، افراطي ازادی، وحشت او بدفعلي فکر دی چې ټول لویديځ یې تر شا ولاړ دی او په نوم ښځه بر بندول، د هرځای زینت جوړول او قدم په قدم ترې خوند او لذت اخستنه اسانول او عامول ددې فکر مجبوري ده خامخا به یې کوي نو تعجب به ولې پرې کوو؟

بل لور ته دانسانیت شرافت، اخلاقو، عزت، پاک لمنی او د فطرت اصولو ته د ژمنتیا فکر دی؛ دې فکر ته اوس الحمد لله په شرق او غرب کې زموږ ځوان نسل په دېرې تېزۍ رانېږدي کېږي؛ په ځوانو کې د بدلون راوستلو د اقدام عزم یې کړی، فطري اصولو او اسماني لارښوونو ته په دېر سرعت راستنېږي چې د شرعي حجاب سره د مسلمانو مېرمنو د مینې د پروالی او دکارولو کثرت یې لویه ښه ده؛ اوس هاغه پخوانی وخت ندی چې دفتر، شفاخانه، مکتب او پوهنتون کې به مسلمانې مېرمنې وې خو د حجاب تصور به هم نه و اوس پدې هرځای کې باحجاب به مېرمنې ښې دېرې وي؛ او یواځې په اسلامي هېوادونو کې نه بلکې په لویديځ کې یې هم د مسلمانو مېرمنو سره دومره قدر او اهمیت دی چې هره یوه پرې اوس لکه د شهیدة الحجاب، مروه الشریینې، په څېر سر ورکولو ته تیاره ده ځکه چې دروانی پېرې اسلام ته ژمنه هره مسلماننه مېرمن پدې پوه شویده او بڼه په جهر وايي چې شرعي حجاب اوس په شخصي ژوند کې زما د ازادۍ ښه ده، دامې پت، عزت، شرافت او حفاظت دی، دامې وقار، اعتبار او افتخار دی او همدا زما نښان دی؛ لویديځ هم باید دا حقیقت ومني او چې دبشر حقوقو او آزادی ته ځان ژمن بولي نو د بندیزونو لگولو پرځای دې خپلو اتباعو ته په شخصي ژوند کې ازادي ومني.

لېکوال: د اسلامي نړۍ مفکر عالم مولانا سید ابوالحسن علی "ندوي" رح - ژباړه: ابو ظهیر

اسلامي هیوادو کې

د اسلامیت او مغربیت ترمنځ کشمکش!

اسلامي نړۍ کې د جدیدیت او مغربیت ملاتړي او ناقدین

نهمه برخه

د کمال اتاترک فکري روزنه! اودهغه د ذهنیت او مزاج طبعي ځانګړنې:

مصطفی کمال خپل قوم ته ویلي، مونږ باید دیوه مذهب او ښایسته قوم لباس په تن کړو، نور باید دنیا ته دا ښکاره کړو چې مونږ یو لوی قوم یو! مونږ ته دیو بل ناپوه قوم خلک دا موقع نه راکوي چې په پخواني زاړه فیښ پورې وځانډو! مونږ ته له زمانې سره یوځای یون پکار دی (ibid p. ۲۲۰)

له غربي تهذیب سره دهغه (مصطفی کمال) په زړه کې دومره مینه وه چې د تقدس او احترام تربرید هم پسي وراوښتي وه، آن چې په اعصابو او جذباتو یې هم دهغه د اثر دورې پرېوتې وې، ددې په یادولو د اتاترک مستند سوانح لیکونکی "عرفان اورګا" (irfan orga) لیکي:

ددې وروسته یې په ذهن کې په اصلاح شوي او نوي قالب کې د ترکیبې داچولو تخیل و، خودهغه په برخه چې کوم انساني قوم رسیدلی و، هغه دبیزارو، ناهیلو او ترهیدلو خلکو ټولې ته ورته وه... څنګ چې په جنګ کې یونوی شامل شوی عسکر وي! هغه دیوه داسې سړي په حیث په یواځې سرکار پیل کړ، کوم چې د ځواک سرچینه و، هغه له ځان پرته په بل هیچا د فیصلي باور نه لاره، تل دنورو په چارو کې لاسوهنې ته لیاوال و، (ibid p. ۲۴۴)

مصطفی کمال چې دوس تر حده به د کوم شي زیات تلقین کاو او پخپله یې په هغه عمل هم کاو، هغه د نوي خدای (تهذیب) پر جوش منل او هغه ته وفادار حواریتوب وه، هغه د الفظ (تهذیب) د هېواد له یو سر نه تربل خور کړ، کله به چې دهغه په اړه یې خبرې کولې، له سترګو به یې ځلا پورته شوه، په مخ به یې یو داسې کیفیت ښکاره شو، ګواکې تابه ویلي چې د مراقبه جنت په وخت کې دیوه صوفي مخ دی (ibid p. ۲۷۳)

ددې لپاره چې ترکان ژر تر ژره ځانونه د غربانو په رنگونو رنگ کړي اوله سره ترېښو دهغوئ پشان شي

د تهذیب په اړه دهغه اند او تخیل څه و؟ او د ترک قوم لپاره یې څه غوښتل؟ ددې ځواب په لاندې وینا کې کښل شوی لیکوال لیکي:

اتردې چې ترمنځ یې هیڅ یو امتیاز هم پاته نه وي خو تاګس نه ګوید بعد ازین من دیګرم تودیګری !!

هغه دترک خولۍ او دبل لباس په سرکول له قانونه سرغړونه اعلان کړه په ځای یې دهیت استعمال لازم کړ ، په دې اړه یې له دومره شدت څخه کار واخیست ، چې شاید له دې پرته دترک قوم لپاره دعزت بل شرط نه وي ! دا دهیت خونړۍ جګړې آن دصلیبې جنگ بڼه غوره کړه ، ترک سوانح لیکونکي دامعرکه داسې یاده کړي:

فساد اوبلوا زیاته وه او حالت دومره له خطر ډک و چې دبحر احمر په غاړه یوه کرزو ته هروخت دتیار سئ حکم ورکړل شوی و ، په هېواد کې ځای په ځای بیړنې محاکم جوړ شول ، هغوئ خپل بیړنۍ کارپیل کړ ، دې کار بلوایان نور هم مشتعل کړل ، ددینې کړیو هغو غړو چې خلک یې پاڅون ته هڅولي وو ، په دار وځړول شول او یا دیته اړ شول چې ځانونه پټ په تیښته وباسي ! هیڅکله یې له رحم او عاطفې کار نه اخیسته ، مصطفی کمال دخپل جوړکړي دپلان بشپړولو پریکړه وکړه ، ورته په دې پروانه نه راتله چې دهغه دبشپړولو لپاره کوم زرایع او وسائل کارول کېږي ؟ ډلي ، ډلي خلک نیول کیدل ، یواځې په دې تور چې هغوئ مذاق کړی وو ، په دار وځړول شول ، مجرم اونه مجرم یوشان دو حشت ښکارول ، هغه نه په تحقیقاتو کې دعجلی کولو له امله چاته سرزنښت ، ورکړ اونه یې دقوم خونې ته په شکست ورکولو کې تامل وکړ ، زیاتره وخت به یې دتکبر په لهجه ویلي: زه یواځې ترک یم ، ځما شکست به دنړۍ شکست وي ! دا جعلې او غرضي جنون یې هغو خلکو ته هم ورنقل کړی و چا چې به هغه دترکیې دنجات ورکوونکي او... لقبونه کارول ...

بالاخردهیت په جنگ کې هیټ برلاسی شو ، محاکم کامیاب شول ، ولس شکست وخوړ ، مصطفی

کمال ددې لپاره چې نړیوالوته خپله دا بریانونه ښه څرګنده کړي ، په ۱۹۲۷ز کې مکه معظمه کې دموتمر اسلامي جوړي شوي غونډې ته یې دخپل پارلمان یوتن غړی "ادیب ثروت" داستازي په توګه ور واستاوه ، ادیب ثروت هغه یواځینۍ مسلمان استازی و چې هیټ یې اغوستی او په موتمر کې شریک و ، له امله یې دنورو هېوادو استازو په ډېر انقباض تریو ټنډو هغه ته هرکلی ووايه (ibid p. ۲۲۵)

په هر صورت داتاترک پرژوند داجمالي رڼا اچولو سربیره دهغه دمزاج په ځانګړتیاوو ، دهغه دکردارونو او کارنامو بیانولو په لړ کې یادلیکوال لیکي:

هغه پخپل ژوند کې له رنځونو اوناھیلیو سره هم مخ و له دې وجې ورته ډېر لږ دخوښیو فرصتونه په لاس ورغلي ، هغه له غریبانو سره مینه او له شتمنو خلکو نفرت کاو ، دمفکرانو او عالمانو څخه ډاریده ولې دهغوئ ځواک یې له خپل ځواکه ډېر ګاڼه ، دشرابو ، میرمنو اوموسیقی زیات شوقی و ، هم یې له هغو ټولو خلکو نفرت کاو ، چا چې ورسره اختلاف کاو ، اګرکه چې هغه به کله ، کله هغوئ دخپلو غرضونو لپاره هم استعمالول ، هغه دخپل عزم ، ځواک ، سخت مزاجۍ او دذهن صفایې لوړ مقام ته رسولی و ، دهغه مزاج اوژمنتوب دواړه له یوبل سره په هم آهنگ کیدو وړاندې شول او پرمختګ یې وکړ ، دهغه دسترتوب راز دا و چې مقاصد یې محدود او معین وو ، یومعاصر دولت دخپلو څرګندو اومعلومو حدودو دننه جوړول ! ددې ترڅنګ دهغه بل خصوصیت دا و چې دشکست اوتباهۍ خولي ته پدغورځیدو و وروسته به هم پخپل فکر او آند ټینګ ولاړ او له هغه نه په شاتګ کولو ته تیار نه و (ibid p. ۲۹۶-۲۹۷)

دکمال اتاترک اصلاحات اودهغه انقلابي ګامونه:

کړل، دسویس دیوانی قوانین او دایتالیا فوجداری قوانین، دجرمني نړیوال او عامه قوانین او داروپا ټولنیز قوانین یې راوړل نافذ یې کړل، دینې زد کړې یې ممنوع کړې، پرده او حجاب کول یې له قانونه سرغړونه اعلان کړه، مخلوط سیستم یې پلي کړ، د عربي حروفو په ځای یې لاطینی حروف دود کړل، په عربي ژبه کې یې اذان بند کړ، د ترک قوم لباس یې تغیر کړ، دهیت استعمال یې لازمي کړ، لنډه چې کمال اتاترک دیاد انگریز تاریخ پوه په وینا د ترک قوم او حکومت دیني اساس له بیخ اوربښو ختم کړ او د قوم نظریه یې بدله کړه (ATATURK P. ۲۸۰)

کله چې اتاترک پارلمان ته د هېواد د سیکولر گرځولو وړاندیز پاڼه وړاندې کړه، او په پارلمان کې یې کومه وینا کړې دهغې دلنډیز په وړاندې کولو عرفان اورگا لیکي:

مصطفی کمال په کال ۱۹۲۴ز کې د مارچ په ۳مه نیټه پارلمان ته یو پریکړه لیک وړاندې کړ، په هغه لیک یې ترکیبي ته دیوي بي دینه هېواد ښه (SECULAR) ورکړه او د خلیفه منصب یې ختم کړ، د وړاندېز پاني وړاندې کولو پرمهال مصطفی کمال په ازادانه توگه بحث وکړ، هغه وویل: چې عثماني سلطنت د اسلام په اصولو جوړ و او اسلام دخپل اصلیت، جوړښت او اندونو له پلوه عربي دی، هغه د پیدائښت نه تر مرگه دخپلو پیروانو ژوند تشکیلوي او هغوی پخپل یوه مخصوص قالب کې ځایوي، دهغوی امیدونه زندگی کوي، دهغوی د زورتیاوو او پرمختیاوو وړاندې خنډونه ایجادوي، په هېواد او حکومت کې د اسلام پرلپسې پایښت له امله به هېواد او حکومت تل د خطر ورو او ستونزو سره لاس او گریوان وي (ATATURK P. ۲۴۱)

دهغه نویو پریکړو او اصلاحاتو چې د اسلام په راتلونکې کوم اغیز پریبانه اوله امله یې څومره لري وتڼ

د کمال اتاترک مشهور انگریز سوانح لیکونکی (H. C. ARMSTRONG) دهغه په اصلاحي او انقلابي کردار باندې درنا اچولو په ترڅ کې لاندې الفاظ کښلي:

اتاترک په چل ول او د ځواک په کارولو، دهغو قوي او عمومي کارونو په بشپړولو لاس پورې کړ، کوم چې هغه پیل کړي وو، هغه دا پرېکړه هم کړې وه چې ترکیه له خپلې زړې او متعفن ماضي نه به ځان جلا کوي، هغه د سیاست هغه پخوانۍ قالب رښتیا مات کړ، سلطنت یې له دیمکراسۍ سره اشنا کړ او ترکیه چې یو شاهي (EMPIRE) رژیم یې درلود، په یو معمولي هېواد یې بدله کړه او یو دیني سلطنت یې یو حقیر جمهوریت وگرځاوه، هغه سلطان (خلیفه) معزول کړ، د پخواني عثماني سلطنت سره یې ټول اړیکې پریک کړل، اوس هغه غواړي او هڅه کوي چې د قوم عقلیت، پخواني تصورات، اخلاق، عادات، لباس، دخبرو طرز، ادب، ژوند، اود کورني ژوند ترجزیا تو هرڅه تغیر او بدل کړي، دکومو په وجه چې ترکانو ماضي د شرقي چاپیریال سره تړلي، د گلي انقلاب او بدلون دغه کار دنوي سیاسي قالب له جوړولو زیات ستونزمن و، ورته ددې کار دستونزو پوره ادراک او احساس و، یوځل هغه ويلي: ما په دښمن فتحه او غلبه وموندله او هېواد مې ونيو نو ایا زه به په قوم باندې هم غلبه وموم !!! ایا قوم به مفتوح کړم؟ (GREY WOLF P. ۲۸۷)

په رښتیا کمال اتاترک پر ولس غلبه ومونده، هېواد یې داسي سیکولر (لادین) دولت وگرځاوه، چې په هغه کې اسلام درسمي دین ښه نلري، دین او سیاست یې سره جلا کړل، او پرېکړه یې وکړه چې دین د هر انسان ذاتي معامله ده هر سړي کولی شي چې ځانته هر دین چې غوره یې بولي خوښ کړي، پرته له دې څخه چې هغه (دین) له سیاست سره یوځای کړي، د خلافت اداره یې ړنگه کړه، شرعي اداري، محاکم او اسلامي قوانین یې له هېواده بیرون

د حمامونو ګرمولو لپاره د سون توکو په توګه سیزل شوي و ه ، زموږ په وخت کې د کتابونو د سیزلو لږ کې هتله هغه ټول څه وکړل ، چې هغه کولی شول ، اگرکه نن سبا د چاپ خونو په وجه ظالمو واکمنو لپاره دغه لورته په ګام پورته کولو کې ډېر کم بری لیدل کېږي او مشکله ده چې کامیاب شي .

څېړنه : دلته په دغه روایت کې غربي لیکوال د اسکندريه کتابتون د سیزلو هغه روایت ته اشاره کړې ده ، چې په استناد یې د حضرت عمر (رضي الله عنه) په حکم د اسکندريه علمي ذخیرې ته اور اچول شوی و !! له تاریخي او علمي پلوه دغه روایت کوم اصل نلري ! یواځې تشه افسانه پاته ده او انبساط مولانا شبلي نعماني پخپل فاضلانه کتاب (کتب خانه اسکندريه) کې د دغه روایت علمي او تاریخي حیثیت بالکل ختم کړی دی یاد لیکوال لیکي :

دهتلر هم عصر مصطفی کمال (اتاترک) بیا یوه ښه موزون طریقه غوره کړه ، د ترک امپراطور هدف دخپلو وطنوالو اذهان دهغه ایراني تمدن له چاپیریاله ازادول وکوم چې ترکانوته په ورته کې پاتې و او په زور یې د غربي تهذیب قالب ته ور واچول ، هغه د کتابونو سیزلو پر ځای د تهجي حروفو په بدلولو قناعت وکړ ، ددې قانون دپلي کولو څخه وروسته د ترک غازي لپاره د چيني شاه ، یاد عربي خلیفه د نقالي اړتیا نه وه ، عربي ، ترکي او فارسي علمي ذخایر وته اوس دنوي نسل لاس رسی ممکن نه وو ، د کتابونو سیزولو ضرورت نه و ، ولې تهجي حروف چې د کیلي حیثیت لري ، هغه لغوه شول ، اوس هغه ذخایر په ډاډمنه توګه په الماریو کې بند پاته شول ، دخوتنو عمر خورلو عالمانو پرته ورته نور څوک د لاس وروړو پاتې نه ول . (۵۱۹ _ ۵۱۸ P) نوربیا

لرونکي بدلونونه رامنځته شول ، هغو په نغوته عرفان اورګا لیکي :

پارلمان چې کومي پریکړې وکړي ، دهغو ډېره لږه یادونه اوڅېړنه وشوه ، په حقیقت کې هغو په اسلام دیوه دروند گذار او مرګوني پیغام حیثیت لاره ، د تعلیم په اړه د وحدت قانون په ښوونیز ډګر کې د اوږدو بدلونو لامل شو ، هغه ښوونیز نظم ونسق چې د دغه جمهوریت د حدودو د دننه ولیدل شو ، په ترڅ کې یې ټول تعلیمي سیستم د پوهنې وزارت په واک کې راغی ، دې بدلون د مدرسو په هڅو او دهغو علماوو او استادانو په ازادۍ منفي اغیزو کړ چاپې له دې وړاندې په یو ازاد او خپلواک چاپیریال کې زده کړې کولې ، بل ګام یې د دیني چارو د ادارې جوړول و ، کومه چې دیوه رئیس دریاست لاندې راځي ، دانوي اداره د دیني چارو او اوقافو د پخواني وزارت په ځای یې رامنځته کړه ، د چاپ په ذیمه چې د دغه وزارت اړوند دیني چارو رهبري ، دخیراتي او قافو اړوند امور و تنظیمول ، د مسجدونو او ایتم خونو جوړول او دهغو پالنه دي ، وړاندې د دغه وزارت دندې وي ، خو د چارو نظام یې زیات ناسم او ډېر شرمونکی و .

د عربي رسم الخط په ځای لاتیني رسم الخط یې دود کړ ، د ترک قوم په ژوند کې یې یولو

انقلاب راوست او یو داسې نوی نسل یې وروژه چې دخپل پخواني تهذیب او کلتور سره یې تړون پاتې نشو ، په پخواني تهذیب او کلتور ، علم او ادب باندې ددې انقلاب چې کوم اغیز پریوت هغه زموږ د زمانې منلي غربي مفکر او تاریخ پوه (ARNOLD TOYNBEE) پخپل کتاب (A STUDY OF HISTORY) په ډېره ښه توګه انځور کړي هغه لیکي :

دیوه پخواني روایت له مخي د اسکندريه کتابتون ذخیره کومه چې دنهه سوه نه د زیاتو کلونو محصول وه ،

د مجلې ژورنالیزم

Magazine Journalism

درېیمه او وروستۍ برخه

زلمی افغان

د مجلې او ورځپاڼې ترمینځ

د مجلې دندې:

مجله د خپلو لوستونکیو لپاره لاندې دندې ترسره

کوي:

۱- ورځپاڼې عادي او عمري مینه وال لري؛ خو

مجلې د هیواد په کچه ځانگړي او عمده مینه وال لري.

* تفریح ورکول.

۲- مجلې په میاشت کې یو ځل خپریږي او

ورځپاڼه هره ورځ. لوستونکي ځکه ورته پام اړوي، چې

مواد یې ژور، دقیق او په اوږده زمانې واټن سره تهیه شوي

وي.

* د معلوماتو اړاڼه کول.

* د عامه ذهنیت غوړول.

* د لوستونکیو را جلبول.

* په ټولنه کې مثبت بدلون راوستل.

* خلکو ته سواد ښودل.

* د تبصرو خپرول.

* اعلانات خپرول.

۳- د مجلې لیکنې او مواد عموماً په یوه یا څو

بشپړو پاڼو کې ځای پر ځای، داسې پاڼې چې کچه یې د

ورځپاڼو تر هغې کمه او د کتابونو تر پاڼو غټه وي.

۴- مجلې د معلوماتو عمده ماخذونه او سرچینې

تشکیلوي. مجلې د لوستونکیو د تفریح او سرگرمیو لپاره

هر وخت د مجلې ژورنالیزم د اصولو او اخلاقو تعقیب.

هم یو غوره انتخاب دی، همدارنګه د فکر جوړوونې او ذهن سازي لپاره هم پراخه کارونه لري.

د مجلې د پرمختګ لاملونه:

رونالډ ولسیلین په مجله پوهنه (Understanding Magazine)

کي د مجلې د پرمختګ د لاملونو په باب کي لاندې ټکي د مجلې د پرمختګ عوامل بولي:

د مجلې هدف.

د مجلې لپاره غوره بازار موندنه (مارکټینګ).

د معیاري لوستونکیو لرل.

د دایمي لوستونکیو علمي او کلتوري سويه په

پام کي لرل

په مسلک کي سیالۍ.

پر کر نلاره بیا بیا غور کول.

د عامه ذهنیت او عامه سويو په پام کي ښول.

د کاغذ کیفیت.

د رنگونو کیفیت

انځوریز ژورنالیزم پلي کول.

د عالي ټیکنالوجۍ کارول.

مجلې ته پر لږکه (انلاین) او هوسا لاس رسی.

مناسبه بیه.

د مجلې دایمي چلول.

د لوستونکیو تبصرې او وړاندیزونه اخیستل.

د مجلې په پاڼو کي د لوستونکیو برخه او د دوی

نظرونه او تبصرې خپرول.

د اشتهار او اعلانونه.

او ځینې نور...

د مجلې د ناکامۍ لاملونه:

د کاغذ خراب او تر ټولو ټیټ کیفیت.

د رنگونو ناسم انډول او کیفیت.

د چاپ کر ندود.

د مجلې مطلق یو او یو نواخته ډیزاین.

د اعلاناتو کمښت.

د سرمقالې د ښکاره بیلګې کمښت.

پر ټاکلي وخت نه چاپول او تر لوستونکیو نه

رسول.

ډېر لوړ قیمت.

د لوستوالو نشتوالی.

او داسي نور...^۲

ضم

د مجلې د تیاري په اړه ریاض ثاقب په خپل کتاب (نوې خبریالي) کي کاري: مجله اړه ده چي د خپلو خپرونو په لومړي پر او کي له اړوند ښاریا ولایت څخه اجازه لیک ترلاسه کړي. د دې چارې لپاره یوه ځانګړې فورمه ورکول کېږي. په فورمه کي د خپرونې د څرنگوالي، شتمنۍ، کار

کوونکو، دامتیاز څښتن، مسوول مدیر، مرستیال او نورو څیزونو په اړه معلومات ورکول کېږي.

ورپسې د ولایت یا ولسوالۍ اداري چارواکي پولیسو ته دنده سپاري، چې د غوښتنلیک د څښتن په اړه بشپړه څېړنه او پلټنه وکړي. د پلټنو تر مثبت ځواب وروسته د اطلاعاتو او کلتور وزارت یا ریاست د څېړونو د ثبت د څانګې له لوري اجازه لیک ورکول کېږي. اجازه لیک ټاپه کېږي او دا د دې ښکارندويي کوي، چې تر دې وړاندې په دغه نامه کومه بله څېړنه نه ده خپره شوې، د څېړونې ثبت غوښتونکي د څېړونې څېړندوی هم وي. که هغه وغواړي د مدیریت (Editor) چارې هم پر غاړه اخستلای شي؛ خو چاپوونکی بیا بل کس وي. که چېرې له څېړندوی سره مخکې له مخکې د چاپخوني اجازه لیک شته وي، چاپچاري یې هم پخپله ترسره کولای شي.

ښاغلی ثاقب د مجلې د کار کوونکیو د عمرونو په باب زیاتوي، چې د څېړندوی، چاپګر او مدیر عمرونه تر ۲۱ کلونو کم او په اخلاقي جرمونو تورن نه وي.^۳

د مجلې کار کوونکي او د هغوی دندې :

دنوې خبریالي نومي کتاب لیکوال ښاغلی ریاض ثاقب د مجلې د کار کوونکو او د هغوی د دندو په اړه کاري : د مجلې کار کوونکي په مجموعي ډول په دوو برخو وېشل کېږي، یو د مجلې کاري څانګه ده، بله د مجلې اداري څانګه.

الف- کاري څانګه:

د کاري څانګې مشر مدیر یا ایډیټر دی، چې د مشر ایډیټر تر څار او لارښوونې لاندې وي. په مجله کې څېړندونکي توکي چمتوالی، اوږون او سمون، کمپوز، کاپي جوړاوی ټول د ایډیټر تر څار لاندې ترسره کېږي.

په ډیری مجلو کې د ایډیټر تر څنګ، مرستیال ایډیټر او مصصحات هم د مجلې پر بشپړتیایي چارو بوخت وي. دغه کسان د موادو په چمتو کولو، ایډیټ او لیکنو کې برخه اخلي. د پروف لوستني، کمپیوټر او هنر څانګې هم د ایډیټر تر لاس لاندې وي.

د کاري څانګې ارزښت په دې کې دی، چې د مجلې ټولې مهمې چارې او څېړنیزې پروژې په دوی په لاس کې وي. د مجلې څرنګوالی او معیار د هغې له منځپانګې او څېړو شویو توکیو څرګندېږي. کاري څانګه اړه ده چې د مجلې د زړه راښکون او معیاري تابه لپاره هلې ځلې وکوي.

ب- اداري څانګه :

د مجلې په اداري څانګه کې مدیریت، داستهارونو، تیراژ او مالي چارو برخې کار کوي. اداري چارواکي د مجلې د کار کوونکیو لټوا او غوښتنو ته ځوابونه وایي. ترانسپورتي چارې، مېز، څوکی، لیکنیز توکي، قلم، کاغذ، اوبه، بریښنا، د کمپیوټرونو ستونزې، ځای او نور اړوند څېړونه سمبالوي.

د کار کوونکیو ګومارنه او نوري چارې هم له همدې لارې ترسره کېږي.

د مجلې د مطالبو ډول:

۱- ژوند پېښې یا شخصي لاسته راوړنې :

په شخصي تجربو ولاړې لیکنې چې د لیکنې د سفر، لیدنې-کتنې په ترڅ کې ولیکل شي د بېلګې په توګه د مزار شریف سفر او داسې نور.

۲- فکري لیکنې :

په دغو لیکنو کې لومړی مواد راټولېږي، په غور سره لوستل کېږي او وروسته بیا د موضوع په اړه نظر ورکول کېږي خو دغه ډول لیکنې زیاتره د هغوله خوا

^۳- نوې خبریالي، ریاض ثاقب، ژباړن: نذیر احمد سهار، مخ ۱۷۰

د مجلې توزیع :

د مجلو توزیع د برېښنالیک (ایمیل) په مټ هم کېدای شي، دا خبر پلورنځیو، کتاب پلورنځیو او نورو غورځو او هټیو له لارې. یا د وړیا توزیع په صورت کې ښایي له یوه یا څو خاصو ځایونو څخه توزیع او ویشل شي.

د مجلو توزیع ښایي په دوو بڼو ترسره شي :

۱- وړیا :

د مجلو وړیا توزیع عموماً د خلکو د تجمعاتو په مرکزونو ترسره کېږي. لکه : ښوونځي، مدرسې، پوهنتونونه، سترې غونډې، کتابتونونه، کتاب پلورنځي او نورو داسې ځایونو کې خلک یې ترې په اسانۍ ترلاسه کولای شي.

۲- په بیه :

دا ډول توزیع د کتاب پلورنځیو او اخبار پلورنځیو (Book Stall) له لارې ترسره کېږي. همدارنګه د میاشتنۍ یا کلنۍ ګډون ونډې د ادیني په صورت کې د پوست بکس، برېښنالیک او ترانسپورتي وسایلو په مټ هم توزیع کېدای شي.

په دې لیکنه کې له لاندینو مأخذونو څخه استفاده شوې ده :

(۱) ثاقب ریاض، ژباړن نذیر احمد سهار، نوې خبریالي، میوند خپرندویه ټولنه، ۱۳۸۶ل، کابل

JOURNALISM by: Dr Quratlain (۲)

Gohar(PAS) & Haseeb Gohar (FSP)

(۳) ګوګل ډاټ کام او بېلابېلې انټرنیټ پاڼې

ومن الله التوفیق

لیکل کېږي چې نظر او مفکورې ته یې په ولسي کچه هر کلي کېږي او د خلکو په زړونو کې ځای ولري، خو هغوی چې په خلکو کې محبوبیت او یا هم وړ او بې داغه سابقه ونلري؛ هېڅوک یې پر لیکنو وخت نه ضایع کوي.

۳- تحقیقاتي یا څېړنيزي لیکنې :

په دغه ډول کې هغه لیکنې راځي چې وروسته له ډېرې مطالعې او څېړنې ترلاسه کېږي، که څه هم د دغو لیکنو او د نظریې د ډلو ترمنځ هومره توپیر نه ترسترګو کېږي؛ خو پر دې سربېره دغه لیکنې د ډېرې دقیقې او هر اړخیزې مطالعې په ترڅ کې لیکل کېږي.

۴- تألیف یا ټولونه :

د دغو لیکنو لپاره کېدای شي مواد یا محتویات د بېلابېلو کتابونو څخه راټول شي او وروسته لیکوال دغه مواد په خپلو الفاظو کې ولیکي چې دغه لیکنو ته تألیف ویل کېږي.

د مجلو د لیکنو لپاره منابع او سرچینې :

۱- کتابتون ۲- دایرة المعارف

۳- معلوماتي کتابونه ۴- انټرنیټ

۶- معلوماتي سي ډیاني ۶- رسنۍ

۷- بېلابېل ارسیفونه او داسې نور...

د مجلو لیکنو ځانګړتیاوي :

❖ اسانه

❖ لنډې

❖ عامه فهمه

❖ جامع یا هر اړخیزې

❖ بیا هم د خپلو لوستونکیو سويې ته په پام .

د تعلیم او تربیې په اړه

یوه پوښتنه او ځواب یې...!

د تعجب ځای راته دا وو چې له پیله تر پایه د پښتو په هکله نه د کوم کتاب نوم لیدل کیده او نه کوم درسي ساعت ورته ځانګړی سوی وو.

زه نه پوهیږم چې ددې لپاره پښتو نه وه چې هغه خو مورنۍ ژبه ده، دهرچا زده ده. خودا خبره دمنلو وړ نه ده، ځکه له ځینو پرته، همدا کسان په پښتو لیکنه کولای نسي او که دغسي وای بیاخوبه زموږ پوښتو ټول د پښتو لیکوالان وو او د عربو اعرابیان به ټول د قرآن کریم په باریکیو پوهیدل.

که وایي چې دا نصاب د فارسي ژبو لپاره دی، هم نه منل کیږي، ځکه هغوی هم پښتو ته اړتیا لري او دهغوی به بیا فارسي ته اړتیا نه وه ځکه مورنۍ ژبه یې ده په خپله به یې زده وي.

له ماسره د ژبې په هکله تعصب نسته خو دا وایم چې په مورنۍ ژبه زده کړه خورا اسانه او دهرچا حق دی.

په هر حال، زه خو په رښتیا ورته حیران سوم، که په اړه یې ځواب راته وویل شي ډیره به ښه وي.

مزمّل حقمل

ددې ورور پوښتنه او اندیښنه مو د اسلامي امارت د تعلیم او تربیې کمیسیون د دیني برخې له مسئولینو سره

شهادت مجله چې د افغانستان د اسلامي امارت د فرهنګي کمیسیون په امتیاز خپرېږي پرلپسې څلویښتمه ګڼه مي کتله. په ۵۹م مخ کې په مقوس لیک لیکلي وو (د ټولو دیني مدارسو لپاره واحد تعلیمي نصاب) تري لاندي مبارک حدیث: (طلب العلم فريضة...) او ژباړه یې په پښتو ژبه کښل سوې وه. سریزه هم پښتو وه او په پای کې لیکلي وو (پورتني نصاب د ابتدایي او متوسطي په شمول په یولس درجو کې د ټولو افغاني دیني مدارسو لپاره واحد نصاب ترتیب شوی او په عملي کولو یې هر محترم مدرس او طالب العلم مکلف دی. ومن الله التوفيق)

دا نصاب د اسلامي امارت د تعلیم او تربیې کمیسیون جوړ کړی وو.

مهال ویش له ابتدایي پیل او په درجه حادی عشر (۱۱) (دوره حدیث) پای ته رسیدله، درسي ساعتونه دورځي اووه وو.

ډیر کتابونه په عربي ژبه وو چې باید وي. خود عربي تر څنګ دري (فارسي) هم څرګند ځای درلود. پیل یې په ابتداییه کې په پنځ کتاب، دوام یې گلستان، بوستان... او پای یې په درجه تاسعه (۹) کې په مثنوی شریف سوی وو.

شریکه کړه ، هغوئ یې په اړه لاندې وضاحت او ځواب را استولی چې دادی دلته یې کټ مټ خپروو (اداره).

ځواب - د تعلیم او تربیې کمیسیون څه موده مخکې د (۱۴۳۳) هجري کال درجې میاشت او د (۱۳۹۱) لمريز کال د جوزا میاشتي او (۲۰۱۲) میلادي کال د جون په میاشت کې د دیني مدارسو لپاره یو متفقه واحد تعلیمي نصاب ترتیب کړ کوم چې د امارت له مقام لخوا منظور شو او بیا د شهامت مجلې داووم کال په دویمه او پرلپسې څلوښتمه ګڼه کې خپور شو

چې دا د ټولو اړوندو دیني تعلیمي ادارو او ټولو مینه والو لپاره د خوشحالی زیری دی او هم د اسلامی تعلیماتو د تعلیمي کیفیت د څرنگوالي او لوړوالي په ډګر کې د الوی ګام دی ، خود وخت شرائطو او غوښتنو ته مثبت ځواب شي.

دغه محترم ورور چې د اسلامی تعلیماتو په دغه نصاب کې د ژبې اړخ ته کتنه کړي ، د فارسی ژبې

علماوو او با احساسه اشخاصو نظریاتو او مشورو ته سترګې په لاریو ترڅو د نصاب د کیفیت د لوړوالي او په مسلکي توګه د نصاب د لاندې والی په اړه مونږ سره مرسته وکړي ددې ترڅنګ له خپلو دوستانو څخه د اهیله هم لرو چې د مختلفو نصابونو خپل معیارونه ، مشخصات او ځانګړتیاوې هم په نظر کې ولري او په دې برخه کې د پوره معلوماتو په رڼا کې خپل نظر څرګند کړي مونږ نوموړی ته د نصاب د ځینو مشخصاتو په اړه یو څو لنډې نکتې او یوه ګیله مخ ته ږدو هیله ده د انصاف له مخی قضاوت پرې وکړي:

معلومات مو دادی:

۱: لکه څنګه چې تاسي پخپله هم پوهیږئ چې دغه نصاب د اسلامی او دیني تعلیماتو لپاره جوړ شوی دی ، د اسلامی او دیني تعلیماتو بنسټ او بنیاد د قران کریم او حدیث نبوي «صلی الله علیه وسلم» په زده کړه او دهغو پر لفظي او معنوي مزایا و باندې پر پوهیدلو ولاړ دی او دغه دواړه (قران کریم او حدیث نبوی «صلی الله علیه وسلم») په عربي ژبه کې دي او عربي ژبه د فصاحت او بلاغت په لحاظ د بې شمیره حکمتونو ډکه ده چې د دغه نصاب زیاتره فنون لکه صرف ، نحو ، معانی ، بیان ، بدیع او ... د عربي ژبې ډګرامر ، فصاحت او بلاغت او نورو ارزښتونو د زده کړې لپاره ځای شوی دي نو آیا ضروری نه ده چې د عربي ژبې د زده کړې لپاره د داسی موثرو وسائلو له لاری استفاده وشي؟

۲: دغه نصاب کوم نوی جوړ شوی نصاب نه دی بلکه د فنونو په لحاظ زموږ د اسلامی تاریخ یوه ډیره

د ځینو کتابونو شتون او د پښتو ژبې د محرومیت ګیله یې هم کړیده او ... مونږ په دې اړه د فنې او مسلکي

د کلیوالي مدرسو لپاره د دریو کلنو یو نصاب په پښتو کی لیکلی او غواړو چی د فارسی ژبو لپاره یی فارسی ته هم ترجمه کړو.

او ګیله مو داده:

دغه دژبی مینه وال ولی ددغو عصری تعلیمی ادارو نصابونو ته متوجه نه دي چی زموږ ددین ، وطن او فرهنگ دښمنانو پرته له نورو خرافاتو او لاس وهنو یوازی دژبی په لحاظ څومره تیری کړی او د نصاب زده کړه او تعلیم یی په ځینو لوړو ادارو کی په پردی ژبه لازمی گرزولی او نور هم کوشش روان دی تر څو ټولې عصري اداری دخپلو ژبو تراثر لاندی راولي او هرڅه په پردی ژبه ولوستل شی چی دانه دینې ضرورت دی اونه هم فنې او مسلکی.

آیا نه گوری چی ! په ځوانانو او د عصری تعلیمی ادارو په شاگردانو کی ئی څومره د شوق او رغبت فضا رامنځ ته کړې ده چې د پردیو ژبو د زده کړی لپاره په رسمي او شخصي کورسونو کی دخپل وس تر اندازی پورته فیس او اجوره ورکوی تر څو پردی ژبه زده کړی چی د نصاب په زده کړه کی ستونزه ونه لری ، نو اوس ایا دا خبره پرځای نه ده چی دهغو پرځای تر ممکن حده کوشش وشی چې د عربی ژبی د زده کړی لپاره زمینه برابره شی تر څو زموږ ځوانان او راتلونکی نسل دقران کریم دلفظی اعجاز او دفصاحت اوبلاغت له کچې خبر شی او په دینی عقایدو کی یې نور قوت راپیدا شی ، هیله ده ټول مسلمانان په دغه خدمت کی زموږ سره شریک شی.

والسلام

پخوانی لړۍ ده چی زموږ د نیکو اسلافو څخه راپاته ده اوس صرف دفنونو او کتابونو په لحاظ درجه بندی پکی شوی ده خو له پخوا څخه تراوسه دا ډول تبصره موږ نه اوریدلی ، نه پوهیږو چی اوس ددی ضرورت څنگه احساس شو.

۳: تر اوسه ددینې او اسلامی تعلیماتو د نصاب په چوکاټ کی د پښتو داسی مشکل او سخت کتاب نه دي راغلی چی درسي ویلو ته ضرورت ولري او که موجود وای نو به خامخا تدریس کیدل

۴: په دغه نصاب کی ځینې کتابونه چی دوخت له غوښتنو سره سم داخل شوي او پرته له عربی په نورو ژبو وو لکه (اردو) هغه ټول موږ په پښتویا فارسي ته ترجمه کړي او چاپ کړي او د مدرسو په واک کی مو ورکړي دي

۵: د فارسی ژبی کتابونو له موجودیت په اړه موږ دا وایو چی د فارسی ژبی کتابونه لکه (پنج کتاب ، گلستان ، بوستان او مثنوی) دا دیوه علمي فن په حیث لکه دیني احکام ، ادبیات ، تصوف او تاریخی واقعیتونو په توګه راغلی دي نه دیوی ژبی په توګه.

۶: د پښتو بلکي د هری ضروری ژبی د زده کړی لپاره موږ ځانګړي د عصري تعلیماتو اداري له ابتدائی یعنی کلیوالی کچی څخه نیولی تر پوهنتون او مسلکی تعلیمی ادارو تر کچی پوری لرو چه په هغو کی د هری ضروري ژبی خصوصاً د پښتو ژبی د ګرامر ، لغت ، اصل او قوانینو د زده کړی پوره انتظام او اهتمام شوی دی چی په مسلکی لحاظ دهغی په زده کړه سره یو څوک دژبی متخصص او لیکوال جوړیدای شی ، مینه وال کولای شی ددغو ادارو له لاری چی هغه هم زموږ د تعلیمی لړی یو جزء لاینفک دی خپله مینه ماته کړي او خپلی ژبي ته خدمت وکړی ، چی مونږ پخپله

سلمان
رشدی در سال
۱۹۴۷ در یک
فامیل کشمیری
دریالت بمبی
ہندوستان بدنیا
آمد۔ وی بخاطر

سلمان رشدی و غریزہ شرم اور۔۔۔۔۔

خانم دورا روز،
یکی از چہرہ های
Realty TV در
نیویارک، طی یک
مصاحبہ با دلی میل
انگستان، سلمان
رشدی را یک انسان
معتاد بہ شہوت خواند۔

نوشتن ناول های انگلیسی اش در کشور های انگلیسی زبان مشہور است۔

در سال ۱۹۸۸ ناولی را زیر نام “آیت های شیطانی” نوشت، در آن بہ اسلام و حضرت محمد (ص) و ازواج پاکدامن پیغمبر با الفاظ زشت و رکیک توهین نمود۔

بعد از نشر کتاب و افروختن احساسات مسلمانان در سراسر دنیا، کتاب وی در تمامی کشور های اسلامی و بعضی کشور های غیر اسلامی مانند: ہندوستان، سنگاپور، سریلانکا، ونزوئلا، افریقہ جنوبی، کینیا، تانزانیا و تایلند، ممنوع قرار دادہ شد۔ احمد دیدات مبلغ فصیح و یکی از علمای سرشناس اسلام از افریقہ جنوبی در جواب بہ کتاب رشدی، لکچری را بزبان انگلیسی زیر نام “How Rushdie Fooled the West” یا “رشدی چطور غرب را احمق ساخت” ارایہ داشت، کہ فعلاً در سایت یوتوب قابل دسترس است۔

شر مساری شہوانی سلمان رشدی، واضح میسازد، کسانیکہ در صدد تہمت بستن بہ دامان پاک پیغمبر (ص) و ازواج پاکدامنش باشند، خداوند اورا در ہمین دنیا بہ تہمتی کہ وارد نمودہ گرفتار خواہد ساخت۔ سلمان رشدی کوشش نمود کہ بی ادبانہ بہ حضرت محمد (ص) توهین نماید ولی امروز خود در گودال شہوت چنان گرفتار شدہ است کہ از ہیچ حقارت و بیشرمی برای رفع شہوت دریغ نمی ورزد، باوجود اینکہ عمرش بہ ۶۵ سال رسیدہ کہ در چنین سن سال غریزہ جنسی بہ شکل طبیعی آن در انسانہا ضعیف و یا از بین میرود، اما وی دیوانہ وار در پی رفع شہوت است۔

خانم روز میگوید کہ ناول های سلمان رشدی او را مجذوب ساختہ بود۔

وی بی صبرانہ مشتاق دیدار سلمان رشدی بود۔ خانم روز بالاخرہ بہ دیدار سلمان رشدی بہ دفتر وی در نیویارک میرود و اورا از نزدیک ملاقات مینماید۔

خانم روز میگوید کہ باور نمیکردم کہ ناول نویس مشہور و برندہ بازار شترین جایزہ شاہی انگلیس را ملاقات مینمایم۔ اما دیری نمیگذرد کہ این شخصیت مشہور برای خانم روز بہ یک معتاد و مریض شہوانی مبدل میگردد۔

سلمان رشدی بعد از ملاقات با خانم روز، اورا بہ یکی نایت کلبہای نیویارک باخود میبرد و در آنجا حرکاتہای شہوانی سلمان رشدی کہ ۳۵ سال از خانم روز کلانتر میباشد و قبلاً چہار خانم را طلاق نمودہ است، خانم را تکان میدہد۔

خانم روز میگوید کہ سلمان رشدی یک “horny boy” است۔ اصطلاح horny در امریکا بہ کسانیکہ اطلاق میشود کہ از نگاہ شہوانی در حالت جنون و افراط بسر ببرند و برای رفع شہوت، تمام حدود را بگذرند۔

خانم روز مدعی است کہ سلمان رشدی بخاطر رفع شہوتش صدمہ روحی بہ وی وارد نمودہ است و اورا بخاطر اینکہ باوی ہمبستر نشدہ تحقیر و بی عزت نمودہ است۔ خانم روز می افزاید کہ دیگر هیچگاہی اورا ملاقات نخواہم کرد۔

مفتي ولي حسن ټونګي (رح)

د قرباني احکام اومسائل

ژباړه : اقل

دارنگه نارینه او ښځینه دواړو باندې واجب دي ، البته میرمنې به یې په لوړ غږنه وایي کرار او ورو به یې وایي .

دلوی اختر په ورځ دا لاندې کارونه سنت دي :

سهار وخته پورته کیدل غسل اومسواک کول ، پاک اوسوتره کالي اغوستل (چې کوم لري) ، خوشبولگول ، دلمانځه څخه وړندې څه نه خوړل ، عیدگاه ته په تلو کې په لوړ غږ کې تکبیرونه ویل .

داختر لمونځ :

داختر دلمانځه رکعتونه دوه دي ، داختر دلمانځه توپیر له نورو لمونځونو سره یواځې دومره دی چې داختر دلمانځه په هر رکعت کې درې ، درې تکبیرونه دي ، په لومړي رکعت کې دسبحانک اللهم ویلو وروسته دقرائت څخه وړاندې درې تکبیرونه ویل او په دویم رکعت کې دقرائت وروسته درکوع څخه وړاندې درې ویل ، په دغوزائدو تکبیرونو کې ترغورې پورې لاسونه وړل دي ، په لومړي رکعت کې ددوه تکبیرونو وروسته لاسونه زوړند پرېښودل او ددرېم تکبیر وروسته لاسونه تړل کېږي ، په دویم رکعت کې ددرې وړاندو تکبیرونو وروسته لاسونه

د ذی الحجة الحرام د لومړي لسيزي فضایل :

رسول الله (ﷺ) فرمایلي : دالله (ﷻ) دعبادت لپاره د ذی الحجة الحرام (د لومړي) لسيزي څخه بله غوره زمانه نشته ، په دې کې دیوي ورځي روژه دیوه کال دروژو برابره ده ، اوپکې دیوي شپي عبادت دقدرشپي دعبادت سره برابردی (ابن ماجه - ترمذي)

په قرآن مجید کې الله (ﷻ) په والفجر سوره کې په لسو شپو سوگند کړی دی دجمهورو په قول هغه لس ورځي د ذی الحجة لس شپي دي ، په خاصه توګه د ذی الحجة په نهمه روژه نیول دیوه تیر شوي اویوه راتلونکي کال گناهونو لپاره کفارده ده اوداختر په شپه بیداریدل اوعبادت کول لوی فضیلت او اجر لري .

د تشریق تکبیرونه :

"أَللّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

د نهم تاریخ له سهار څخه تر دیالسم تاریخ مازیګر پورې له هر لمانځه وروسته په لوړ غږ یو ځل پورتنی تکبیرونه ویل واجب دي ، فتوا په دې ده چې په جماعت سره لمونځ کوونکي او تنها لمونځ کوونکي برابري هم

زورپند پرېښودلی شی اود څلورم تکبیر کولو سره یوځای به رکوع ته ښکته کېږي .

.... که دلمانځه په دوران کې له امام یا له مقتدي څخه دزائدو تکبیرونو ترتیب هیر شي نو د گڼې گونې په وجه لمونځ سهي دی دسهوي سجده ضرورنده .

.... که یوتن لمانځه ته وروسته ورسې او یو رکعت ترې لاړوي نو فوت شوی رکعت به دلومړي رکعت دترتیب سره سم راوگرځوي یعنې دثناء سبحانک اللهم وروسته به درې زائد تکبیرونه ووايي اوبیا به دترتیب سره سم رکعت پوره کړي .

.... داختر دلمانځه وروسته خطبه اوریدل مسنون دي دخطبي اوریدو کیناستل پکار دي دخطبي څخه وړاندې پورته کیدل دسنت خلاف دي .

دقرباني فضایل :

قرباني کول واجب دي ، رسول الله (ﷺ) دهجرت وروسته هرکال قرباني کړیده ، یو کال یې هم نده ترک کړي ، هر عمل چې رسول الله (ﷺ) مسلسل کړی وي او هیڅ کال یې نه وي پرېښودی دادهغه عمل دوجوب دلیل دی

علاوه په دي رسول الله (ﷺ) دقرباني نه کوونکو لپاره وعیدونه فرمایلي ، په احادیثو کې گڼ وعیدونه راغلي دي ، مثلاً: رسول الله (ﷺ) فرمایلي: چا چې قرباني نه وي کړي هغوی دي زمونږ عیدگاه ته نه راځي ! علاوه پردې پخپله دعظیم الشان قرآن دځینو آیاتونو څخه هم دقرباني وجوب ثابت دی کوم خلک چې داحادیثو نه منکردي او حجت یې نه مني هغوی له قرباني هم منکردي ، له هغوی نه چې کوم خلک متأثري هغوی وایي پیسې یتیم خانوته وورکړئ ! دابلکل غلط دي ، ولې چې دعمل یو صورت وي اوبل حقیقت

، دقرباني صورت دضروري دی ، پکې لوی مصلحتونه دي او حقیقت یې اخلاص دی دقراني ایت څخه هم دحقیقت معلومېږي .

قرباني لوی فضیلتونه لري :

په مسند احمد کې یوحديث دی ، حضرت زیدبن ارقم (رضی الله عنه) وایي: چې رسول الله (ﷺ) ته صحابه وو عرض وکړ چې: دا قرباني څه دي؟ رسول الله (ﷺ) وفرمایي: داستاسي دپلار ابراهیم (عليه السلام) سنت دي ، صحابه وو وپوښتل: زمونږ لپاره پکې څه ثواب دی؟ رسول الله (ﷺ) وفرمایي: ددې دهر وینسته په بدل کې یوه نیکی ده ، د وړیو په اړه یې وبوښتل: وي فرمایي: دهغو هم دیوه وینسته په بدل کې یوه نیکی ده .

حضرت عائشه صدیقه (رضی الله عنها) وایي: رسول الله (ﷺ) وفرمایي: دقرباني په ورځ الله (ﷻ) ته له دې نه زیات بل هیڅ عمل محبوب ندی ، دقیامت په ورځ به دقرباني څاوری له ښکرونو ، وښتانو او پلو سره یوځای راوستل شي ! په زمکه دوینې تویدو وړاندې دالله (ﷻ) په وړاندې دقبولیت سند ترلاسه کوي ، له دې وجې تاسي قرباني په خوشالۍ کوئ .

ابن عباس (رضی الله عنه) وایي: له قرباني څخه زیات بل عمل نشته مگر دا چې دخپلوۍ دلحاظ ساتنه ده (طبراني)

رسول الله (ﷺ) خپلي لور حضرت فاطمه (رضی الله عنها) ته وفرمایي: ته دخپلي قرباني ذبح کولو په وخت حاضره اوسه ولې دلومړي څاڅکي ویني تویدو وړاندې انسان ښل کېږي

دقرباني دفضیلت په لړ کې نور هم گڼ احادیث راغلي ، له دې وجې دمسلمانانو څخه التماس دی چې دغه عبادت هېڅکله ترک نکړي ، کوم چې له اسلامي

ا طرفوته ولیږي ، نوهلته دهغه قرباني ذبح کول هم داختر دلمانځه وړاندې روا دي اودذبح وروسته غوښه ښارته هم ور غوښتی شي...!

۵.... که مسافر مالدار وي او په یوځای کې دپنځلس ورځو دقیام نیت وکړي یا په دولسم تاریخ دلمر دغروب څخه وړاندې کورته ورسې یا دکوم غریب سړي سره ددولسمې ورځې دلمر له پریوتو وړاندې دومره مال پیدا شي چې پرې دنصاب خښتن کېږي نوپه دې ټولو صورتونو کې دقرباني کول واجب دي.

څېړنه: هم دا راز که مسافر مالدار و ، دسفر په دوران کې هم دقرباني کولو لپاره پیسې ولري اودپنځلس ورځو نه هم دکمي مودي لپاره دپاتي کیدو باوجود په آسانی سره قرباني کولی شي دهغه لپاره غوره داده چې قرباني وکړي.

۶.... دقرباني څاروی پخپل لاس ذبح کول غوره دي که پخپله یې نشي ذبح کولی په بل چایې هم ذبح کولی شي

څېړنه: ځینې خلک په قصاب باندې دذبح کولو په وخت کې لومړی خپله په چاره باندې لاس ږدي دداسې خلکو لپاره ضروري ده چې قصاب اودقرباني خښتن دواړه تکبیر ووايي ، که له دواړو څخه یو هم تکبیر ونه وایي قرباني نه کېږي. (شامي ۳۳۲)

۷.... دقرباني دڅاروي ذبح کولو په وخت کې په ژبه باندې دنیت الفاظ ویل ضروري ندي په زړه کې یې لوستل هم کافي دي .

۸.... دقرباني کولو په وخت کې څاروی به مخ په قبله ځملي بیا به دادعا ووايي:

انی وجهتُ وجهی للذی فطر السموات والارض حنیفاً وما أنا من المشرکین ان صلاتی وُسْکِیَ وَمَحِیایَ

شعایرو څخه دی ، اوبه دې لږ کې چې دکومو شرائطو او آدابو لحاظول ضروري او ورته اړتیا ده هغوته پاملرنه پکار ده اودقرباني لپاره ښه چاغ څاروی پیرل پکار دي دقرباني په اړه نور مسائل په لاندې کرښو کې راځي:

دقرباني مسائل:

۱.... په کوم تن چې سرسایه واجب وي په هغه قرباني هم واجب ده

څېړنه: یعنې دقرباني ددرې ورځو (۱۰/۱۱/۱۲ ذی الحجي) په دوران کې له ضرورت نه دومره زیات مال او سامان موندل چې دهغو بیه ۵۲۸۵ ټولي له سپینو زرو سره برابروي نوپه هغه سړي باندې قرباني کول واجب دي ، مثلاً: داستوگنې له کور څخه علاوه یې بل کور وي که هغه دتجارت لپاره وي او که نه؛ هم داشان دضرورت سورتلی. په توگه داستعمالیدونکي موټر نه علاوه بل موټر ولري نوپه دغسې تن هم دقرباني کول واجب دي.

۲.... په مسافر باندې قرباني کول واجب نده

۳.... دقرباني کولو وخت دلسم تاریخ نه ددولسم تاریخ ترمانځمه دی ، ددولسم تاریخ دلمر پریوتو څخه وروسته قرباني کول سهي نده ، دقرباني څاروی دورځي له خوا ذبح کول غوره دی ، اگرچې دشپي هم ذبح کول جواز لري! اوغوره قرباني داختر په ورځ بیا په یوولسمه اودولسمه ورځ ده!

۴.... په ښار او کلیو کې داوسیدونکو لپاره دلوی اختر دلمانځه وړاندې دقرباني څاروی ذبح کول سهي ندي ، په ښارو او اطرافو کې داوسیدونکو لپاره دصبح صادق ختو څخه وروسته دسهار دلمانځه وړاندې هم دقرباني دڅاروي ذبح کول جایز دي ، که دښار کوم اوسیدونکی خپل دقرباني څاروی دقرباني لپاره بیرون

وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، لَشْرِيكَ لَه وَبِذَلِكَ أَمَرْتُ وَ
أَنَا أَوَّلُ الْمَسْلَمِينَ ، أَللَّهُمَّ مَنكَ وَلَكَ دَدِي وَرَوَسْتَه بَسْم
اللَّهُ أَكْبَرُ وَوَايِي ذَبِح دِي وَكُږي (سنن أبي داود)

دذبح کولو وروسته به دا دعا ووايي:

أَللَّهُمَّ تَقَبَّلْهُ مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ حَبِيبِكَ مُحَمَّد
وَخَلِيلِكَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَام

۹..... قرباني یواځي د خپل ځان له لوري واجب ده
داوډ له لوري نده واجب که اولاد بالغ وي او یانا بالغ ،
مالدار وي او که غیر مالدار .

۱۰..... ددې لاندې څارویو قرباني کیدای شي

د اوزي ، اوزگورې ګډي او ګډه نه علاوه په نورو
څارویو کې اوو تنه شریک کیدای شي ، په دې شرط چې
د هر ګډونوال برخه به له اوومي برخي څخه کمه نه وي ،
او ټول به د قرباني په نیت شریکان وي ، او یا به د عقیدي
په نیت وي یواځي د غوښي په نیت به نه وي شریکان
شوي .

څېړنه: په غوايه ، مېښه او اوبښ کې له اوو تنو کم
هم شریک کیدای شي په داسي توګه مثلاً: څلور تنه دي
درې تنو به دوه ، دوه برخي شي او دیوه تن به یوه برخه
شي ، که ټول څاروی په څلورو برخو وویشي هم کیدای
شي یا دا چې دوه تنه موجود وي نو نیم ، نیم یې ویشلی
شي

هم داسي که څو تنه یو ځای شي او یوه برخه د ایصال
ثواب په نیت کول غواړي نو دا هم جایز ده ، البته
ضروري ده چې ټول شریکان پیسې یوه تن ته ورکړي
او هغه ته یې ورهبه کړي او هغه بیا له خپل لوري قرباني
وکړي ، د داسي قرباني برخه به دیوه تن شي او ثواب به یې
ټولو ته ورسې .

۱۱..... که څوک د قرباني څاروی په دې نیت واخلي
چې وروسته به له ځان سره بل څوک هم شریک کړي ، بیا
څوک د قرباني یا د عقیدي په نیت له ځان سره شریک
کړي نو قرباني سهې ده ، او که داخستو په وخت کې یې
دنورو د شریکولو نیت نه وکړي بلکې ټول یې د ځان له
لوري د قرباني په نیت اخستی و ، نو اوس که شریک
کوونکی تن غریب و ، هغه له ځان سره بل څوک نشي
شریکولی شي او که نادار او محتاج و هغه یې شریکولی
شي ! البته غوره ندی .

څېړنه: که یو څاروی د قرباني لپاره واخستل شو که
دهغه په بدل کې بل څاروی قرباني کوي نو جایز دی ، خو
دا لحاظول ضروري دي چې بل څاروی به لږ تر لږه همدي
بېي وي که ددې څخه دکمو و ، نوزیاتي پیسې به له
ځان سره نه ساتي بلکې صدقه کوي به یې هو ! که په ژبه
یې څاروی نه تعین کړي بلکې اراده یې کړي وه که په ښه
قیمت وپلورل شو نو پلورم یې په دې صورت کې که
د اصل قیمت څخه زیاتي پیسې له ځان سره پرېږدي کوم
باک نلري .

۱۲..... د قرباني څاروی که ورک شو او دهغه وروسته
بل واخلي اوس که د قرباني کوونکی تن شتمن و ،
نو هغه دغو دواړو څارویو څخه چې هر یو یې خوښ و
قرباني کولی شي او که غریب و په هغه باندې د دواړو
قرباني واجب ده .

سپیناوی: که کوم تن د قرباني لپاره څاروی
واخیسته ، او داخستلو وروسته د قرباني څخه وړاندې
هم هغه څاروی ورک شو ، نو په شتمن سړي د دویم
څاروي اخستل ضروري دي ولې شرعاً په هغه باندې
قرباني واجب ده ، او په ورکیدو سره واجب ادانشول
لیکن په غریب سړي بیا د دویم څاروي اخستل او قرباني
لازم نه وه ، ددې باوجود که دویم څاروي واخست ،

اوسو شوه داسي چې د غريب او مالدار دواړو ورک
څاروي پيدا شول نو په شتمن باندې يواځې د شرعي
واجب قرباني لازم ده هر څاروي چې زړه يې غواړي ذبح
دي کړي او هر چې غريب دی هغه خپله په ځان واجب
ګرځولي له دې وجې په هغه د دواړو واجب ګرځول شويو
څارويو قرباني کول واجب دي.

ددې تفصيل دادی چې په شتمن سړی د نصاب له
وجې قرباني واجب وه، نوموړي هغه ادا کړه، دهغه په
حق کې څاروی تعين نه و، هغه واک لري، چې هر څاروی
وغواړي ذبح دې کړي او هر چې غريب سړی دی و په هغه
باندې قرباني لازم نه وه، ددې باوجود غريب پر ځان
قرباني لازم و ګرځوله او کوم څاروی چې هغه واخست
، هغه هم تعين شو، که هغه ورک شو نو په بدله کې يې
په غريب باندې دبلي قرباني اخستل لازم نه وه، ددې
باوجود غريب بله قرباني واخسته، په دې سره يې په ځان
باندې قرباني لازم کړه، نوله دې وجې په غريب سړي
باندې بله قرباني هم لازم شوه نو که ورک څاروی بيا
پيدا شو نو په غريب سړي د دواړو څارويو قرباني لازمي
ده، په خلاف د مالدار سړي نه چې په هغه قرباني لازم ده
نه د معلوم څاروي، د دواړو څارويو څخه د يوه قرباني
کول کافي دي.

۱۳.... د قرباني په څاروي کې که خوتنه شريکان وي
نو غوښه دي په تله وويشي.

۱۴.... ګډه اوزه چې د يوه کال وي، غوايه او مېښه
ددوه کلو او اوښ د پنځه کلو ويړ نو ورباندې قرباني
جايز ده، که ددې څخه کم و بيا ورباندې نده جايز هو! که
وری يا وری دومره تازه او تيار و چې د يوه کال
ښکاريدل نو ورباندې قرباني روا ده.

ځيرنه: اوس مهال د څارويو تول کېږي بيا يې پير
او پلورل کېږي د داسي څاروي قرباني پرته د شک نه
جايز ده.

۱۵.... د قرباني څاروی که وړوند و يا د يوي سترګې
درېمه برخه ديد يې نه و، يا يې د يوه غوړ درېمه حصه نه
وه، يا لکۍ د درېمي حصي نه زياته نه وه، نو د داسي
څارويو قرباني کول جايز ندي.

څېړنه: د غوا، مېښي، اوزي او ګډي يوتی که وچ
شوی و يا په پيدائشي توګه نه و، نو د داسي څاروي
قرباني هم سهی نده.

۱۶.... که څاروی په يوه پښه باندې ګډ و، يعنې په
درې پښو تلای شو په څلورمه پښه يې زور نشو کولی
، د داسي څاروي قرباني هم جايز نده هو! که په څلورمه
پښه يې زور کولی شو او دهغي پهمرسته تلای شو، خو
ګوډ ګوډ تلو د داسي څاروي قرباني هم روا ده.

۱۷.... د قرباني څاروی بايد ښه تيار او تازه وي، که
څاروی دومره خوار او کمزوری و چې په هډو کو کې يې
بلکل غوښه نه وه نو د داسي څاروي قرباني هم جايز نده

څېړنه: ځينې خلک تيار او تازه څاروی يواځې
د ښودو، ریا او نوم لپاره اخلي داسي خلک د قرباني له
ثواب نه محروم کېږي، هغوی ته پکار دي چې يواځې
د ثواب لپاره تيار او تازه څاروي واخلي.

۱۸.... که دکوم څاروي ټول غاښونه غورځيدلي وي
نو قرباني يې جايز نده. که ډېر غاښونه يې پاتي وو اولر
غورځيدلي وو بيا يې قرباني جايز ده.

ځيرنه: که دکوم څاروي عمر پوره وي او غاښونه يې
نه وي راوتي نو قرباني يې کېږي خوپه دې لږ کې يواځې
د څارويو د سوداګرو خبره اعتبار نلري بلکې په يقين

سره معلومول ضروري دي که په کور کې ساتل شوی څاروی و نو قرباني یې جایز ده.

۱۹.... د کوم څاروي چې پیدایشې غوړونه نه وي دهغه قرباني جایزنده.

۲۰.... که د کوم څاروي ښکر بالکل په بیخ کې مات شوی وو چې له امله یې دماغ هم متاثر شوي وو ، دداسي څاروي قرباني جایز نده ، که معمولي مات وو یا له سره یې ښکر نه وو لکه: لکه اوبښ شونو د کراحت پرته یې قرباني جایز ده.

څېړنه:هم دا راز دغوايه ، اوزي اونورو که پیدایشې ښکرونه ، نه وي نو قرباني یې جایز ده

۲۱.... د څارښ ځپلي څاروي قرباني جایز ده البته که د څارښت له وجې زیات کمزور شوی و بیا نده جایز.

۲۲.... که د قرباني په څاروي کې کوم عیب پیداشي چې دهغه په وجه قرباني نه کېږي نو شتمن لپاره ضروري ده چې په بدل کې یې بله قرباني واخلي او غریب سړی هم داشته څاروی قرباني کولی شي.

څېړنه:که د قرباني لپاره د څاروي په څملو لو کې یو عیب پیداشو مثلاً: پښه یې ماته شي ، هډوکي یې مات شي یا یې ښکر او نور څه مات شي نو له امله یې په قرباني باندې کوم اثر نه پریوزي البته د څاروی د څملو لو په وخت کې احتیاط پکاردی.

۲۳.... د قرباني په غوښه کې غوره داده چې درې برخي شي ، یوه برخه د خپل ځان لپاره کېښودل شي ، یوه برخه د خپلوانو لپاره ځانگړي شي ، یوه برخه د فقیرانو او مسکینانو لپاره جلا شي او که ټوله د ځان لپاره وساتل شي هم جایز ده.

۲۴.... د قرباني څرمن دي چاته د خیرات په توگه ورکړي یادي خپله وپلوري پیسې دي په غریبانو

او مسکینانو باندې وویشي البته که کومي دیني مدرسې او یا جامعي ته ورکړل شي دا ترټولو غوره ده ولې چې د علم ترقی او شتون د ټولو لپاره گټور دی

۲۵.... د قرباني له څرمني څخه خپله هم استفاده کولی شي هغه داسي چې دهغي عین به پاتي وي مثلاً: تري مصلی جوړول یا رسی او نور څه جوړول.

۲۲.... د قرباني د څرمني قیمت د مسجد په جوړولو یا دامام ، مؤذن او خادم په معاش کې نشي ورکولی نه د مدرسو په تعمیر کې او یا روغتونو او خیراتي ادارو ته ورکول کیدای شي.

۲۷.... د قرباني څرمن قصاب ته په اجرت کې هم نشي ورکول کیدای.

څېړنه:که دیو چا د قرباني څرمن ورکه شوه یا چا واخسته پکاردی چې د قرباني څښتن د څرمني پیسې صدقه کړي که د صدقي وس یې نه و نو حرج نشته قرباني کېږي.

۲۸.... که د قرباني درې ورځي تیري شوي او قرباني یې ونکړه نو بیا دې دیوي اوزي یا پسه (گډ) قیمت خیرات کړي که څاروی یې اخستی و نو خو قرباني نشو کړای نو بعینه هم هغه څاروی دي خیرات کړي

۲۹.... د ایصال ثواب لپاره د قرباني غوښه خپله هم خوړلی شي او نورو ته یې هم ورکولی شي

۳.... که د کوم تن دا جازي پرته دهغه له لوري بل چا قرباني وکړه نو دا قرباني نه کېږي ، هم داسي که یو تن دهغه د حکم او اجازت پرته شریک کړای شو نو دهیچا قرباني هم نه کېږي هم داسي که د شریکانو څخه یو شریک د غوښې نیت وکړي د ټولو شریکانو قرباني نه کېږي .

۳۱.... د قرباني غوښه کافر ته هم ورکول کیدای شي البته چاته په اجرت کې یې نشي ورکولی.

۳۲..... دېلار به څاروي قرباني هم جاي زده که له گيډي يې حيوان ژوندی را ووت هغه دي هم ذبحه کړي غوښه دي پخپل منځکې د تقسيم په ځای صدقه کړي

څېړنه: د قرباني د څاروي پئ لوشل ، يا يې وښتان پرېکول جاي زندي که چا داسي وکړل هغه دې صدقه کړي او که وي پلورل هغه پيسې دي صدقه کړي

۳۳..... کوم تن چې قرباني کول غواړي د هغه لپاره مستحب داده چې ديو کم ذی الحجي څخه د قرباني تر ذبح پورې دخپل بدن او جسم وښتان پرېک نکړي اونه نوکان واخلي (ابوداود)

څېړنه: البته که د نامه لاندې او تخرگونو د وښتانو که څلویښت ورځي تيري وي نو بيا د هغو صفايي غوره ده ۳۴..... کولی شي چې د قرباني غوښه له درې ورځو زيات هم خوندي کړي (ابوداود)

۳۵..... د څاروي د ذبح کولو لپاره چاره ښه تيزول پکار دي څو څاروي ته تکليف نه وي.

۳۶..... که يو تن خپله ټوله غوښه په بل چا باندې وځوري خپله يې تري ونه ځوري نو داسي کولی شي (کتاب الاثار)

۳۷..... دخصی څاروي قرباني رواده ، بلکه غوره ده ولې چې په هغه کې دنورو په نسبت غوښه ډېره وي.

۳۸..... د ذبح کولو په وخت کې د تکبير پرته نور څه ويل ندي پکار مثلاً: باسم الله تقبل من فلان... (کتاب الاثار)

۳۹..... که چا د قرباني نذر منلی او هغه کاروشي نو قرباني واجب ده غوښه يې خپله نشي خوړلی ټوله به فقيرانو اومسکينانو ته ورکوي

۴۰..... که ديوه سړي ټول مال حرام وي نو هغه ته پکار دي چې له ځان سره بل څوک شريک نکړي که شريک شي دهیڅ يوه قرباني هم نه کېږي

څېړنه: د داسي تن چې د هغه ټول کاروبار حرام وي ، په هغه باندې د قرباني کول لازم ندي ، ولې چې د هغه ټول مال واجب التصديق دی (د ثواب دنيت پرته يې صدقه کول ضروري دي) دويم: دا چې الله (ﷻ) د حرام مال څخه دهیچا صدقه نه قبلوي بلکه يواځي د پاک او حلال مال څخه شوي صدقه قبلوي

۴۱..... داوړي څخه علاوه د بل هر څاروي شريکان خپله خپله برخه د تقسيم پرته فقيرانو ته ورکولی شي څېړنه: که د نذر قرباني وه ياد کوم مرحوم د وصيت له مخي قرباني کوي نو د تقسيم څخه وړاندې يې کوم فقير ته ورکول سهي ندي

۴۲..... که چا د مرگ په وخت کې وصيت وکړ چې ځما له مال څخه دي قرباني وکړای شي نو د هغه قرباني ټوله غوښه خيراتول ضروري دي خپله به تري هيڅ هم نه ځوري.

الله (ﷻ) دې د ټولسونې د مسلمانانو قربانياني قبولي کړي او ورته دې د حقيقي قربانيانو روح او حقيقت وروپيژنې او ورته دې د عمل توفيق ورکړي اوزمونډ اظاهري قربانياني دي د حقيقي قربانيانو لپاره زريعه وگرځوي ، د دې ظاهري او مادي قرباني په څېر دي الله (ﷻ) مونږ ته توفيق راوبښي چې دده رضا لپاره ځاني قرباني ته هم هروخت تيار او ولاړ او وسو

والله الموفق والمعين وصلى الله تعالى على خير خلقه محمد واله واصحابه اجمعين